

El cop de sabre del policia
La compra de la casa gran de El Masnou
L'incendi de El Siglo
Els rodolins d'en Domènech pare
El marquès de la manguera
La Mundeta tota a trossos
El camp d'aviació de Vic
Anglada, al refugi!
Tot menys les mantes
Un que va marxar amb els republicans i va entrar a Barcelona amb els bersaglieri
L'escorta a Deusto
El document per sortir del camp de concentració de Bilbao
El pelotón de los torpes
Les entrades pel sergent
El camarada Paracha
Ball de Rams!... La Toia!
Viva tu madre!
En Tàpies i la coca de Sant Joan
No pasará nada que no lo mande Franco
El número Pi cantat
El puro de petard
Viva Franco Arriba España!
Un que li agradava viatjar sota el seient
El primer viatge de la barca
Un revisor de tren que no hi veia
Els estudiants i l'esgrima
Una medalla per salvar una cassola
Qué preciosidad!
Austràlia, terra d'oportunitats

Animals, no correu tant!

El fill d'en Galeno
L'amic de l'avi que ja era mort
El concurs radiofònic de la Carmen Rosales
Unes potes d'escamarlà al nas
El coet de la Gran Via
Les proves de natació a l'Escola Nàutica
El bombardino de la processó de Corpus
En Palemon persegueix lladres
Amb els Uriach a un Zaragoza-Barça
La bola de Cracòvia
El disc de Louis Armstrong a Teruel
El Capitán Lobo
Un hueso de la cabeza
L'avaluació d'en Belloch
Canviar un 600 per un 850
Ensenya vi als matins i vend grec a les tardes
Franco visita el Joan d'Àustria
Els elefants ja són aquí
La pesseta i el petardo
La Peñarrubia
Els "titiriteros" busquen la plaça
El cambio en chocolatinas
El senyor Guix
Els caragols de la Serradell
El botó d'Alep

Animals, no correu tant!

Crònica de Josep Anglada Fernández a través de les seves anècdotes (1920-2016)

Anna Carazo Anglada
Tutora: Ester Ferrando Casas
2n BAT E
Institut Gabriel Ferrater i Soler
Desembre 2017

índex

Josep Anglada dibuixat per Jaume Picas _ 1937

- 4 **introducció** Animals, no correu tant!
- 6 **objectius** Jo ja sabia ...
- 8 **metodologia** Cal seguir el fil
- 10 **biografia** Josep Anglada Fernández
- 16 55 anècdotes
- 130 **índex onomàstic** Les persones
- 132 **índex de topònims** Els llocs
- 134 **conclusions** Un petit recull
- 136 **fonts d'informació** Llibres i més

introducció Animals, no correu tant!

Quan el meu avi explicava “Animals, no correu tant!” jo me’ls imaginava a ell i en Palemon remant sense parar i arrossegant en Mirapeix, que lliscava per sobre de l’aigua, lligat amb una corda a la barca, i cridant desesperat perquè s’aturessin. I jo reia. Cada vegada que explicava una anècdota tots l’escoltàvem i, sovint, acabàvem rient i demanant una altra. Moltes ja les sabíem, les coneixíem tan bé que les podíem reproduir gairebé amb les mateixes paraules: el que li agradava viatjar sota el seient, el disc de Louis Armstrong, el pelotón de los torpes, la pesseta i el petardo, els elefants ja són aquí ... I encara així les escoltàvem una vegada i una altra. I sempre era divertit!

El meu avi explicava històries; tots els avis expliquen històries!. El meu avi va viure noranta-sis anys i va lluitar a la guerra civil, i va passar aventures més o menys tristes o més o menys alegres, va conèixer gent curiosa, va tenir una família nombrosa ... Com tots els avis! I el meu avi

era una persona entranyable, feliç i especial ... Com tots els avis!

Però les històries del meu avi són les nostres històries, són les meves històries. I cada una explica un trosset de la seva vida i dels seus llocs, dels seus amics, de la seva família, ... I cada una fa referència a un lloc i un moment de la història: a vegades un dia qualsevol i un fet quotidià però a vegades un esdeveniment històric i una data molt important.

Les anècdotes del meu avi tenien, molt sovint, un punt d’humor, que les feia molt entretingudes d’escoltar. A més a més gairebé sempre citava el lloc exacte on succeïen, les dates del fet, i el nom i cognoms dels protagonistes. Fins i tot, a vegades, tenien banda sonora! Per exemple a “les entrades del sergent” (una senzilla anècdota d’una tarda de cinema l’any 1940) anomena els seus companys amb nom i cognoms (“Julio Urquiza Mantecón i Carmelo Castejón Bernabé”), explica una petita his-

tòria del cinema (“...cinema de Las Cortes, que deien que era el local on es van celebrar les famoses Cortes de Cádiz ...”), fa alguna referència relacionada amb l’esdeveniment i emet el seu punt de vista (... vaig veure actuar la famosa Pastora Imperio, que em va semblar més vella que Matusalem...).

Quan parlava, donava la mateixa importància al seu amic Tàpies (un operari de la fàbrica Damm) que al Juan Alberto Belloch (un biministre de la democràcia)

Tot això, i el fet que fos el meu avi, fa que les anècdotes explicades siguin cadascuna una petita història de la seva vida, i totes juntes facin una gran història. I és per això que jo les he volgut recollir - totes no, totes ha estat impossible! - i rellegir, i estudiar, i referenciar i donar-les, finalment, un nou format, perquè, igual com jo gaudia quan se les sentia explicar a ell, altres puguin gaudir llegint el que jo he preparat.

objectius Jo ja sabia...

*“Jo ja sabia que alguna de les coses que explico les repetíeu a altres. Però mai podria pensar que foren tantes. Sóc conscient de la poca importància de molts dels fets ressenyats, que verdaderament no poden interessar més que a alguns que els han viscut. M’ha emocionat que me les recordessin en aquest quadern. El que sento és que no em queda vida per posar-les al corrent totes elles. Massa feina. Moltes gràcies,
Josep
Barcelona, 9 de setembre del 2000”*

El dia que el meu avi va fer 80 anys els seus fills li van regalar un quadern buit, on, a cada pàgina, hi havia un número i una frase. Eren tots els noms de totes les històries que ell els explicava. I eren més de 200!

El meu avi va escriure el text que hi ha a l’esquerra i va completar alguna de les 200 pàgines, potser menys de la meitat.

Jo, aquell any, el 2000, acabava de néixer. Ara he volgut continuar la seva feina. Naturalment no he viscut el que ell va viure, ni he estat on ell va estar, ni he conegut molta de la gent de qui parla, però realment, moltes d’aquestes anècdotes em són molt properes i algunes les imagino com si jo també hagués estat allí: corrent a agafar el tren a l’estació d’Ocata, caminant amb escorta de l’hospital al camp de concentració de Deusto, escoltant Louis Armstrong a la sala de professors de l’institut de Teruel, imaginant el fill del Galeno cobert d’esperadrap, ...

I la meva intenció, amb aquest treball, és apropar aquestes històries a gent que no les coneixia o a d’altres que sí; i així, a través d’elles, que puguin saber una mica com era el meu avi, i que puguin descobrir fets i moments de la seva vida que, naturalment, estan absolutament lligats al temps que li va tocar viure i als esdeveniments que es van produir. Va néixer a Barcelona l’any 1920 i va morir, també a Barcelona, l’estiu de 2016. Naturalment, va viure grans successos de la història del segle XX i XXI, però també petits fets quotidians que narrava amb entusiasme.

Ell les explicava mentre dinàvem en família o mentre passàvem la tarda al jardí del Masnou. Jo vull reescriure-les, buscar les referències i fer de cada una d’elles, per petita que sigui, un motiu per recordar, per aprendre, per riure - si s’escau -, i per fer valdre totes les anècdotes que Josep Anglada Fernández va viure i ens va explicar.

metodologia Cal seguir el fil

Tenia una història per on començar: “Animals, no correu tant” i ara calia seguir el fil, recuperar anècdotes, fer una tria, etc. fins a aconseguir completar el treball. El que vaig fer va ser el següent:

1· Vaig fer un recull de totes les històries. Per fer-ho vaig buscar escrits del meu avi, vídeos familiars, vaig preguntar a la família, vaig recordar anècdotes que jo ja sabia, etc. D'aquí va sortir un llistat de més de dues-centes i d'aquestes dues-centes en vaig reescriure més de cent.

2· Ara calia fer una selecció. (Això és el que em va costar més). La tria la vaig fer segons els següents criteris:

- les que més m'agradaven a mi
- anècdotes més antigues i d'altres més recents
- unes més divertides o algunes tristes (no gaires)
- unes que expliquessin moments històrics importants i d'altres més senzilles, de fets quotidians
- unes llargues i d'altres explicades

amb un parell de frases

- les que repetíem tots i tothom recorda i unes quantes (poques) més desconegudes

- és a dir: una mica de tot

3· Un cop vaig tenir la selecció feta havia de pensar com mostrar-les i vaig muntar una de prova. Faria una doble pàgina de manera que a la dreta aparegui l'anècdota amb (en alguns casos) un comentari per situar-la en el context i a la plana de l'esquerra posaria les fotografies, textos, plànols, etc. que expliquen la història: les persones, els llocs, els moments històrics, ...

Per completar aquesta informació vaig buscar documents i fotografies familiars, vaig mirar alguns llibres, vaig fer recerca a internet, en algun cas vaig anar a visitar el lloc on succeeix el fet (Barcelona, el Masnou i Bilbao) i en molts casos em va facilitar informació la família, principalment la meva àvia i el Joan gran (un dels meus tiets). Quan l'anècdota té un vídeo relacio-

nat apareix un símbol baix a la dreta i aquests vídeos estan recollits en un DVD a banda.

4· Finalment, vaig organitzar cronològicament les anècdotes.

5· Al final del treball vaig afegir un índex onomàstic on surten totes les persones que apareixen en alguna de les anècdotes i un índex de llocs. Les fotografies que acompanyen aquests dos índexs corresponen a alguns (no tots) dels noms i els llocs relacionats.

El treball l'he maquetat amb el programa inDesign i les tipografies usades han estat:

Andale Mono pels textos principals i els títols

Verdana pels textos complementaris i peus de foto

Century Gothic pels números

El color utilitzat per algun títol i els peus de foto és el PANTONE 144 C.

biografia Josep Anglada Fernández

El Masnou, 1942

Ell i el seu pare, Josep Anglada Prior _ El Masnou, 1944

Ell en braços de la seva mare (dona de la dreta) i altres familiars. El Masnou, 1921

El pare, la mare, els tres germans (Antoni, Josep i Esteve) i l'àvia paterna, Lolà. El Masnou, 1926

Barcelona , 1931

Josep Anglada Fernández neix al carrer de Sitges núm. 8, a Barcelona, un nou de setembre de mil nou-cents vint. Fill de Josep i Rosalia, i el mitjà de tres germans: Antoni, Josep i Esteve. El seu pare, Josep Anglada i Prior treballa al Centre Cotoner de Barcelona, és esperantista, georgista i té molt d'interès per molts temes com els idiomes, la lingüística, l'economia, la classificació bibliogràfica, ... La seva mare, Rosalia Fernández Félez és una dona treballadora, que va estar molts anys de cuinera en una casa del barri de Sarrià, de Barcelona. La infantesa de Josep transcorre entre els barris del Raval i Gòtic i algunes estades a El Masnou (Maresme) o Alloza (Teruel), poble de naixement de la mare. Durant la seva etapa escolar va recórrer nombrosos centres. Assisteix amb pocs anys al parvulari del Sr. Fernando Gordillo, al carrer Duc de la Victòria. Després, durant uns mesos, va estudiar a El Masnou, a l'escola del Sr. Jaume Villà, oncle d'un gran amic i pintor l'Alejandro Villà, al carrer dels Mestres Villà. Més tard va anar un any a l'Acadèmia Torner a

la cantonada Avinyó amb el carrer Ample, centre que va triar el seu pare perquè li van garantir que els hi ensenyarien esperanto. Després va començar al carrer Portaferrisa 30, a l'escola del senyor Roldán i allà va estar durant tres anys. I més endavant al grup escolar Milà i Fontanals del Patronat escolar, centre emblemàtic dirigit per Rosa Sensat, on va repetir tres anys l'últim curs perquè anava avançat d'edat i no volia deixar d'estudiar. En aquests anys inicia també els seus estudis de solfeig i piano amb la professora Mercè Moles, del carrer Avinyó, estudis que seguirà, després, de forma autodidacta. El seu pas pel Grup Escolar Milà i Fontanals és cabdal en la seva trajectòria de vida. Rosa Sensat era una mestra innovadora, coneixedora dels nous corrents educatius europeus que impulsa a la seva escola. És en el pas per aquesta escola quan coneix a la família Ferrer-Sensat els quals, en adonar-se de les seves aptituds per a l'estudi, l'animen a matricular-se a l'Institut Escola del Parc de la Ciutadella. Rosa Sensat en persona va haver de

parlar amb els pares d'en Josep per convèncer-los de la conveniència de seguir amb els estudis i que a més a més serien de franc. L'Institut Escola, dirigit per en Josep Estalella, marca un abans i un després en la seva etapa formativa, un fet que durà tota la vida. Els seus professors de dibuix eren dos escultors: Martí Llauredó i Mariscot i Joaquim Ros i Bofarull i allà Josep Anglada, junt amb els seus companys de classe Puchades i Picas, eren els escollits per portar a terme presentacions del curs. Segons el Sr. Ros, l'alumne "tenia grapa!". És allà on viu, doncs, una de les èpoques més enriquidores en la seva formació tant acadèmica com humana. I és allà on comença a despertar-se la seva sensibilitat artística que el portarà, passats uns anys a dedicar-se a la pintura, al cant i al piano. L'esclat de la Guerra Civil interromp aquest període tan interessant i productiu i porta Josep Anglada, igual que la majoria de joves de la seva generació, a participar més o menys activament en algun dels dos bàndols, formant

Josep i la seva filla Eloisa. El Masnou, 1961

Teruel, 1959

Josep i Eloisa. Ibdes, 1960

Josep i Vicente Guajardo. Ibdes, 1962

Josep, Eloisa i els sis fills: Lluís, Josep, Rosalia Pilar, Eloisa i Joan. Ibdes, 1974

Josep, Eloisa i els sis fills: Josep, Lluís, Joan, Pilar Rosalia i Eloisa. Barcelona, 1973

part de l'anomenada "Quinta del Biberó". Josep pertany a la Marina però, abans de ser mobilitzat, guanya una plaça com Especialista de combustibles i és destinat al camp d'aviació de Vic. Allà la situació és relativament tranquil·la: l'aeròdrom no és gaire utilitzat -fonamentalment degut a la persistent boira-, els habitants de les masies properes els proporcionen prou menjar i la feina no és gaire dura. Així, i malgrat les circumstàncies, els dies transcorren sense gaires sobresalts. Però la tardor del 38 les tropes de Franco avancen amb més rapidesa i el dia de Nadal Josep és enviat al front, a les ordres del general Lister en la 139 brigada mixta. Aquells dies, per la zona dels Omells de na Gaia, entre Les Garrigues i el Pla d'Urgell, són els més difícils. La situació de les tropes republicanes es debilita, les condicions són molt precàries i la derrota sembla a prop. Van passant els dies i el 3 de gener de 1939 donen l'ordre de retirada i Josep, ferit en un turmell, s'amaga tota la nit, i el matí següent es lliura a un grup de soldats italians a la Masia

de Melons, a prop de Castellans. És fet presoner i enviat primer a l'hospital de Saragossa i més endavant al camp de concentració de Deusto, Bilbao, on viurà l'esclat de la Segona Guerra Mundial i el final de la Guerra Civil espanyola. A Deusto els seus coneixements musicals li permeten millorar l'escassa dieta. Per motius de salut acaba a la infermeria que porten unes monges. Aquestes, coneixedores de la destresa d'en Josep amb l'harmonium procuren allargar la recuperació i que pugui, durant la convalescència, tocar a les misses de la congregació. El dos de maig, quan la guerra feia un mes que s'havia acabat li donen un escrit en què se'l concedeix la llibertat provisional, allà hi consta que pertany al partit comunista i a Falange Española. Amb els pocs diners que li queden agafa un tren i torna a Barcelona. Un cop torna a casa encara ha de continuar la seva formació militar que passa, durant força mesos, primer a El Ferrol i després a San Fernando (Càdiz). Quan, per fi, rep un permís provisional d'estudis (el qual mai va esdevenir defi-

nitiu), i pot continuar els seus estudis, Josep és ja un jove de vint-i-pocs anys que no està en disposició d'iniciar una carrera universitària molt llarga. Decideix doncs, matricular-se a la Facultat de Ciències on comença la carrera de Matemàtiques i la conclou amb Premi Extraordinari. Aviat troba feina com a professor adjunt primer a la mateixa Facultat i més endavant a l'Escola Oficial de Nàutica. Aquells anys transcorren tranquils: Josep ha trobat una estabilitat i gaudeix de les seves aficions, dels seus amics i del seu gos Tas. Surt a pescar amb la barca, de nom Rosalia, a la platja del Masnou, canta en el cor Al·leluia, realitza excursions en moto amb els seus amics Jaume Sans -precursor dels surrealistes però amb escassa obra-, o Palemón Anglès, i fins i tot realitza alguns viatges a Itàlia i Marsella, durant els estius, amb els vaixells de càrrega de la Companyia Condemines. L'any 1958 aprova les oposicions a catedràtic de Matemàtiques i li és assignada una plaça a l'Institut de Batxillerat de Teruel. Josep Anglada no té

Amb el seu net Tomàs. Ibdes, 2012

Eloisa i Josep. Ibdes, 2005

Amb el seu fill Lluís i els nets Andrea i Pepe. Calmarza, 2009

Maria, Pau, Joan, Lluís, Curro, Laura, Joan, Anna, Eloisa, Pau, Rosalia, Jaume, Pilar, Josep, el meu avi, Eloisa, Daniela, Mariluz i Pepe. Ibdes, 2004

Josep i Eloisa amb els seus nets Jaume i Anna. Santo Domingo de la Calzada, 2012

Jaraba, 2013

Ibdes, 2005

gaire interès a abandonar el seu ambient entre Barcelona i El Masnou i decideix renunciar a la plaça. Aquesta renúncia no és tan senzilla i Josep s'ha de desplaçar primer a Madrid i després a Teruel. Durant la breu estada a la ciutat aragonesa, mentre espera la confirmació de la renúncia, coneix a Eloisa Guajardo Arenas, professora de Geografia i Història del mateix institut, i els plans canvien. Josep porta a l'Institut aires nous. Arriba amb un cotxe Seat 600 i uns quants discos de jazz. Té la gosadia de posar aquesta música a la sala de professors, la qual cosa origina alguns conflictes entre companys però es guanya la fama entre els alumnes i alguns professors. Allà viu uns dies molt feliços al costat de qui serà la seva esposa i, el 31 d'octubre de 1960, es casen a Montserrat i s'instal·len definitivament a Barcelona, al carrer de Vallmajor núm. 31, al barri de Sant Gervasi. Abans havien viscut uns mesos a Figueres, on va treballar a l'institut.

A Barcelona segueix amb les classes a l'Escola de Nàutica, a la Universitat i

als instituts de Batxillerat; primer al Joan d'Àustria i després a l'Institut Verdagner, situat al mateix edifici on ell havia estudiat de petit i del qual arribarà a ser director. L'any 1961 neix la seva primera filla: Eloisa i més endavant els altres cinc: Rosalia, Josep, Pilar, Joan i Lluís. Amb el temps, a partir de l'any 1991 naixeran els nés: Maria, Joan, Curro, Pau, Anna, Jaume, Daniela, Pepe, Pilar, Lluís, Luz, Andrea, Tomàs i Mateo. La família viu a Barcelona però passa les vacances entre El Masnou i Ibdes (Zaragoza). Al Masnou s'estan a la mateixa casa on Josep havia passat la seva infantesa i joventut, i a Ibdes es construeixen una casa nova per poder anar amb tota la nombrosa família. Ibdes és el poble de naixement d'Eloisa i és on Josep troba la inspiració per a la realització de tots els seus quadres. Més endavant va continuar compaginant la seva activitat pictòrica amb altres aficions: el piano, la nova afició dels sudokus, el Barça, les seves gosses Lluna i Tas, els viatges, les llistes dels pobles d'Espanya, els Paradors de Turisme, la partici-

ció en alguna actuació musical amb els antics alumnes de l'Institut Escola del Parc i les converses interminables amb la companyia de la família i els amics on explica, amb gran detall i amb molta gràcia, totes les històries i anècdotes que ha viscut en la seva llarga vida. Josep Anglada Fernández mor a Barcelona el 2 d'agost de 2016 i és enterrat al cementiri d'El Masnou.

55 anècdotes

- 001 El cop de sabre del policia
- 002 La compra de la casa gran de El Masnou
- 003 L'incendi de El Siglo
- 004 Els rodolins d'en Domènech pare
- 005 El marquès de la manguera
- 006 La Mundeta tota a trossos
- 007 El camp d'aviació de Vic
- 008 Anglada, al refugi!
- 009 Tot menys les mantes
- 010 Un que va marxar amb els republicans i va entrar a Barcelona amb els bersaglieri
- 011 L'escorta a Deusto
- 012 El document per sortir del camp de concentració de Bilbao
- 013 El pelotón de los torpes
- 014 Les entrades pel sergent
- 015 El camarada Paracha
- 016 Ball de Rams!... La Toia!
- 017 Viva tu madre!
- 018 En Tàpies i la coca de Sant Joan
- 019 No pasará nada que no lo mande Franco
- 020 El número Pi cantat
- 021 El puro de petard
- 022 Viva Franco Arriba España!
- 023 Un que li agradava viatjar sota el seient
- 024 El primer viatge de la barca
- 025 Un revisor de tren que no hi veia
- 026 Els estudiants i l'esgrima
- 027 Una medalla per salvar una cassola
- 028 Qué preciosidad!
- 029 Austràlia, terra d'oportunitats
- 030 Animals, no correu tant!
- 031 El fill d'en Galeno
- 032 L'amic de l'avi que ja era mort
- 033 El concurs radiofònic de la Carmen Rosales
- 034 Unes potes d'escamarlà al nas
- 035 El coet de la Gran Via
- 036 Les proves de natació a l'Escola Nàutica
- 037 El bombardino de la processó de Corpus
- 038 En Palemon persegueix lladres
- 039 Amb els Uriach a un Zaragoza-Barça
- 040 La bola de Cracòvia
- 041 El disc de Louis Armstrong a Teruel
- 042 El Capitán Lobo
- 043 Un hueso de la cabeza
- 044 L'avaluació d'en Belloch
- 045 Canviar un 600 per un 850
- 046 Ensenya vi als matins i vend grec a les tardes
- 047 Franco visita el Joan d'Àustria
- 048 Els elefants ja són aquí
- 049 La pesseta i el petardo
- 050 La Peñarrubia
- 051 Els "titiriteros" busquen la plaça
- 052 El cambio en chocolatinas
- 053 El senyor Guix
- 054 Els caragols de la Serradell
- 055 El botó d'Alep
- ...

Homenatge a Rafael Casanova _ principis del s XX

MONUMENT A RAFAEL CASANOVA

El Monument a Rafael Casanova és una escultura que commemora l'últim conseller en cap de la Segona República de Barcelona. És obra de l'escultor Rossend Nobas de l'any 1888. L'escultor representà Rafael Casanova com a conseller en cap, en el moment en què, per bé que ferit, abraça valerós el penó de Santa Eulàlia –bandera de la ciutat de Barcelona–, i es recolza en l'espasa amb la mà dreta, amb actitud ferma i heroica, davant de la derrota imminent enfront de les tropes borbòniques que arrabassarien la llibertat de Catalunya. Aquest posat es percebia com un homenatge simbòlic als catalans morts durant el setge de Barcelona de 1714 i la Guerra de Successió. Per aquest motiu l'estàtua va ser objecte de l'estima popular: els articles de l'època descriuen com just després de la inauguració ja es va iniciar un cert culte cívic a Casanova amb accions com ara ofrenes florals a l'estàtua, que han esdevingut rituals cada 11 de setembre.

JOSEP SERRAT I BONASTRE (Barcelona 1869 - Barcelona 1946)

Fou un enginyer català amb dues titulacions, química i mecànica. El 1891 va començar a treballar a La Maquinista, i posteriorment durant els anys 20 i 40 va treballar com a assessor per a diverses empreses privades. En aquest temps va iniciar la seva tasca com a traductor de literatura tècnica.

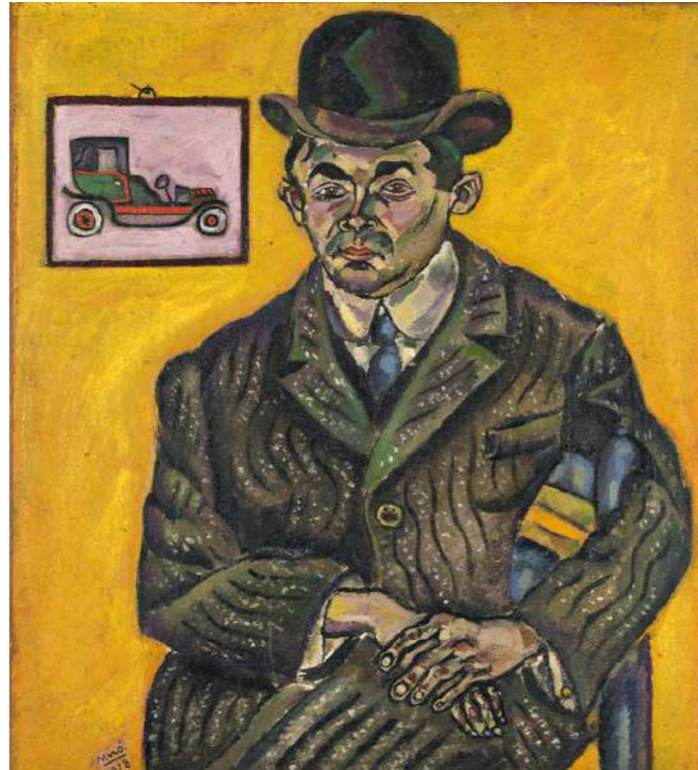
Amb voluntat pedagògica, va fer moltes conferències i xerrades sobre tècniques mecàniques arreu de Catalunya, i entre 1908 i 1910 va ser president de l'Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya. En reconeixement a aquest esforç pedagògic i divulgatiu, el premi de periodisme de l'Associació i Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya porta el seu nom.

HERIBERT CASANY REDOSTRA

(Barcelona 1890 - Santa Coloma de Gramanet 1945)
Artista català. Fill del propietari de la més important empresa de cotxes de Barcelona, el Picadero Americà. Va estudiar art a la cèlebre acadèmia de Francesc d'A. Galí, on cap a 1915 va fer amistat amb Miró, Rafael Benet, Lola Anglada i Mirambell. Ceramista i pintor primitivista, influït pel Douanier Rousseau, va exposar a les Galeries Laietanes el 1923 al costat del ceramista Gelpí i l'esmaltador de vidre Gol. Va sentir una vocació religiosa tardana i va ingressar al seminari el 1931 i ordenat sacerdot abans de 1936. Miró va pintar un conegut retrat seu cofat amb bombí, i un requadre, a la paret del darrere de la figura, amb representació d'un automòbil dels primers models, inequívoca al·lusió al negoci patern "Portrait d'Heribert Casany (Le Chauffeur)" el 1918.

Nota sobre el quadre (Kimbell Art Museum)

"Aquí a Barcelona, ens falta coratge", va escriure Miró al final del 1917 al seu company d'estudi, Enric Ricart. Durant els propers mesos Miró, Ricart i diversos associats es van unir com els "Courbets", en honor del realista francès del segle XIX famós per incitar controvèrsia a les exposicions oficials. Malgrat tot, la seva devoció a la pintura francesa moderna, els Courbets es van comprometre tant amb la tradició catalana com amb la innovació pictòrica radical. Entre els tres treballs que Miró va presentar quan

PORTRAIT D'HERIBERTO CASANY (Le Chauffeur). Oli sobre tela _ JOAN MIRÓ _ 1918 Kimbell Art Museum. Fort Worth, Texas

els Courbets van aparèixer per primera vegada el 1918, aquest retrat del seu amic d'escola d'art Heriberto Casany, amb els seus dits espinosos i els plecs ondulats de la seva jaqueta de vestir de tweed, s'assembla als sants representats en frescos catalans medievals amb or de fons. L'atribut de Casany és força modern: una imatge emmarcada del dibuix d'un automòbil, que aparentment es refereix al negoci del lloguer del seu pare. Tractats de moda fauvista, amb contundents ombres verdes, grogues i violetes, les característiques

esquematitzades de Casany apareixen animades amb una força vital. El tracte de Miró de la bona merceria de la seva amiga, la seva representació de les ratlles i la seva textura amb línies ondulades i taques blanques, fa que l'animat tweed sigui vívidament viu com la mainadera. Semblant atenció a detalls minuciosos es convertiria en la base del llenguatge pictòric altament poètic i impulsor que Miró va desenvolupar en les següents dècades per evocar els camps conreats, les nits estrellades i la natura en tota la seva abundància.

El cop de sabre del policia

El senyor Heribert Casany era esperantista i amic del meu pare. Tenia un aspecte místic i era molt distret. De gran s'ordenà sacerdot; vivia per l'Eixample a l'indret on hi havia l'estàtua d'en Casanova, a la ronda de Sant Pere. L'onze de setembre, poc abans de la Segona República, alguns ciutadans anaven a posar flors al monument d'en Casanova. Això no era permès i solia haver-hi corredisses. El senyor Casany sortia, com sempre, pensatiu, del portal de casa seva quan els de la Joventut de la Falç, fugint corrent de la policia, li van donar una empenta i va caure a terra. Tot aixecant-se va veure que acudia corrent un policia i li va donar la mà. L'altre amb el sabre pel cantó pla li va donar un cop al cap. El senyor Heribert va anar cert temps amb el cap embenat.

Per cert, segons deia el meu pare, la primera persona que va pensar de portar flors a Casanova l'onze de setembre va ser Josep Serrat i Bonastre, fill de l'Espluga de Francolí. El senyor Serrat era esperantista i venia per casa nostra. Jo era molt petit, però el recordo, i també que treballava o participava en les galetes Solsona.

El pare del meu avi, Josep Anglada Prior, va néixer a Barcelona el 1886. Era un home tranquil, despistat i molt interessat en diferents temes tant de llengües com d'economia, política, ... A més era esperantista i al pis del carrer Sitges va instal·lar una acadèmia d'Esperanto (Institut Zamenhof) i era també el lloc de reunió de companys esperantistes i d'altres disciplines. Per casa seva passava gent diversa, peculiar i interessant.

Casa a El Masnou _ Miquel Villà i Bassols _ 1930

JOAN VILLÀ MARQUÈS

Va néixer a Barcelona i visqué entre Barcelona, Bogotà i El Masnou. Apoderat d'una casa d'exportacions de vins, va viure en un ambient familiar amb inquietuds artístiques. Es va casar amb Francesca Bassols i Vehils i van tenir onze fills, quatre dels quals (Miquel, Guillem, Andreu i Alexandre) es dedicaren professionalment a la pintura o la il·lustració.

MIQUEL VILLÀ BASSOLS
(Barcelona 1902 - El Masnou 1988)

El gran d'onze germans estudià a l'Escola de la Llotja. El 1922 es traslladà a viure a París on s'integrà a les tertúlies de Montparnasse i feu amistat amb Fautrier, Duchamp, Togoires, Cossío, Gargallo... Els anys 1933, 1934 i 1935 participà en les Exposicions de Primavera de Barcelona i, el 1937, fou un dels artistes inclosos en el llibre '33 pintors catalans'. Després de la guerra s'exilià a Buenos Aires i, en tornar, s'instal·là novament a El Masnou. Va participar en l'Exposició Municipal de Barcelona del 1951, premiat a la Primera Biennal Hispanoamericana de Arte de Madrid el 1951 i en la Tercera Biennal a Barcelona el 1955. Va exposar individualment en moltes galeries, tant de Madrid com Barcelona o París. L'any 1985 va ser distingit amb la Creu de Sant Jordi.

ANDREU VILLÀ BASSOLS

El segon d'onze germans va néixer a Bogotà i va viure entre Bogotà, Tucumán, Nova York i Barcelona. Va estudiar periodisme i es va fer famós per publicar, durant més de trenta anys, dibuixos satírics al diari La Gaceta de Tucumán. En aquesta ciutat hi ha una gran avinguda que porta el seu nom.

GUILLEM VILLÀ BASSOLS (Baogotà 1917 - El Masnou 2005)

Després del seu germà gran, Miquel, Guillem Villà va ser qui va tenir un reconeixement més gran; fonamentalment a Colòmbia. Va aprendre de forma autodidacta, observant el seu germà i visitant i participant en moltes exposicions i actes culturals. Va viure entre Colòmbia i El Masnou.

ALEJANDRO VILLÀ BASSOLS
(Bogotà 1920 - El Masnou 2007)

El cinquè dels onze germans va destacar en dues vessants: l'art i l'esport, i en ambdues hi va sobresortir. Va néixer a Colòmbia però aviat es traslladà a El Masnou on va romandre tota la vida amb alguna estada puntual a Cadaqués o Eivissa. La seva producció va ser molt elevada i entre els temes mostrats trobem els paisatges marítims i de muntanya, les natures mortes i les cases.

La compra de la casa gran de El Masnou

Els meus pares van fer construir una casa a El Masnou que es va acabar el 1924. Nosaltres anàvem allà gairebé de maig a octubre.

El senyor Joan Villà Marquès era el pare d'onze fills, entre aquests, quatre que es dedicaren a la pintura: el Miquel, l'Andreu - que treballava amb el meu pare -, el Guillem i l'Alejandro -que era de la meva quinta-.

El senyor Joan Villà havia intervingut tant en la compra del terreny com en la construcció de la casa que ens vam fer. De fet venia cada dia a petar la xerrada a casa nostra. Ell també administrava dues cases del seu germà Pere, que vivia a Bogotà. Una de les cases d'en Pere era exactament igual que la nostra, però l'altra ocupava un solar quatre vegades més gran. Quan aquesta casa quedà lliure nosaltres passàrem a ella com a arrendataris i vam posar en lloguer la petita.

Passats uns anys el Senyor Villà ens portà la notícia que el seu germà Pere es volia vendre la casa i demanava 125.000 pessetes. Era un bon preu però nosaltres no teníem, ni de bon tros, aquesta quantitat. Ell ens va donar un temps perquè ens ho penséssim. Vam obtenir una quantitat com a hipoteca de compra i la meva mare es va vendre un solar que tenia a Alloza. Li diguérem al Senyor Villà que ens la quedàvem però que necessitàvem un temps per recollir els diners. Ell va dir: la casa és vostra.

Aquell dia ho va comentar als seus fills, ja que encara no ho havia dit a ningú. En Guillem (un dels fills) va dir que tenia uns coneguts que en donarien el doble. El senyor Villà va contestar que li semblava un bon preu i que, en tot cas, ho parlessin amb els Anglada.

Faig constar que no hi havia cap paper signat. Només la paraula.

La família Anglada eren molt amics de la família Villà. Quan el meu avi ja era gran l'Alejandro Villà anava a la casa del Masnou a passar la tarda, igual com, 80 anys abans, ho havia fet el seu pare.

Bombers apagant el foc a la façana de les Rambles _ Foto: Carlos Pérez de Rozas

Bombers apagant el foc a la façana de la plaça Bonsuccés_ Foto: Carlos Pérez de Rozas

El meu avi vestit de comunió _1930, aprox.

L'incendi des d'un terrat de la Rambla cantonada Santa Anna

ELS MAGATZEMS EL SIGLO

Els magatzems El Siglo varen ser els més populars de la Barcelona de començaments del segle XX. L'empresa va ser fundada l'any 1881. El negoci s'instal·là inicialment al número 5 de la rambla dels Estudis. El negoci es va anar ampliant progressivament amb l'adquisició de les finques adjacents. Tenia 75 seccions de venda com perruqueria, cafè-bar, telègrafs i estanc. Cap a dos quarts d'onze del matí del dia de Nadal de 1932 s'hi va declarar un incendi que en pocs minuts assoliria una espectacularitat majúscula. Passades dues hores les parets de l'edifici començaren a cedir i es produïren els primers esfondraments. L'incendi va poder ser controlat la matinada següent, tot i que encara es produïren nous esfondraments. Desapareguts els seus magatzems de la Rambla, El Siglo va començar una altra etapa al carrer Pelai 54 on es va instal·lar l'any següent 1933.

Església de Betlem _ 1930, aprox.

Capsa de torró d'Agramunt_1930, aprox.

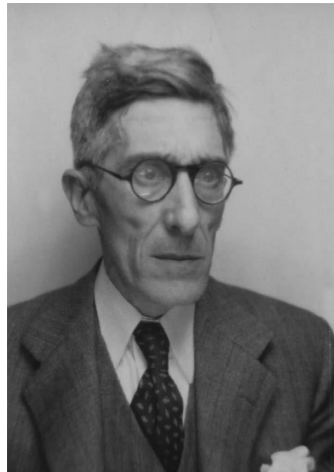
L'incendi de El Siglo

El dia de Nadal de 1932 havíem estat al Centre Parroquial de Betlem on anàvem sovint. Amb motiu de les Festes havien sortejat unes barres de torró d'Agramunt i a mi m'havia tocat una.

Aquell mateix dia s'havia declarat el paorós incendi dels magatzems El Siglo. Aquests magatzems ocupaven un extens solar, entre la Rambla, la plaça Bonsuccés i el carrer Xuclà. Des del balcó de casa nostra, al carrer Sitges, es veia perfectament la façana de la plaça Bonsuccés.

Recordo que estava al balcó, espaordit per les flames que es veien a prop, mentre em menjava el torró.

El meu avi va néixer al carrer de les Sitges 8, després va viure a Sitges 3 fins que es va casar. El carrer de les Sitges és la primera travessia entre els carrers Tallers i Bonsuccés. Està a l'inici de la Rambla, ben bé al centre de Barcelona. Molts dels esdeveniments succeïts a Barcelona els va viure de molt a prop.

FRANCESC GUÀRDIA I VIAL
(Barcelona 1880 - Barcelona 1940)

Titulat el 1905. Gendre i col·laborador de Lluís Domènech i Montaner, fou l'arquitecte director de l'important grup d'artistes i ajudants que intervingueren en l'obra del Palau de la Música Catalana. El 1912 féu l'ampliació de la casa Thomas, del seu sogre, al carrer Mallorca 291 de Barcelona. Guanyà amb Enric Catà el concurs per al Teatre Principal de Terrassa (1909), i el 1910, amb Alexandre Soler i March, el del Mercat Central de València (acabat el 1928).

És autor de nombrosos edificis d'habitatges particulars, industrials o agraris a Barcelona i altres poblacions catalanes. Entre aquests trobem la casa Ramon Almirall a la Diagonal de Barcelona, la casa Domènech de Canet de Mar o una impremta al municipi de El Masnou.

Fou president de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya i degà del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya i Balears (1940). Com altres arquitectes modernistes, féu també projectes de mobiliari.

EDUARD DOMÈNECH I FARRÉ
(El Masnou 1917 - París 1967)

Eduard Domènech i Farré va néixer a El Masnou, fill d'Eduard Domènech i Montaner, germà de l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner. Treballava en la impremta familiar i tenia la pintura com una gran afició. Va viure a la població fins després de la guerra i més endavant va residir en diferents llocs (Mallorca, París...) dedicant-se més intensament a la pintura. El fet de canviar tant de residència va tenir com a resultat una producció ben diferenciada, amb èpoques de marcada evolució pictòrica on es fa palès la influència de les seves vivències, els ambients i paisatges on va viure. A través de les seves obres, es pot observar que va anar simplificant tècniques i que, amb el pas del temps, la seva obra es tornà més expressiva.

JOSEP SOTERAS MAURI
(Barcelona 1907 - Barcelona 1989)

Josep Soteras Mauri va desenvolupar una extensa carrera com a arquitecte des que va obtenir el títol el 1930 a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona.

La seva activitat professional la va realitzar tant en solitari com també col·laborant amb altres arquitectes com Lorenzo García-Barbón Fernández de Henestrosa o Francesc Mitjans i Miró.

De la seva producció professional cal destacar els plans parcials del sector final de la Diagonal, Santa Coloma, Zona Nord de la Diagonal i Les Corts, els projectes de l'Estadi del Futbol Club Barcelona, el Palau d'Esports de Barcelona, l'antic estadi del R.C.E. Espanyol, el conjunt dels Habitatges del Congrés Eucarístic, l'edifici Euro Gran Via S.A., el conjunt industrial de Henkel Ibèrica S.A, la Fàbrica Lámparas Z, els tallers de la Hispano-Olivetti o l'edifici de la Llave de Oro a la plaça Josep Tarradellas.

A més, va exercir d'arquitecte en cap de la Unitat Operativa de l'Ajuntament de Barcelona.

FÀBRICA CA N'HUMET
c/ Fontanills 77-79
El Masnou, Barcelona
Arquitecte: Francesc Guàrdia i Vidal
1917-1920

Ca n'Humet és un edifici industrial inclòs en l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Antiga fàbrica formada per una sola nau, exteriorment dividida en vuit mòduls, quatre a cada banda d'un portal central format per un gran arc escarser. La nau està resolta amb un sistema de voltes de rajoles desenvolupades en tres crugies; la central és de quatre punts i les laterals de mig punt, suportades amb pilars de ferro reblonats. Les façanes laterals són portants.

L'element fonamental de la construcció és la totxana o maó en sardinell, tant als coronaments com a les finestres. Cadascú d'aquests mòduls consta d'una teulada de dues vessants amb el carener perpendicular a la façana i una finestra formada per un arc escarser.

Fou construït per posar-hi una impremta i taller de l'editorial Barcelonesa d'Arts Gràfiques Domènech propietat d'Eduard Domènech i Montaner. Durant la Guerra Civil s'hi va instal·lar la cooperativa de pintors del Masnou. Després de la guerra es convertí en una fàbrica tèxtil de llanes. Entre els anys 1999 i 2001 fou reformat per l'arquitecte Francesc Moreso per convertir-lo en un centre cívic.

Actualment és propietat municipal i ha estat objecte d'una profunda reforma per transformar-lo en centre cultural, que compta amb un teatre, un gran pati i una sala polivalent.

Carrer Fonatànills. El Masnou, 1930

Ca n'Humet. Carrer Fonatànills. El Masnou, 2010

Els rodolins d'en Domènech pare

Eduard Domènech era el director de la impremta que hi havia al carrer de Fontanills. Era un edifici obra de l'arquitecte Francesc Guàrdia i Vial, oncle de l'Eduard. A principis de segle la impremta havia estat important i havia fet edicions de llibres, però, en aquells temps, només feia calendaris.

Els Domènech vivien a la casa de la cantonada de la travessia on vivíem nosaltres. A més de la seva muller, Pepita Planas, hi vivien cinc dels seus fills. Una sisena filla, la més gran, estava casada amb l'arquitecte Soteras Mauri. Els quatre fills més petits eren nois i amb tots ells teníem una bona amistat, sobretot amb en Joan.

A les nits, després de sopar, el senyor Eduard jeia en una gandula al carrer, davant de casa seva. Tots els nois del barri seiem a terra, al seu voltant, perquè era un bon narrador i amant de la gresca. Una de les coses que més èxit tenia era quan inventava rodolins. Ell començava a recitar i deixava que nosaltres pronunciéssim, a cor, la darrera paraula.

Aquest senyor que és tan fi s'acaba de fer un ...

L'altre, que és tan petitet, acaba de fer-se un ...

La senyora porta un tul que li arriba fins al ...

...

Mai en vam fallar cap!

El meu avi passava moltes temporades a El Masnou, primer en una casa petita del carrer Fontanills 87 i més tard en una casa més gran del mateix carrer, al número 93, casa a la qual encara anem tota la família alguns dies durant l'estiu.

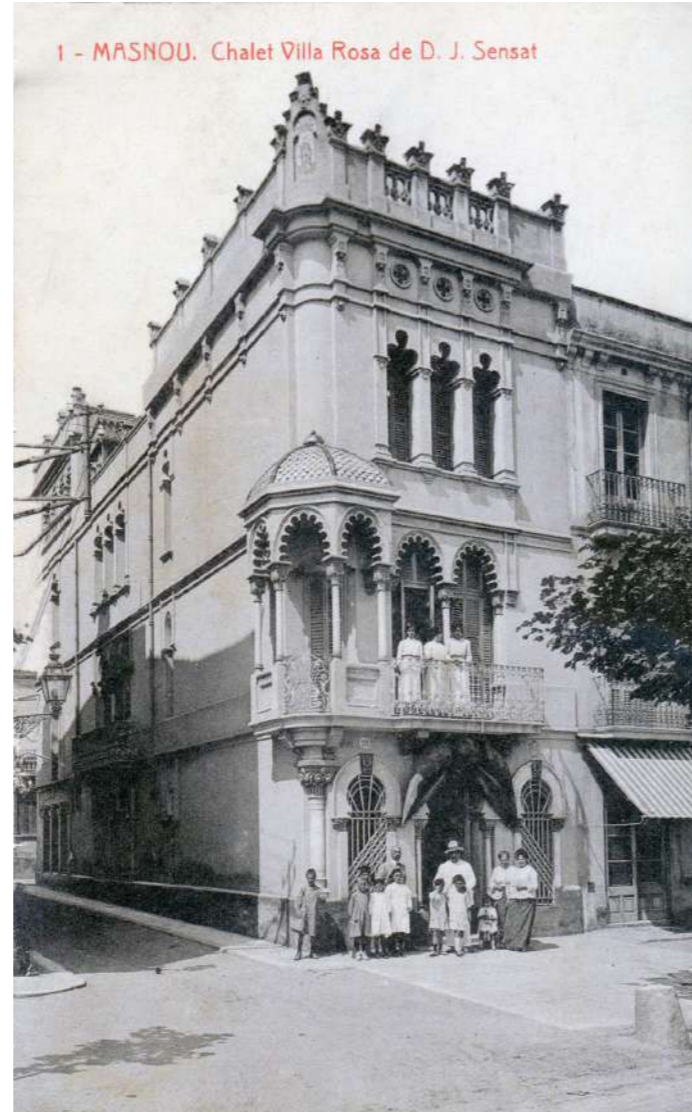
CASA SENSAT-PAGÈS

Els atractius del Masnou, vila crescuda a la vora del mar, han fet que hagi estat triada com a lloc d'estiueig de forasters o dels mateixos masnovins. Ja des de la darrereria del segle XIX, alguns barcelonins de la burgesia s'hi van fer torres senyoriales com a segona residència, les quals, bastides segons les línies estilístiques d'aquell moment (el modernisme historicista), van contribuir a enriquir l'arquitectura de la població. L'actual Casa de Cultura va ser construïda, l'any 1901, com a residència d'estiueig de Jaume Sensat i Sanjuan i la seva muller, Rosa Pagès i Orta, segons un projecte signat el 23 d'octubre de l'any anterior pel mestre de cases Pere Andreu. Aquest mestre ja havia fet algunes cases a la vila i hi va continuar treballant durant la primera dècada del segle XX. Cap de les seves obres conegudes no és similar en estil a la residència que va projectar per als Sensat-Pagès, ja que totes segueixen la tipologia clàssica dels habitatges del Masnou. Per contra, és possible que Pere Andreu fes la casa Sensat-Pagès tenint en compte el gust del propietari per l'arquitectura islàmica. Jaume Sensat havia nascut al Masnou, però es va traslladar a l'Argentina, on va aconseguir un petit capital a través d'inversions borsàries. L'any 1900 va tornar a Catalunya, després d'una estada de dos anys a Egipte. A Barcelona, ja existien bons exemples d'aquest corrent neoàrab que havia servit d'inspiració als grans mestres catalans, però al Masnou la seva implantació significava una innovació estilística i formal. L'edifici, la façana del qual dona a tres carrers, ocupa una petita parcel·la d'uns 120 m² i consta de planta baixa i dos pisos, amb un terrat on hi ha una altra cambra. A l'exterior, les obertures marquen un ritme regular de composició de les façanes, alhora que contenen tota la riquesa ornamental de l'edifici. La tribuna mirador de la cantonada, amb els arcs lobulats i la coberta d'escames ceràmiques, ha esdevingut una fita urbana del passeig.

A l'interior es conserva una gran part de les pintures murals que cobrien les parets i els sostres, com també els arrimadors de ceràmica esmaltada i els paviments del primer pis, alguns models dels quals apareixen al catàleg de paviments de la fàbrica Mosaics Llevat, de Reus, activa des del darrer quart del segle XIX. El 1975 els descendents dels primers propietaris van cedir la casa a l'Ajuntament del Masnou, amb la condició que s'utilitzés per a activitats culturals. Aleshores s'hi van instal·lar la Fundació Sensat-Pagès i altres entitats, per la qual cosa es van fer algunes modificacions a l'edifici El 1988 l'Ajuntament va decidir convertir-lo en seu de la Casa de Cultura del Masnou i va requerir l'ajut de la Diputació de Barcelona. El Servei del Patrimoni Arquitectònic Local es va fer càrrec de la restauració de tot l'exterior de l'immoble, portada a terme entre 1989 i 1993 i dirigida per l'arquitecte Claudi Arañó. El criteri que es va establir per dur-la a terme va ser, fonamentalment, retornar a l'edifici l'aspecte exterior original, quant a elements constructius i formals, textures i cromatisme, tot eliminant alguns elements afegits el 1975.

JAUME SENSAT I SANJUAN

(El Masnou 1856 - 1914)
Jaume Sensat i Sanjuan procedia d'una família marinera i va comandar el seu propi vaixell durant una dècada fins que s'instal·là a Buenos Aires on va fer la seva fortuna com a agent de borsa. A finals del segle XIX, un cop casat amb Rosa Pagès i Orta, va tornar al Masnou i van comprar i remodelar la casa com casa d'estiueig. Va ser coneguda popularment com la "Casa del marquès de la Manguera", epítet adjudicat a Jaume Sensat pels joves estudiants que, en viatjar cap a Barcelona, el veïen sovint regant la carretera aleshores sense asfaltar que tot just passava per davant de casa seva. Els mateixos estudiants li van deïdicar el següent vers: "Vós que sou home sensat / i en teniu tanta fal·lera / en regar la carretera / des d'avui quedeu nomenat / el marquès de la manguera"

Casa Sensat-Pagès, 1910

El marquès de la manguera

El Camí Ral, carrer vorejant la línia de tren pròpiament traçada sobre la platja del Masnou, sempre ha estat la més important del poble, tot i que només hi ha edificis en una banda. En ell es troba l'ajuntament, el casino i fins fa uns anys, el mercat. A més a més és la carretera.

Fa anys no estava asfaltada. Mentre només passaven carros no hi havia problema, però quan van començar a passar cotxes de motor va aparèixer la polseguera.

Un dels Sensat, que vivia a la carretera, cada tarda regava el tros de carretera davant de casa seva.

Uns vianants que hi passaven, de Vilassar de Mar i del mateix Masnou, van anar a casa d'en Sensat, amb un diploma, i li van recitar:

"Vos que sou home sensat i ens regueu la carretera
des d'avui quedeu nombrat el Marquès de la Manguera"

A la casa del Camí Ral, que em penso que era una d'estil neoàrab i que encara hi és, en dèiem la casa del Marquès de la Manguera.

La Fàbrica Elizalde_1921

FÀBRICA ELIZALDE

El 8 de gener de 1908, Arturo Elizalde i Rouvier (1871-1925) va constituir la Societat Mercantil "J.M. Vallet i Cia." En 1913, en ocasió de la celebració a Barcelona del Saló Internacional de l'Automòbil, va exposar peces per a automòbils. A finals d'any, el primer Elizalde va començar a circular pels carrers de Barcelona. A partir d'aquest moment tots els cotxes Elizalde que van sortir dels tallers de la fàbrica de Barcelona van ser totalment de fabricació catalana. Al Saló de París de 1921 Elizalde va presentar el Model 48, catalogat com "el cotxe més gran del món".

L'any 1917, tot i que Elizalde va seguir construint automòbils fins a 1924, a requeriment de l'Aviació Militar Espanyola, va iniciar el projecte de construcció de motors d'aviació. Durant la Guerra Civil la fàbrica Elizalde va ser col·lectivitzada amb el nom SAF 8 i dedicada pels seus gestors a la fabricació de material de guerra, especialment bombes d'aviació; això va fer que la fàbrica fos bombardejada en dues ocasions per mar i per aire.

La primera va succeir el 13 de febrer de 1937. El creuer italià Eugenio de Savoia va començar a llançar obusos sobre la

fàbrica Elizalde, que ocupava una illa del passeig de Sant Joan. El primer obús va impactar al carrer Torrijos, al barri de Gràcia. El segon va encertar de ple a la fàbrica, que va quedar pràcticament destruïda, i va causar més de vint morts. El 16 de març de 1938 es va produir el segon bombardeig que va acabar amb ella. El 1951, l'omnipresent INI la va absorbir i va passar a denominar-se Empresa Nacional de Motors d'Aviació, SA.

Full publicitari marca Elizalde

Foto aèria bombardeig sobre Barcelona del 17 de març de 1938. © Força aèria Italiana

BOMBARDEIGS AL MASNOU

El Masnou va rebre set bombardejos, un nombre poc habitual per a una petita població costera sense objectius estratègics. El motiu és un fals rumor sobre armes suposadament perillosíssimes. Franco va ordenar directament que es destruís la casa del marquès del Masnou on, suposadament, hi funcionaven uns laboratoris. S'ordenava destruir, també, els Laboratoris Cusi, avui dia Alcon.

Els serveis d'espionatge creien que els republicans hi duïen a terme assaigs amb armes químiques. Un telegrama parla de "Informes recibidos aseguran que se preparan para lanzar por aviación ratas inoculadas de peste y cólera". Davant aquest terrible perill, va caure una pluja de bombes sobre el poble.

Camí Ral del Masnou, bombardejat a la guerra civil

La Mundeta tota a trossos

A la primavera de l'any 37 ja hi havia hagut alguns bombardejos a Barcelona. Un dels més espectaculars va ser el canoneig dels voltants de la fàbrica Elizalde, sembla que per un creuer italià, encara que es va atribuir al creuer Canàries. Nosaltres ens traslladarem a viure a la casa del Masnou, pensant estar més tranquils.

Ves per on, els avions italians procedents de Mallorca van començar a bombardejar El Masnou de forma reiterada. Que caiguessin bombes en una localitat petita feia més por que a la mateixa ciutat de Barcelona.

Nosaltres, i part de la família Villà, ens preparàvem per traslladar-nos a dormir a Teià, a casa d'en Quimet, agricultor que tenia un terreny tocant a la vinya del Sr. Villà. Acabaven de bombardejar, una altra vegada El Masnou, i sabíem que algunes bombes havien caigut al Camí Ral, quan va comparèixer esfereïda, la nostra veïna, Soledad Sagaró, que venia de la carretera, i s'establí el següent diàleg:

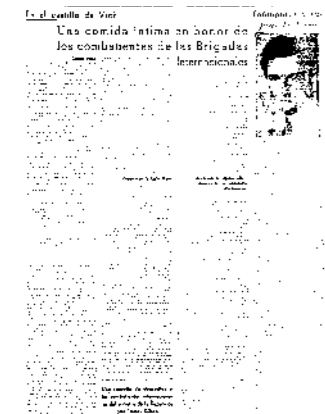
- Ha sigut espantós - va dir - la Mundeta tota a trossos
- Pobre Mundeta, quina mort més terrible, tota a trossos
- Ella no... la calaixera!

Foto aèria dels bombardeigs a Vic. Els camps d'aviació eren un objectiu militar.

CAMP D'AVIACIÓ DE VIC

Tercera regió aèria, 2n sector, codi 322 (juny de 1938). Eventual. Equipat per al muntatge i reparació d'aeronaus. Els camps d'aviació a Osona van servir de suport de la República, tant a la Batalla de l'Ebre, com en la defensa de Barcelona. Tot i formar part de la rereguarda, Vic, Manlleu i Balenyà no es van escapar dels ensurts de la guerra i van ser víctimes de bombardejos

Pag.3 de la VANGUARDIA diumenge 30 d'octubre de 1938

LES BRIGADES INTERNACIONALS

Les Brigades Internacionals foren unitats militars formades per voluntaris d'esquerra vinguts d'arreu del món per lluitar contra el feixisme en la Guerra Civil espanyola, a favor de la República. Les Brigades Internacionals van participar en les més cruentes batalles de la guerra com a unitats de xoc, fins que el 23 de setembre del 1938 es retiraren del conflicte a causa de la pressió de la comunitat internacional.

Imatge d'un grup de pilots davant d'un Polikarpov I-15 a l'aeròdrom de Sabadell. Foto: Octavio Cardona. Arxiu: L. Escorsell

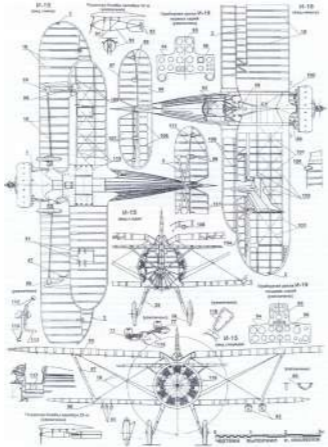
POLIKARPOV I-15 "XATO"

El prototip de l'I-15 va volar per primera vegada l'octubre de 1933, pilotat per Valeri Tchkalov. La seva estructura constava del fuselatge en tub d'acer, recobert a la part davantera amb planxa i la resta entelat, els plànols amb travessers de fusta i revestiment de tela. La seva maniobrabilitat el va conduir a unes tàctiques de combat particularment mordaces. Des de la seva arribada a Espanya va ser batejat amb el nom de "Xato" pel seu nas característic.

El seu armament consistia en 4 metralladores sincronitzades amb l'hèlix, ShKAS de 7,62 mm que eren accionades des de 4 polsadors situats a la part superior de l'empunyadura de la palanca de comandament.

En diferents remeses van arribar des de l'URSS fins a 1937, més tard serien fabricats a Espanya, primer a Alacant, i després en diverses fàbriques catalanes i centres de muntatge establerts per la SAF 16 (Servei d'Aviació i Fabricació) a Reus, Sabadell, Molins de Rei, Vilafranca, Rubí i Vic, arribant-se a fabricar unes 300 unitats.

El seu motor era un Wright Cyclone. Vm 369 km/h-Creuer 290 km/h-Mínima 90 km/h. Sostre operatiu 10.000 metres - Pes total 1.374 kg. - Autonomia 725 km.

© IWM Collections (HU 34639): THE SPANISH CIVIL WAR, 1936-1939

JUAN NEGRÍN LÓPEZ

(Las Palmas 1892 - París 1956)

Científic i polític espanyol que va presidir l'últim govern de la República (1937-1939). Durant la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930) ingressà al Partit Socialista (PSOE).

Després de l'adveniment de la Segona República (1931) seria triat diputat de les seves tres legislatures. Quan va esclatar la Guerra Civil (1936-1939) va ser nomenat ministre d'Hisenda en el govern presidit per Francisco Largo Caballero. Es va ocupar d'organitzar l'economia de guerra del bàndol republicà i de negociar la prestació d'ajuda econòmica i armamentística per part de la Unió Soviètica. Ja llavors va destacar per la seva insistència en què la República tractés d'atreure el suport de les potències occidentals.

El 1937 va substituir a Largo Caballero com a president del govern, càrrec en el qual va romandre fins a la fi de la guerra. Quan la Segona Guerra Mundial va esclatar en 1939, l'exèrcit republicà havia sucumbit cinc mesos abans. Negrín, oposat a la rendició incondicional en defensa del principi de legitimitat, es va exiliar a Mèxic i després a França, exercint fins a 1946 el càrrec de president del govern republicà a l'exili.

El camp d'aviació de Vic

Al Camp d'Aviació de Vic no hi havia avions residents. En el temps que hi vaig estar allí, de meitats de juliol fins al 10 o 11 de desembre del 1938, vam veure molt pocs avions. De tant en tant, dels tallers que hi havia al costat del camp sortia una avioneta i llavors havíem de posar-hi benzina. L'Arrom i jo érem els encarregats dels combustibles.

Joan Arrom Company va ser el meu ajudant en els Combustibles. Era bastant més gran que jo, estaria prop dels 40 anys i jo en tenia 17. Eren propietaris d'una masia de Vilanova de Sau, les Fagedes, i devien ser dels més rics de la zona. Era bastant reservat i una mica especial però estiguérem en molt bona harmonia.

Quan en Juan Negrín, Cap del Govern de la República, va venir a Vic a acomiadar les Brigades Internacionals, van aterrar-hi dues esquadretes de xatos, que eren uns avions russos de caça i venien per protecció dels actes. El cap dels mecànics que acompanyava les esquadretes va donar ordre que omplíssim tots els dipòsits dels avions. Allò era impossible! L'Arrom i jo vam comparèixer amb la bomba que teníem, un embut i les camuses pel filtre, i un carretó amb un bidó, tot el nostre instrumental. El mecànic es va posar fet una fera perquè necessitariem moltes hores per subministrar benzina a tots els avions. Nosaltres insistíem que la manca de material no era culpa nostra i que faríem tot el que poguéssim.

Llavors es va rebre una ordre dient que s'havien acabat els actes i que els avions podien retornar a Sabadell. Nosaltres només vam tenir temps d'omplir els dipòsits d'un parell d'aparells, i bombant com a burros! La resta d'aparells suposo que van proveir-se a Sabadell.

Els Omells de Na Gaia / sota Església de Santa Maria _ 1939 _ del llibre Els camp de concentració nº 3 de Els Omells de Na Gaia de Ramon Boleda i Cases

Una de les trinxeres del terme de Castellans _ foto: Aida Garrós

Després de la victòria a la batalla de l'Ebre el 23 de desembre de 1938 les tropes franquistes van començar el seu atac al llarg del riu Segre trencant el front republicà aquest mateix dia; per evitar una penetració massiva d'atacants el govern de la República va enviar al V Cos d'Exèrcit sota el comandament d'Enrique Líster, qui contindria l'ofensiva durant dotze dies a costa de serioses baixes, evitant que les tropes revoltades penetressin massivament pel vèrtex dels rius Ebre i Segre.

El 3 de gener de 1939 un atac de carros de combat va forçar una retirada republicana, mentre que aquest mateix dia les unitats franquistes de Yagüe aconsegueixen creuar l'Ebre i ataquen als republicans pel flanc sud. La millora en el clima permet que l'aviació nacional operi amb més llibertat, tallant les fràgils línies de proveïment republicanes i entorpidint els moviments de les seves tropes. L'endemà els rebels van atacar la població de les Borges Blanques, trencant de nou el front i causant una retirada transformada en fugida. El 5 de gener cau les Borges Blanques i es produeix la retirada republicana.

ENRIQUE LÍSTER FORJÁN (Ameneiro, A Coruña 1907 - Madrid, 1994)

Enrique Líster Forján era fill d'un picapedrer i de petit no va aprendre a llegir ni escriure. Als 11 anys la família van emigrar a Cuba i el 1925 van tornar. El 1932 va marxar cap a l'URSS, per rebre formació política alhora que formació militar. En tornar a Espanya es va dedicar a instruir a les milícies del partit comunista, preparant-se per a un possible conflicte.

Durant la Guerra Civil va ser nomenat comandant del 5è regiment de milícies del Partit Comunista. Posteriorment serà nomenat cap de la Primera Brigada Mixta amb la qual defensarà Madrid. També va encapçalar l'ofensiva a Brunete i la de Belchite, en el front d'Aragó. Més endavant se li assignà el V cos d'exèrcit, format per les divisions 11a, 45a i 46a, amb el qual va participar en la batalla de l'Ebre.

Després de la derrota i la caiguda de Catalunya, Líster passarà a França i s'exiliarà en l'URSS on arribarà a formar part de l'exèrcit soviètic durant la Segona Guerra Mundial.

En 1977 tornà a Espanya i en 1986 va ingressar en el Partit Comunista. Finalment Enrique Líster va morir a Madrid el 1994. Va escriure alguns llibres sobre la seva experiència en la guerra civil, com són: "Nuestra guerra" (1966), "Basta!" (1971), "Memorias de un luchador" (1977).

Messerschmitt Bf 109 _ 1938 _ Biblioteca Virtual de Defensa: Guerra Civil.

El Messerschmitt Bf 109 va ser un avió de caça alemany dissenyat per Willy Messerschmitt a principis dels anys 1930, quan era dissenyador cap de la Bayerische Flugzeugwerke (per aquest motiu el seu prefix sigui Bf). Va ser un dels primers caces realment moderns de l'època, incloent característiques

tals com una construcció monocasc totalment metàl·lica, carlinga tancada i tren d'aterratge retràctil. Moltes unitats van participar en la Guerra Civil Espanyola en el bàndol nacional, i va romandre en servei fins al naixement de l'era dels reactors al final de la Segona Guerra Mundial.

Fiat C.R.32 _ 1938 _ Biblioteca Virtual de Defensa: Guerra Civil.

El Fiat C.R.32 va ser un caça biplà italià, amb possibilitat de carregar bombes, dissenyat en 1933 per Celestino Rosatelli. Estaven dotats amb hèlixs de pas variable i podien ser equipats amb un radi transmissor, càmera vertical panoràmica i afustes per a bombes.

Van formar el nucli central de l'Aviació Legionària, cos italià que va participar en la Guerra Civil Espanyola del costat nacional on van arribar a haver uns 400 aparells Popularment van ser coneguts com a "Chirri".

Anglada, al refugi!

L'onze de desembre del 38 es va decidir que tot el personal d'aviació de les quintes del 39, 40 i 41, que no fossin personal de vol, s'incorporessin immediatament per cobrir baixes a les unitats de combat i em van enviar al front, a la zona de les Garrigues i l'Urgell. La primera nit que vaig passar a Els Omells, en la freda església del poble, és de les més llargues que recordo. No vaig pas dormir.

Al matí vingueren uns oficials i ens van situar a les respectives companyies. A mi em va correspondre la quarta. Llavors sabérem que estàvem en una Divisió, la 45, del cinquè exèrcit de l'Ebre, comandat per Enrique Lister. La Divisió tenia tres Brigades, la 10 i la 12 que foren internacionals, i la 139 Brigada Mixta, que era la nostra. El batalló era el 556, i ja he dit que a mi em tocava la 4a companyia.

El sergent, Joaquim Boluda Serrano, que era de la Barceloneta on tenia una parada de cacauets i fruits secs, es va erigir, de fet, en el meu protector. Un altre va ser el Comissari del Batalló Antoni Marcó Pijoan. Jo era dels més joves i els veterans em miraven amb llàstima i, sovint, em protegien.

El meu batalló estava en primera línia, esperant per contenir l'atac dels italians, amb temença, no perquè ataquessin a la baioneta, si no per la poca quantitat de material de què nosaltres disposaven. De tant en tant érem bombardejats per Messerschmitt i Fiats.

Els de la Plana Major del batalló ens resguardàvem entre unes pedres, en el vessant oposat a un turó davant de la masia ocupada pels italians. Allà era on estaven disposades les nostres companyies, sense quasi protecció, perquè a corre-cuita es van improvisar unes petites trinxeres que poc resguardaven de res. Disposàvem d'una petita cavitat mig soterrada, que en dèiem el refugi i que utilitzàvem amb molta freqüència, perquè la majoria de projectils dels morters queien darrere el turó on estàvem nosaltres. Recordo que el Comissari Marcó, només començar un bombardeig, sempre cridava: "Anglada, al refugi!". I jo sempre contestava: "Ja hi sóc".

Josep Anglada Fernández amb l'uniforme de l'aviació _ 1938

Búnquer a Mas de Melons, Castellans

Vista de la trinxera, Castellans

Imatges dels bombardeigs a Les Garrigues (Les Borges Blanques i Juneda, respectivament) _ gener 1939 _ imatges preses per l'aviació italiana _ Ufficio storico de Roma.

Tot menys les mantes

Quan vaig estar al front, en una de les moltes caminades, el Comissari del Batalló, Antoni Marcó Pijoan, em va donar les seves dues mantes perquè les portés. Jo portava el fusell amb les corresponents municions, la motxilla, la meva manta, les dues del Comissari, la careta de gasos i un saquet amb coses.

El comissari passà a donar-me instruccions. Em va dir que si hi havia retirada i havia de llençar coses, suposava que ja sabia que era el que no s'havia de llençar mai. Jo, tenint en compte unes instruccions que ens havien donat, li vaig contestar:

-Sí senyor, tot menys el fusell.

Ell em va mirar amb llàstima i em digué:

-Jovenet, tot menys les mantes; perquè en una nit d'hivern al Pla d'Urgell, ja em diràs que en faràs del fusell si no tens mantes!

Era un home pràctic.

Bersagliero amb l'uniforme de campanya

ELS BERSAGLIERI

Els Bersagliero és un cos d'infanteria de l'exèrcit italià, creat l'any 1836 i existent encara avui en dia. El cos dels Bersagliero va néixer a Sardenya, a proposta del general de granateri Alessandro Ferrero, cavaller de La Marmora, amb autorització del rei Carlo Alberto. La primera companyia només comptava amb 118 homes però centenars de voluntaris es van allistar ràpidament. Les característiques fonamentals d'aquesta unitat d'infanteria lleugera eren la velocitat en els desplaçaments, l'habilitat en la punteria amb les armes i la possibilitat d'operar en terrenys i situacions difícils. El nom de Bersagliero prové de la paraula

"bersaglio" que en italià significa blanc, diana. Des de la creació del cos, el principal signe distintiu dels Bersagliero van ser les plomes de gall, o gall fer, que porten a la dreta del casc. Per aquest motiu els anomenaven "els soldats emplomats". Durant molts anys aquests cascs van ser part de l'uniforme de combat però avui en dia només el fan servir en les desfilades. Una altra de les característiques del cos és que les desfilades les fan a "pas lleuger". Els Bersagliero han estat en totes les guerres en les quals ha participat Itàlia i van tenir una especial intervenció en les guerres de Crimea (1855), Primera i Segona Guerra Mundial i en la Guerra Civil Espanyola.

ELS BERSAGLIERI A LA GUERRA CIVIL

Els Bersagliero van participar activament en la guerra civil recolzant el bàndol nacional. De fet Itàlia va ser el país que més combatents estrangers va enviar a Espanya. La intervenció italiana es va produir de dues maneres diferents. D'una banda mitjançant l'enviament d'avions, carros blindats, canyons, fusells, metralladores, munició i altre material bèl·lic; d'altra banda l'enviament d'una força expedicionària que va rebre el nom de Corpo Truppe Volontarie (CTV). Dins aquest grup es trobaven els bersagliero. Aquest grup va participar en l'ofensiva sobre Catalunya que es va iniciar el desembre de 1938. El CTV va tenir la seva posició de sortida en el cap de pont de Seròs, sobre el riu Segre i la va iniciar el general Gamba coordinat amb el general Bernasconi. Trencat el front del Segre, l'ofensiva rebel cap al sud es va concentrar en dues línies estratègiques ben clares: el control de la carretera de Tarragona a les Borges Blanques i dominar els accessos a les comunicacions més importants en direcció a l'Ebre per Flix. Per tant, la Granadella i Castellans van ser les dues poblacions que van centrar els combats

en el que es va anomenar "la batalla de les Garrigues". La lluita va ser ferotge entre divisions del V CE de Líster i les tropes voluntàries italianes. A poc a poc anaven caient poblacions i el 3 de gener es trencava la resistència de les tropes que comandava Enrique Líster. Aquest es va retirar cap a les Borges Blanques i el dia 4 la divisió italiana arribava a Castellans, la població més castigada per l'aviació a les Garrigues. Un poble buit i destruït on els veïns van tornar al cap d'unes hores de l'ocupació dels seus amagatalls i en processó per enterrar les desenes de morts que hi va haver.

L'entrada posterior a les Borges, "El feudo de Macià", segons titulava el diari Heraldo de Aragón, va ser ràpida i amb escassa resistència el dia 5 de gener del 1939. En tots aquests pobles aquells dies s'hi parlava més italià que català o castellà.

Les Borges Blanques, gener 1939. Ufficio storico de Roma

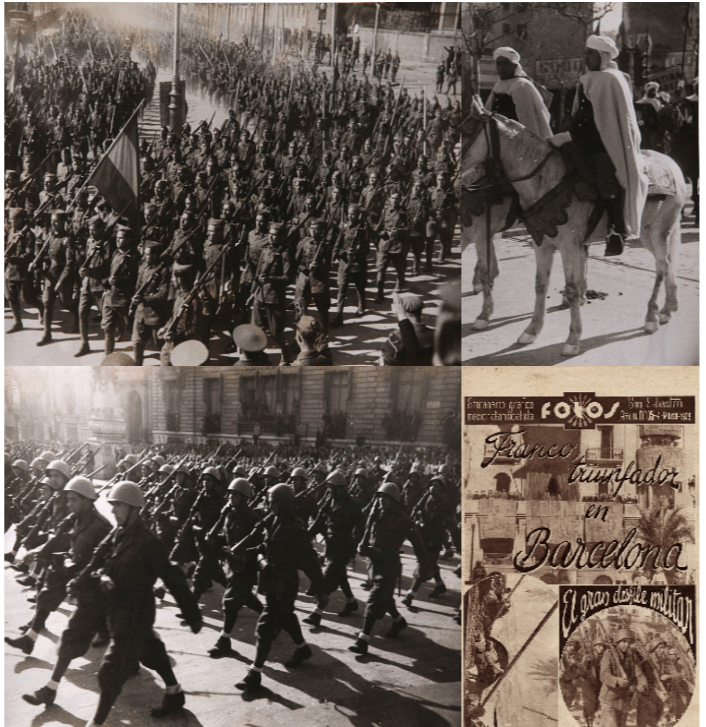

Monòlit en record als soldats italians morts. Cruïlla carreteres Castellans, el Cògul

ENTRADA DE L'EXÈRCIT NACIONAL A BARCELONA

La campanya de Catalunya va acabar, oficialment, el 10 de febrer, quan les tropes franquistes van arribar a la Jonquera. Deu dies més tard, amb el país sota el dictador va presidir la gran desfilada de la Victòria, una inacabable demostració de poder militar, que es va desplegar per l'avinguda de la Diagonal, ara rebatejada com Avenida del Caudillo, i va continuar pel Passeig de Gràcia.

Segons la premsa, 50.000 efectius; els generals Queipo de Llano, Saliquet, Kindelán i Orgaz; les tropes d'infanteria, la Guàrdia Mora, els legionaris, les tropes dels exèrcits aliats (entre elles la Divisió Littorio dels bersagliero italians), la cavalleria, les tanquetes, camions i artilleria, van desfilar davant del Caudillo i els homes del nou poder. El dictador es va instal·lar al balcó del número 520 de l'Avenida del Caudillo, actualment Avinguda Diagonal, entre els carrers d'Enric Granados i Balmaes, guarnit per a l'ocasió.

Imatges de la desfilada de la Victòria per la Diagonal de Barcelona el dia 21 de febrer de 1939. Adalt a la dreta, la Guàrdia Mora. Abaix a la dreta, portada del Seminari gràfic nacionalsindicalista. fotos: (CRAI Biblioteca Pavelló de la República UB)

Un que va marxar amb els republicans i va entrar a Barcelona amb els bersagliero i

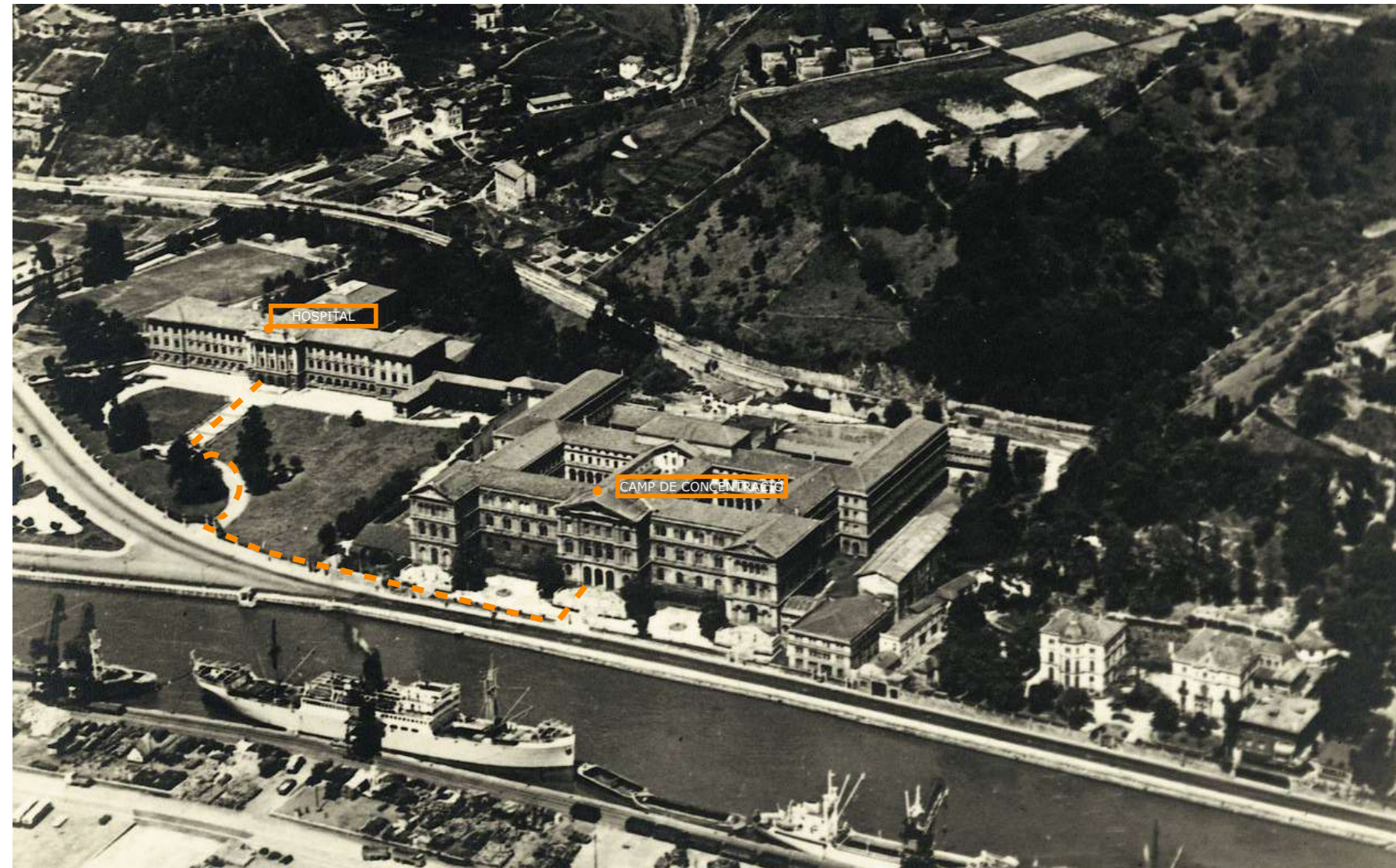
Sebastià Polo va fer el curset d'especialista en combustibles d'aviació amb mi i, com també era d'una quinta molt jove, va ser enviat a infanteria a la mateixa brigada però diferent batalló que el meu. També va ser empresonat pels italians als combats de Les Garrigues, els primers dies de gener de 1939.

Jo el vaig perdre de vista però més tard vaig saber que, com tenia una àvia italiana i sabia una mica d'italià, els bersagliero italians que l'empresonaren se'l quedaren amb ells. Els va acompanyar fins a Barcelona, i va entrar desfiant amb els italians, vestit de bersagliero, un mes després d'haver sortit de la mateixa ciutat amb l'exèrcit republicà.

El meu avi, quan el van mobilitzar, va estar al camp d'aviació de Vic com a "especialista en combustibles", però l'onze de desembre del 1938, li van comunicar que aquella tarda el passaria a recollir un camió, per passar a l'exèrcit de terra i anar a cobrir baixes a les unitats d'infanteria desfetes en la Batalla de l'Ebre. Va ser inclòs en el 556 Batalló de la 139 Brigada Mixta, comandada pel General Enrique Líster i el van situar de caporal furrier a les ordres del cap del Batalló per la zona de les Garrigues, prop d'Els Omells de Na Gaia.

El dia de Nadal el comissari va donar ordres d'enretirar-se i, després d'uns dies de fugida, el 3 de gener de 1939 els bersagliero italians de la Divisió Littorio els van agafar a la Masia dels Melons, prop d'El Cògul.

Sebastià Polo, company del meu avi durant aquella època, era també especialista en combustibles i devia viure aquells dies d'una manera molt semblant al meu avi.

Vista aèria de Deusto. Dalt a l'esquerra l'antic hospital, baix a la dreta el camp de concentració _ en taronja el trajecte que devia fer el meu avi escortat pel cos de guàrdia.

L'escorta a Deusto

El 3 de gener de 1939, estant al front, el comandant va ordenar la retirada davant l'avançada de les forces nacionals. Fugíem pel fons d'una petita vall que era batuda pel foc dels italians. Jo, saltant un marge, em vaig torçar un turmell.

Quan els italians ens agafaren em portaren primer a l'hospital de Saragossa i més tard, en tren, a Bilbao.

Des de l'estació de Bilbao ens van traslladar als hospitals en ambulàncies i autobusos. A mi em portaren a un pavelló de la Universitat de Deusto, al costat de la ria, habilitat com hospital de presoners. Els altres edificis de la Universitat, eren utilitzats com a camp de concentració de presoners i no estaven gaire separats.

A l'hospital vaig rebre una esbrancada per part d'un home gran amb boina vermella, que suposo que seria el metge, pel fet d'haver-me introduït entre els ferits sense motiu. Ja estava bé la broma! Potser ell no havia hagut de caminar mai amb una revinclada al turmell. Em va donar l'alta i la mateixa tarda em van portar cap al camp de concentració que estava a tres-cents metres, seguint la carretera que voreja la ria, en direcció al centre de Bilbao. Van cridar al nombrós escamot de guàrdies d'escorta i, com era l'única alta, vaig sortir jo, tot sol, enmig de tots ells. Realment em podien vigilar bé perquè no m'escapés. Els transeünts que es creuaven en el recorregut em miraven amb curiositat. No sé si pensarien que jo era un presoner molt perillós, amb tanta escorta! Si m'haguessin dit: "Surt per aquí i vés a l'esquerra, i a tres-cents metres trobaràs uns sentinelles davant un portal, pregunta si és el camp de concentració i els hi dius que t'envien de l'hospital", naturalment ho hauria fet. Que podia fer si no!

Carta que va rebre el meu avi mentre estava al camp de concentració de Deusto

Aquesta carta la vam trobar a casa del meu avi. De fet vam trobar la foto de la carta, per tant a l'altra banda no sabem què hi posa. El document de què parla a l'anècdota no l'hem trobat encara. Seguirem buscant.

A la carta es pot llegir el destinatari: José Anglada Fernández
Campo de concentración
Enfermería
Deusto Bilbao

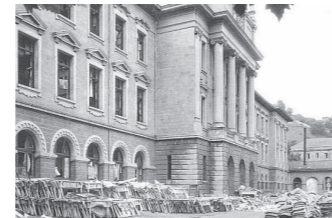
També s'observen al centre, el retrat de Franco i a costat i costat, les frases d'exaltació del règim
Hi ha també un segell on posa:

Censura Militar
Andorra

I al mata-segells es pot llegir
Alloza
Teruel
30 Mar 39

El meu avi tenia família a Alloza, Teruel; de fet la seva mare era nascuda allí. El text de Censura, Andorra es refereix al poble d'Andorra de Teruel que és la població més gran propera a Alloza. Segurament aquesta carta era d'algun familiar. El meu avi explicava que tenien un tiet a Alloza, el tío Tomás, que

durant la guerra va estar molt pendent d'intentar esbrinar on paraven els seus nebots: el meu avi i el seu germà Antoni. En algun escrit seu explica que el tío Tomás va intentar anar-lo a veure quan estava a l'hospital de Saragossa i que, quan va estar a Deusto, li va enviar algun paquet. Potser aquesta carta era del tío Tomás.

Imatges de Deusto _ anys 1939-40, aproximadament
Dalt vista aèria de tot el complex, a l'esquerra la façana des de la ria i a la dreta un pati interior.

EL CAMP DE CONCENTRACIÓ DE DEUSTO

El camp va ser creat en el segon semestre de 1937 i clausurat entre el final de 1939 i el primer trimestre de 1940. Estava ubicat en les dependències del que era la universitat al marge dret de la ria. Prèviament havia estat caserna dels milicians de Meabe; des de 1937 es va convertir en camp de concentració al comandament del coronel inspector Martín Pinillos. Va ser el camp de concentració biscaí més important, seguit d'Orduña. Estava dividit en dos sectors: el camp, a la zona que havia estat la facultat de dret i l'hospital penitenciari, a l'edifici de la comercial. L'hospital va arribar a tenir 900 ferits.

Com a la resta d'Espanya, aquest centre de detenció il·legal i extrajudicial, pertanyia a l'administració militar i era utilitzat per internar i classificar, sense judici previ, els presoners de guerra i evadits republicans. En els seus dos anys de funcionament van perdre la vida 331 persones, 188 executats i 143 per malalties. El camp de Deusto va ser important com a alberg i centre distribuïdor de mà d'obra per als diferents batallons disciplinaris de treball, que es van emprar en les mines, en les indústries de guerra, reconstrucció del cinturó de ferro o fins i tot en obres tan singulars com l'aeroport de Sondica.

El document per sortir del camp de concentració de Bilbao

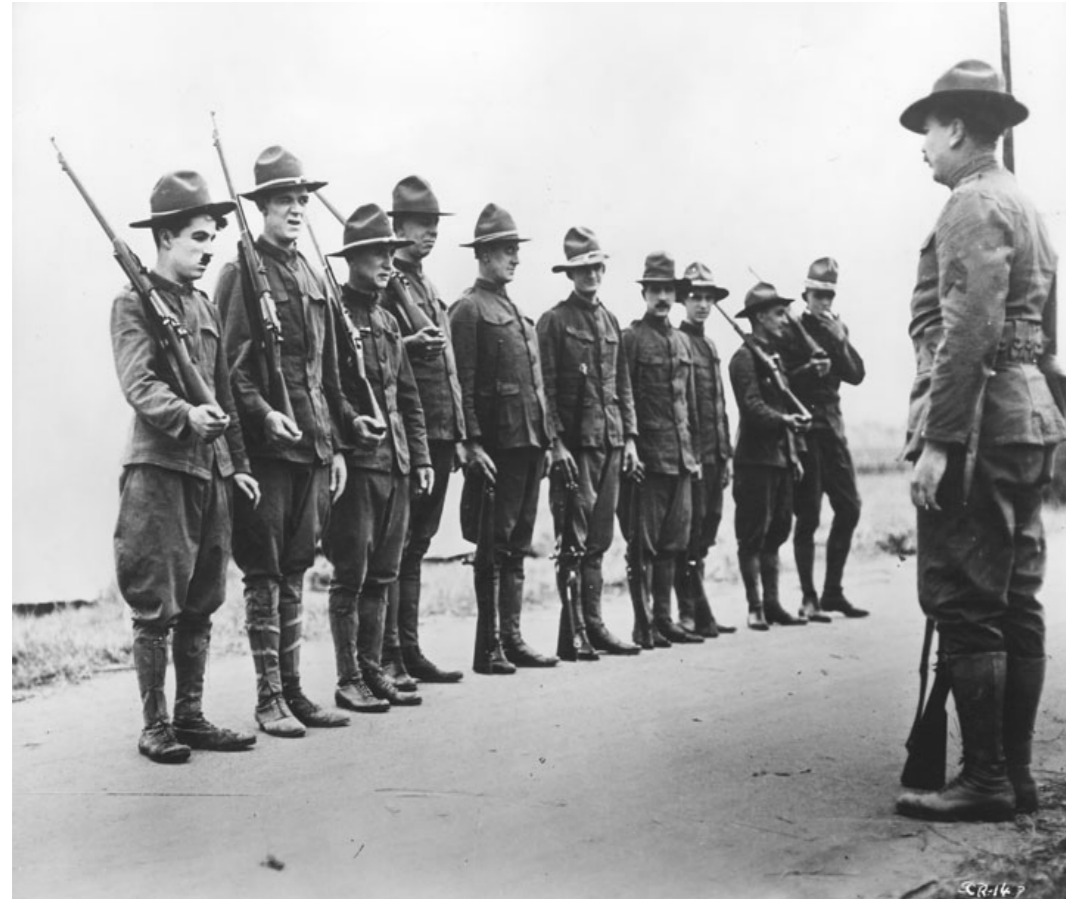
El maig de l'any 1939 vaig sortir en llibertat provisional del camp de concentració de Deusto, Bilbao.

Em van donar un certificat que el redactaven ells mateixos i que havia de servir d'aval per poder aconseguir la llibertat. En el document consta que pertanyia a les Joventuts Socialistes Unificades (partit comunista) i a Falange Española. Encara el guardo perquè és un certificat extraordinari, potser únic.

Sembla coses realment contradictòries però tenen una explicació i és la següent:

1. Quan vaig arribar al camp de concentració i vaig dir que havia ingressat voluntari a l'aviació republicana el maig del 38, sense preguntar més, van escriure que pertanyia al partit comunista. El cert és que la immensa majoria que ingressaven a l'aviació s'hi afliaven. Però jo no.
2. Per altra banda, quan estava al camp, vaig saber que Pere Salvat Virgili, company de l'Institut-Escola i molt amic meu, apareixia als diaris de Barcelona com un falangista important. Jo vaig dir al meu germà Esteve que l'anés a veure i que em fes un aval. Ell ho va fer i em va enviar un certificat on posava que jo pertanyia a la Centúria Salvat, bandera Urue, grupo Pepito Ferrer. La primera notícia!

El dos de maig del 39, de bon matí, encara negra nit, vaig sortir del camp de concentració, als quatre mesos justos d'haver estat empresonat.

SHOULDER ARMS (1918) dirigida per Charles CHAPLIN. Per entendre amb humor qui formava part del "Pelotón de los torpes"

INFANTERIA DE MARINA

El Cos d'Infanteria de Marina és una unitat operativa amfíbia d'elit enquadrada dins de l'Armada Espanyola. És la infanteria de marina més antiga del món, creada el 27 de febrer de 1537 per el rei Carles I. Les funcions principals dels Infants de Marina és la seva especialització en

operacions amfibies així com la seva operativitat tant per mar i terra, això és projecció del poder naval mitjançant l'ús de forces amfibies sobre una costa hostil o potencialment hostil. El Cos equivalent més conegut són els "Marines" dels EUA. La seva capacitat per embarcar en molt poc temps juntament amb suports aeris i terrestres orgànics de

l'Armada, la converteixen en una unitat d'alt valor estratègic pel seu alt grau d'ensinistrament, capacitat i possibilitat de posicionar-se de forma ràpida i discreta en aigües internacionals; constituint un factor de dissuasió considerable. Les dues unitats principals de la Infanteria de Marina, dependents del

Infants de Marina en formació per a la jura de bandera a Ferrol

Els Infants formen al pati d'armes de la caserna de Nuestra Señora de los Dolores

comandant general del Cos, són el Terç d'Armada i la Força de Protecció. La Força de Protecció (FUPRO) és l'encarregada de vetllar per la seguretat de les instal·lacions i el personal de l'Armada. La FUPRO està formada per, entre altres: El "Tercio del Norte" (TERNOR) que té la seva base en la Caserna de la Mare de

Déu dels Dolores, a la ciutat de Ferrol (La Corunya) i on el meu avi va fer la seva instrucció.

El pelotón de los torpes

Quan em vaig afegir a la instrucció a les Brigades d'Infanteria de Marina del Ferrol feia uns quinze dies que s'havia iniciat la instrucció. Els que havíem arribat tard ens van integrar al "pelotón de los torpes". En aquest hi anaven a parar totes les desgràcies. Alguns giraven a la dreta quan deien "izquierda mar", no hi havia forma de portar el ritme i coses per l'estil. De fet n'hi havia un que sobresortia dels altres. Feta la formació es concentrava, estrenyia la boca per estar atent, es tocava els braços per assegurar-se on estava la dreta i l'esquerra, i quan el sergent pronunciava la frase "de frente mar", s'equivocava sempre.

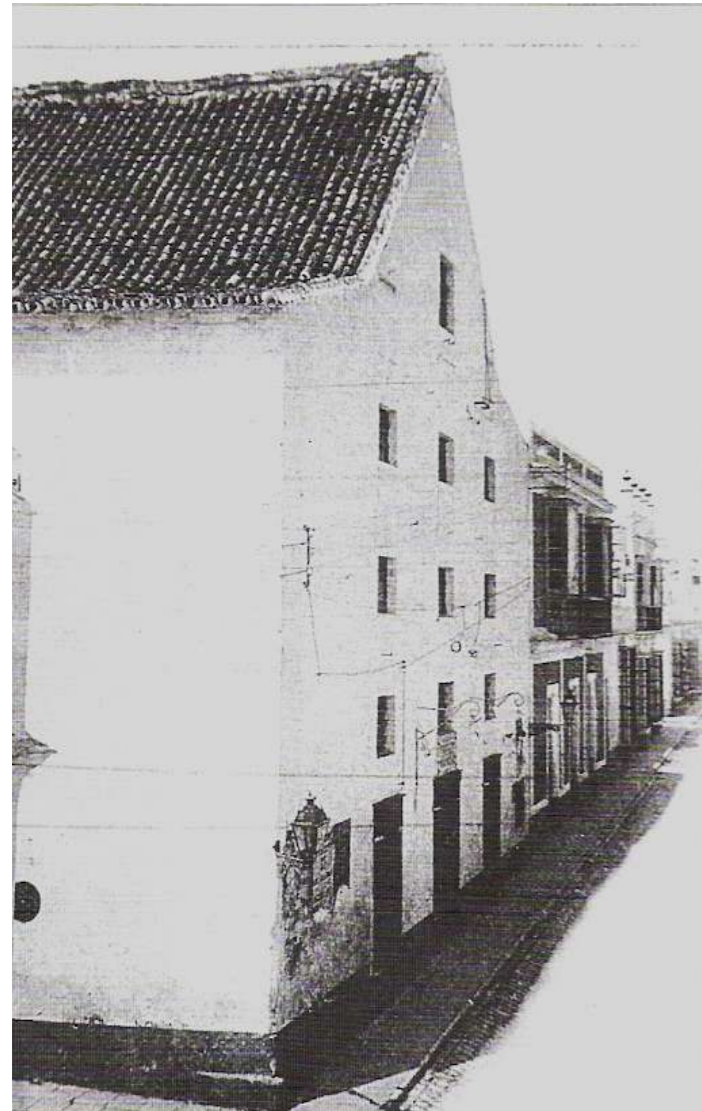
No vaig trigar a descobrir que era molt millor estar en "el pelotón de los torpes" que en les marcialis brigades d'espavilats, que no paraven d'anar amunt i avall, a ritme trepidant, i suant com a condemnats.

El motiu era que el sergent de "los torpes" era un home envellit que a més patia d'asma. Els "torpes" ens passàvem la major part del temps de la instrucció sota uns esquifits arbres de l'esplanada, en la posició "en su lugar de descanso".

Com es pot suposar "els torpes" ho feien cada dia pitjor. La cosa era evidentment escandalosa i al final es va desfer el "pelotón", quan ja s'acabava el període d'instrucció.

L'any 1939, un cop acabada la guerra, el meu avi va haver de realitzar el Servei Militar. Encara que durant la guerra havia servit a Aviació i a l'Exèrcit de Terra, ell pertanyia, per sorteig, a la Marina. El setembre del 1939 va haver de viatjar a El Ferrol per a incorporar-se. Allà va fer la instrucció i posteriorment els van traslladar a San Fernando (Cádiz) on va restar dos anys més.

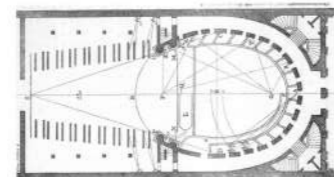

Façana del teatre. 1940, aproximadament

Entrada pel teatre_ 05/05/1937

Planta del teatre abans de la remodelació

TEATRO DE LAS CORTES _ San Fernando, Cádiz

El Teatro de las Cortes està situat al carrer Cortes, número 21, de San Fernando, Cádiz i encara que no compta amb grans valors arquitectònics és, sens dubte, l'edifici històric més emblemàtic de la ciutat.

Va ser construït a principis del segle XIX i tenia el nom de Teatro Cómico de la Isla. Entre el setembre de 1810 fins al febrer de 1811 allí es van reunir les Corts de Cadis on els diputats van debatre sobre la situació d'Espanya i les seves colònies, alhora que elaboraven el text constitucional i van redactant la Constitució espanyola de 1812.

Després de les reunions celebrades durant les Corts de Cadis l'edifici va tornar a funcionar com Casa de Comèdies recuperant l'activitat teatral, fi per la qual va ser construïda. A finals del segle XIX, en 1887, es van iniciar les gestions perquè aquest històric edifici anés declarat Monument Històric-Artístic, encara que això no es va aconseguir fins al 1935.

Després de la Guerra Civil l'edifici va continuar funcionant com a teatre i com a cinema. En 1988 es van iniciar les gestions per a la seva reforma i l'any 2001, un cop reobert, va obtenir el títol de Real Teatro de las Cortes.

PASTORA IMPERIO
(Sevilla, 1889 - Madrid, 1979)

Nom artístic de Pastora Rojas Monje. Va començar la seva carrera als deu anys, i als dotze ja era coneguda com a Pastora Monje

Va debutar en solitari en 1905 i entre 1912 i 1926 va actuar principalment a Madrid i a diverses gires per Espanya, sobretot a Sevilla i Barcelona.

Es diu que el nom artístic prové d'una frase que va dir Jacinto Benavente: "Esta Pastora vale un imperio"

El 1934 va estrenar una nova versió de "El amor Brujo", obra que Manuel de Falla va compondre pensant en ella. Durant el període entre 1942 i 1954 va regentar la venda La Capitana, un lloc que va ser molt freqüentat per diversos artistes. Es va retirar definitivament el 1959.

Les peces que més va interpretar al llarg de la seva carrera van ser el "garrotín" i les "soleares". Va destacar sobretot com a ballaora i va posar de moda la bata de cola com a vestit típic d'aquest ball.

Amb el temps, la Imperio es va convertir en musa de pintors, poetes i altres artistes, com per exemple Romero de Torres, qui va pintar el seu retrat, o Benlliure, que es va inspirar en la seva figura per crear una de les seves escultures. Se li van concedir diferents guardons en premi al seu bon fer, entre ells el Llaç d'Isabel la Catòlica.

MANOLO CARACOL
(Sevilla, 1909 - Madrid, 1973)

Manuel Ortega Juárez, més conegut com a Manolo Caracol va ser l'últim representant d'una gran dinastia gitana de molt pes al món del flamenc i dels toros.

Va triomfar quan encara era un nen en el concurs de Cante Jondo de Granada de 1922.

Va treballar en diversos espectacles de varietats i va fer gires per diverses ciutats. En 1935 es va establir a Madrid, Durant la Guerra Civil va tractar de sobreviure amb el teatre. Va fer equip amb la Niña de los peines i Pepe Pinto, En 1944 va coincidir amb Lola Flores a Sevilla, i fruit d'aquesta trobada van sorgir una sèrie de plans comuns i actuacions per tot Espanya fins a 1950, any en què es van separar. Va realitzar diverses pel·lícules, com a Embrujo (1946), o La niña de la venta (1951)

Manolo Caracol era un cantaor extraordinari, però on va adquirir reconeixement va ser amb els enregistraments més que en el directe. Va saber dotar d'un toc personal a tots els gèneres que va abordar, des de seguriyas a saetas. Va haver-hi qui no va perdonar la seva heterodòxia, ja que el seu tarannà innovador li va portar a cantar amb acompanyament de piano, o d'orquestra, alguna cosa veritablement nova aleshores en l'àmbit del flamenc.

Les entrades pel sergent

Quan estava fent el Servei Militar a San Fernando (Cadis), algunes vegades anàvem al cinema de Las Cortes, que deien que era el local on es van celebrar les famoses Cortes de Cádiz. Allí, en un festival folklòric, vaig veure actuar la famosa Pastora Imperio, que em va semblar més vella que Matusalem però que ho va fer molt bé, i a un bastant jove Manolo Caracol, que ja tenia força fama.

Si feien una pel·lícula d'anomenada, es formaven unes llarguíssimes cues per treure localitat, que solien ser numerades.

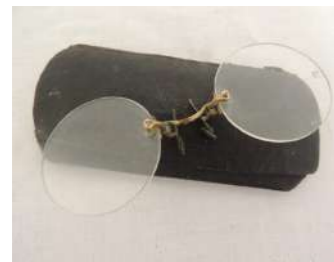
Un dia feia cua junt amb en Julio Urquiza Mantecón i en Carmelo Castejón Bernabé. Quan ja ens anava a tocar va venir un sergent d'Infanteria de Marina acompanyat d'una noia, i com si fos una ordre, ens va manar que li traiguéssim dues localitats. Jo vaig dir que es posés a la cua com els altres, però em penso que fou en Carmelo el que es va prestar a treure-les. Alguns ho vam trobar poc digne. Ara bé, va demanar les localitats en fileres separades: una davant de tot i l'altra al darrere. Com els hi va donar juntes no se'n van assabentar fins que eren a dins del local. Nosaltres vam veure la feinada que va tenir per intentar canviar-les per unes que estiguessin juntes. No sé si se'n va sortir. Quan es va acabar la sessió al sergent d'Infanteria de Marina li va resultar impossible reconèixer l'autor de la juguesca perquè érem uns quatre-cents soldats vestits exactament iguals.

Creuament carrers Balmes, Pelai i Bergara, anys 30

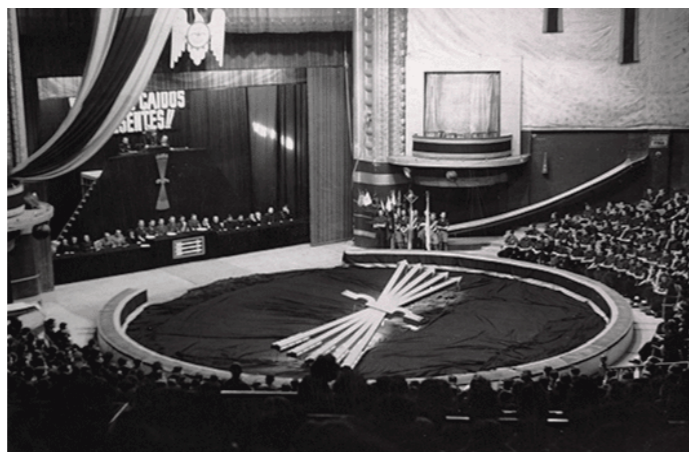

Creuament carrers Balmes, Pelai i Bergara, anys 30

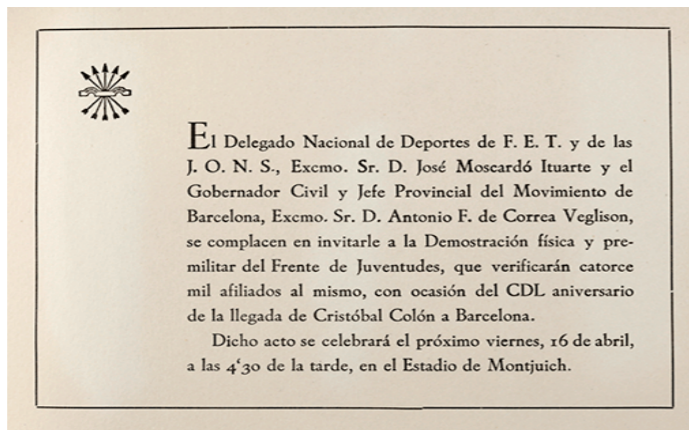

IMPERTINENTS I QUEVEDOS

Uns impertinents eren unes ulleres amb mànec (normalment vertical, encara que plegable), que servia per mantenir-los en el seu lloc. Els quevedos (o pinçanàs) estaven formats per dos vidres rodons units per una muntura simple de ferro sense patilles que s'ajustaven al septe nasal. Tots dos es van fer servir els segles XVIII, XIX i principis del XX.

Dia de la Fe de la Falange el 29/10/1944, Teatre Olimpia. _ foto: Pérez de Rozas (AFB)

Invitació a l'acte del Frente de Juventudes _ 16 /04/1943

LES ORGANITZACIONS FALANGISTES A LA POST-GUERRA

Durant els primers anys de la postguerra, Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista (F.E.T. y de las J.O.N.S.), el Partit Únic de la dictadura, va intentar jugar un paper

principal en la nova vida ciutadana i en el conjunt del país. Per a exercir aquesta hegemonia, Falange seguia l'exemple dels altres feixismes europeus, el nazi alemany d'Adolf Hitler i el feixista italià de Benito Mussolini. Disposava de tres grans organitzacions pròpies, amb una incidència notable en la vida col·lectiva:

Cartell Falange, 1939_ Autor desconegut.

Cartell Falange, 1939_ Autor desconegut.

Auxili Social, Front de Juventud i Secció Femenina. Després de la guerra la ciutat havia de tornar a funcionar, neta de persones que estiguessin en contra del règim i sota la mirada atenta del Cap de l'estat i les organitzacions encarregades de portar-ho a terme, entre elles els grups de Falange.

El camarada Paracha

Quan estava al camp de concentració de Deusto vaig demanar al company de l'Institut, Pere Salvat Virgili, molt bon amic i falangista, que em fes un aval per poder sortir del camp. El va fer, i en ell constava que jo pertanyia a la centúria Salvat, bandera Urue, grup Pepito Ferrer. La primera notícia!

Dos anys després, ja a Barcelona i amb pròrroga del servei militar, em van comunicar que havia d'anar al centre de Falange del carrer Bergara, per formar part d'un esquadró d'assalt. De moment vaig contestar que tenia molta feina amb els estudis i no hi podia anar. Al cap d'uns dies van venir a casa el camarada Paracha i dos falangistes més, tots tres uniformats. Jo estava tocant el piano, i em van amenaçar que, si no apareixia pel carrer Bergara, tornarien i em llençarien el piano pel balcó. Davant les amenaces em vaig presentar al local. Allí també estava el tiet Cisquet, oncle del meu amic Francesc Masses Mussoles, pendent també d'integrar-se a l'esquadró d'assalt. El camarada Paracha ens va rebre en el seu despatx per detallar-nos la missió: l'esquadró en ple (crec que ell i nosaltres dos) havíem d'anar a un bar del carrer Sant Pau on deien que es reunien per parlar malament del règim "legalmente constituido". Sembla que la cosa s'havia de resoldre a cops d'ampolla. El camarada Paracha va dir: "Yo seré el primero en dar el botellazo" i repetia: "No me gusta dar botellazos pero cuando es preciso darlos soy el primero". El tiet Cisquet, que tenia més de cinquanta anys, era curt de vista i portava impertinents subjectes al nas. Va dir que ell no estava en condicions d'actuar així, que només amb una empenta li caurien les ulleres i potser "els botellazos" li anirien a parar a ell. Jo em vaig excusar per falta d'entrenament. Llavors van aparèixer unes visites i a nosaltres dos ens van fer esperar en dues cadires, mentre els despatxava. Eren dos confidents que venien a denunciar actituds contràries al "movimiento".

Finalment el tiet Cisquet va ser eximit de l'esquadró i a mi, en Paracha, entre greus amenaces, em va treure a empentes, després que un caporal el va advertir que em deixés marxar. Jo vaig fer exclamacions i vaig "lamentar" com, després de tants sacrificis, em tractessin d'aquella manera, i que, naturalment, no pensava tornar mai més!

BALL DE RAMS

També coneguda per l'ai Maria és una composició (vals-jota) dels anys 30 del s. XX, feta per Josep Casas i Augé emmarcada en la tradició del "ball de rams". Segons el "Diccionari de la Dansa, dels entremesos i dels instruments de música i sonadors" (1936) de Francesc Pujol i Joan Amades: "Aquest qualificatiu designa danses de diferents noms i diferents caients, a les quals és aplicat (aquest nom) pel fet de vendre's o

sortejar-se, abans de ballar-les, rams que els balladors compren per obsequiar les balladores i que són venuts pels pabordes en benefici de l'organització de la ballada". El primer enregistrament d'aquesta sembla ser de "Orquestra Demon con Cuarteto Vocal Orpheus" de l'any 1946. El grup La Trinca va tornar a re popularitzar la cançó l'any 1970 incloent-la a l'àlbum "Festa Major". Casas i Augé, en els últims anys de la seva vida, també va ser arrançador de composicions d'aquest últim grup.

Quin re- fi - llet co- re- ti - és re - nou tot Ten - ve - he, doncs ja se sap quovot
 dir. que el ball de rams ha - ri - he. No em fi - cò pas el dia - net, com anem
 tu - ma a fer al - gú, con- tatem en que - to un dia - net, i at com - pu - re el ram per
 tu. Guarda el ram que, he do - nat, com si for el meo fla - i - riu, i a tu o di.
 si que hem co - tat molts jun - lets, molts jun - lets a - veu tota don.
 mo - sa - Iena les cal - ces, iena les cal - ces de se - ti.
 Al - Ma - ri - a, que "di - xot" que se - ria jo. Al - Ma - ri - a, al - Ma -
 ri - a, si ha - he - sis sempre amb mi. Al - Ma - ri - a, al - Ma - ri - a, si et vol.
 que - cels i mar amb od

TOIA

Ram petit de flors. Especialment, el ram que, fins als anys quaranta, es rifava o se subhastava en cada sessió de ball, entre els nois, abans de començar el ball de rams o de ram. Qui tenia la toia podia ballar aquest ball amb la noia que volgués. En sentit figurat i col·loquialment, una toia és també una persona poc destra, mancada d'habilitat, sense nervi.

Grup de nens davant el Cine Fémima en el Passeig de Gràcia. Col·lecció Merletti/IEFC

CINE FÉMINA

El popular cine Fémima va ser obert el 16 de març de 1929, dos mesos abans de la inauguració de l'Exposició Internacional. Era situat a la cantonada Diputació-Passeig de Gràcia. L'aforament de la sala era de 1.300 butaques i la primera pel·lícula que s'hi va projectar fou "Fürst oder Clown", un film mut alemany protagonitzat per Ivan Petrovich i Marcella Albani. A l'octubre d'aquell mateix any hi va arribar el cinema sonor. Durant els anys de la república el Fémima es caracteritzava pels grans cartells que anunciaven les pel·lícules pintats per Antoni Clavé, que era el cartellista de moda. La Guerra Civil va provocar el tancament del cinema durant un temps i el 1939 va reobrir amb la projecció de Una noche en Casablanca dels germans Marx.

El 1948 l'arquitecte Antoni de Moragas i Gallissà va acometre una reforma de la sala que va donar a la façana lateral del carrer Diputació una nova fesomia basada en línies ondulades. L'aforament s'incrementà fins a 1.525 espectadors. El 17 de maig de 1954 el Fémima va tenir l'honor de ser el primera sala de la ciutat en projectar un film en Cinemascope que

fou La túnica sagrada. Els dies del Fémima varen acabar sobtadament el 1991. Un incendi devastador, declarat el diumenge 7 d'abril, l'origen del qual no es va acabar d'aclarir, va destrossar completament el local fins provocar esfondrament de la coberta.

Ball de Rams!... La Toia!

Això fa referència a un fet que va passar al cine Fémima.

Al començament del govern de Franco es van donar ordres per prestigiar el cap de l'Estat. Totes les sessions de cine s'acabaven amb la interpretació de la marxa reial i la presència a la pantalla del general Franco.

La marxa reial començava amb un toc de trompetes. En aquell moment un del públic va cridar "Ball de Rams!". Quan va aparèixer la imatge de Franco, tornà a cridar: "La toia!".

Aquests dos crits fan referència al que es feia a molts balls, sobretot als envelats de les festes majors dels pobles. Enmig d'un ball parava l'orquestra i se sentia un toc de trompeta i el crit "Ball de Rams". Els balladors estaven obligats a comprar el ram i obsequiar-lo a la seva balladora. Una següent aturada es repetia i llavors tocava comprar la toia, un ram que et permetia iniciar el següent ball sol amb la teva balladora. L'expressió "ser una toia" era sinònim que eres un desastre.

En aquella sessió del Fémima es va exigir la documentació a tots els presents.

MATÍAS MONTERO Y RODRÍGUEZ DE TRUJILLO (Madrid 1913 - Madrid 1934)

Va ser un estudiant i militant falangista assassinat en 1934. Després del seu assassinat es va convertir en un promàrtir del moviment falangista i posteriorment, de la Dictadura franquista. Era estudiant de medicina. Es va afiliar al partit fascista Falange Española. Posteriorment va ser un dels cofundadors del Sindicato Español Universitario (SEU). Al gener de 1934 va participar, al costat d'altres falangistes, en l'assalt a un local de l'FUE i l'agressió de diversos dels seus membres. El 9 de febrer d'aquest any, va ser assassinat per diversos pistolers. Un dels assassins va ser Francisco Tello Tortajada, militant de les Joventuts Socialistas. L'assassinat va tenir un gran ressò entre els cercles universitaris contraris a la FUE.

Durant el seu enterrament es va escoltar per primera vegada el després famós crit de "¡PRESENTE!"

Com a primer militant de Falange assassinat en un atemptat, Montero es va convertir en el principal «màrtir» de l'organització, i en un dels més capdavanters de la dictadura franquista. En el seu caràcter de símbol a Montero se li van realitzar diversos homenatges,

elevant-lo a la categoria d'exemple a seguir pels falangistes. Ja durant la guerra civil i per ordre de 5 de febrer de 1938, el Ministeri d'Educació Nacional va declarar festiu als centres docents del país el 9 de febrer de cada any, denominant «Dia del Estudiante Caído» i incloent així a Montero en el martirologi del bàndol revoltat, més enllà de la pròpia Falange.

PEDRO SÁNCHEZ CIRUELO

(Daroca 1470 - Salamanca 1548)

Matemàtic i teòleg espanyol del segle XVI. Els seus nombrosos escrits descobreixen una portentosa erudició; el seu saber es va estendre a la música, la història, la filosofia i les humanitats en general, d'on va venir la dita general popular de "saber más que Ciruelo".

EDUARDO PÉREZ AGUDO

Fou un Catedràtic de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona, de qui els estudiants deien que tenia més de "Pérez" que d'"Agudo". Va ésser un personatge bandejat per la Universitat Autònoma de Barcelona de la preguerra, i això explica les seves reticències i el seu odi envers la Generalitat de Catalunya, que expressava cada dia a la seva aula.

Gobernador Civil de Barcelona (1941) © Josep Brangulí Soler

JUAN DE HERRERA

(Mobellan 1530 - Madrid 1593)

Fou un arquitecte, matemàtic i geòmetra càntabre. Un dels més destacats arquitectes del segle XVI i màxim exponent del Renaixement a Espanya. El seu sobri estil arquitectònic i decoratiu, anomenat «Herreria» en el seu honor, va ser representatiu de l'Imperi espanyol de Felip II i dels seus successors de la casa dels Àustries.

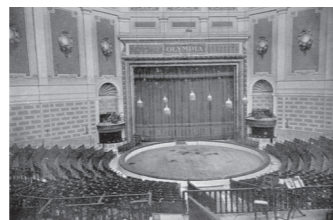
ANTONIO DE CORREA VEGLISON

(Comillas 1904 - Madrid 1971)

Fou un militar espanyol, veterà de la guerra civil espanyola i governador civil de Girona i Barcelona durant el franquisme. Estudià a l'Acadèmia d'Enginyers de Guadalajara.

Lluità durant la guerra civil espanyola al Front d'Aragó, a la batalla de Madrid i a la batalla de l'Ebre.

De desembre de 1940 a agost de 1945 fou governador civil de Barcelona. Durant el seu mandat va promoure mitjançant coaccions l'afiliació del jovent barceloní al Frente de Juventudes. El juliol de 1945 fou destituït, i substituït per Bartolomé Barba Hernández.

TEATRE CIRC OLIMPIA (1924-1947)

Obra de l'arquitecte Francesc Folguera i Grassi (1891-1960) el Teatre Circ Olympia, va ser construït entre 1919 i 1923 a la cruïlla entre la ronda de Sant Pau i el carrer Aldana, molt a prop del Paral·lel. L'edifici era d'estructura de ferro i, per les seves grans dimensions, ben aviat va ser batejat per la ciutadania com el Liceu del Paral·lel. Disposava d'un aforament de 6.000 espectadors i permetia la programació de tot tipus d'espectacles artístics i esportius. La façana era d'estil noucentista amb elements de terra cuita i estuc i destacava el seu frontó triangular amb un òcul que coronava l'edifici. L'Olympia va obrir portes el dia 4 de desembre de 1924. Durant molts anys va

ser el local polivalent més gran i popular de Barcelona. Les dimensions i l'equipament escènic i estructural del teatre permetien de fer-hi grans espectacles. Pel seu gran aforament, el Teatre Circ Olympia va ser utilitzat, tant durant els temps de la Segona República com als inicis del franquisme, per acollir nombrosos mítings polítics.

Acabada la guerra la "y" grega es va tornar "i" llatina per causa de l'obsessió del nou règim en castellanitzar tots els noms.

El 28 de febrer de 1947, hi tingué lloc l'últim espectacle, una representació de La bohème de Giacomo Puccini. Només un any després, el solemne edifici seria enderrocat.

Viva tu madre!

Quan feia els últims cursos a la Universitat la Falange i el Seu van organitzar un acte patriòtic -el Dia del "estudiante caído"- a l'antic Teatre Olympia que hi havia a la ronda de Sant Antoni. L'assistència era obligatòria pels estudiants universitaris. Es deia que donarien un tiquet a l'entrada, que s'hauria de presentar per recollir les paperetes d'examen. No creiem que després es fes, però per si un cas, molts hi vam anar. El teatre estava ple de gom a gom. Va començar l'acte amb el parlament d'un falangista que tenia veu de trompeta i va servir per escalfar l'ambient, que ja era una mica tens. A continuació el professor Pérez Agudo, va començar la seva dissertació amb frases eloqüents i rimbombants: "Cuando los territorios de España se extendían por todos los continentes de la tierra, sus estandartes ondeaban por todos los países y sus soldados dominaban el mundo"... Un alumne d'arquitectura es va posar en peu i va cridar "Viva tu madre". El governador Correa Veglison, que presidia l'acte, es va posar més seriós que una estàtua. Pérez Agudo es va pensar que era un crit encomiàstic i va continuar en el mateix to. "En el mundo se habla de artistas insignes, pero porqué no se cita al gran Herrera, el constructor d'El Escorial?..." Els estudiants d'arquitectura es posaren en peus tot saludant a la resta i abraçant-se uns i altres com si l'Escorial l'haguessin fet ells. Es començaven a sentir vives i aplaudiments. Pérez Agudo continuà citant literats, músics i artistes, entre ells el matemàtic doctor Ciruelo, provocant les salutacions i aplaudiments dels corresponents alumnes. El governador va donar ordres perquè vingués personal per preveure una alteració de l'ordre o que els alumnes traguessin "en hombros" al professor Pérez Agudo. Quan aquest va callar, el governador es va aixecar i va dir "El acto se da por terminado" i se'n va anar ràpidament. L'acte del "estudiante caído" no es va fer mai més.

El meu avi va estudiar matemàtiques a la Universitat Central (actual Universitat de Barcelona). Els seus anys d'estudiant van coincidir amb els anys de la postguerra.

Escola del Senyor Jaume Villà _ carrer de Santa Anna. El Masnou, 1929 aprox
fotografia: arxiu Carles Orta

LA PAGA EXTRA DEL 18 DE JULIOL

Durant els anys 40 Espanya es trobava en un moment econòmic molt complicat pel que havia suposat la Guerra Civil, i a nivell global, la II GM. Així el govern del General Franco va decidir compensar els treballadors per l'encariment del nivell de vida i la caiguda de salaris que havien sofert. Aquesta paga commemorativa no era sinó el «pegat» que se li va ocórrer al Generalísimo i el seu ministre de Treball per amagar l'enorme increment del cost de la vida durant la dècada de 1940, que va arribar a un 550%, i una considerable caiguda dels salaris, que en 1947, no arribaven ni al 50% de la quantia de 1935 en algunes províncies .

Per a això es va idear una gratificació extraordinària que significava la retribució d'una setmana de salari i que percebrien tots els treballadors al desembre de 1944.

El motiu era commemorar el Nadal i ajudar així a les despeses extres que es generaven durant aquests dies.

A partir de l'any següent (1945), des del Ministeri de Treball es va aprovar que aquesta paga tingués un caràcter general i es realitzés anualment coincidint amb

aquestes dates.

Aquesta paga extraordinària va aconseguir tal popularitat que, el 1947, des del govern, es va pensar a realitzar una segona gratificació anual, però aquesta vegada com a commemoració a un dels dies grans assenyalats al calendari de l'època: 'l'Alçament Nacional' o el que venia a ser el mateix, 'la paga del 18 de juliol' com es va conèixer als anys següents. L'ordre va ser signada pel llavors ministre de Treball, José Antonio Girón de Velasco.

José Antonio Girón de Velasco

FÀBRICA DAMM

c/ Roselló 515
Barcelona
1906

Damm neix el 1876 quan el cervezer alsacià August Kuentzmann Damm va obrir la seva cerveseria a Barcelona, al carrer Viladomat. És una època en la qual el consum es comença a generalitzar i la cervesa es posa de moda.

1905 és la data en la qual s'inaugura la fàbrica La Bohèmia al carrer Roselló, l'actual seu de cerveses Damm, que llavors es trobava als afores de la ciutat. L'edifici es troba dins el complex Costa Font enmarcat en una llarga tradició industrial catalana, que perviu fins als anys 1970. Dins d'aquesta tradició, el districte de Sant Martí ha estat un dels principals enclavaments de les fàbriques. Són testimoni d'això exemples com la Unió Metal·lúrgica (1892-1889), el conjunt tèxtil Vicen- et Illa (1930) o la mateixa SA Damm (1906). Tots ells s'enquadren en un patrimoni fabril premodern, lligat als moviments modernistes o acadèmics que es renoven en les dècades de 1940 i 1950.

L'any 1929, la companyia iniciarà el seu compromís amb els esdeveniments internacionals més importants celebrats a la capital catalana en participar en l'Exposició Universal de Barcelona del 1929.

Superats els temps de la Guerra Civil i gràcies als anys de bonança econòmica que van arribar a principi dels 40, segueix l'expansió de Damm passant a controlar altres marques nacionals.

L'expansió continua en els 60. A partir d'aquests anys comença a adquirir diferents companyies cervezeres, tant de l'Estat Espanyol com internacionals. Actualment compta amb fàbriques a Santa Coloma de Gramenet, el Prat de Llobregat, Múrcia, València i Madrid, així com una malteria a Bell-Lloc (Lleida).

A la seu de l'antiga fàbrica Damm ha muntat un museu.

El nou centre exposa objectes de totes les èpoques relacionats amb la cervesa, té una botiga i una zona de degustació.

Fàbrica Damm del carrer Roselló, 1916

Gran Fàbrica de Cerveza de J. DAMM

Imatges de la fàbrica Damm i alguns anubcis de l'època

En Tàpies i la coca de Sant Joan

En Joan Tàpies era molt poc més gran que jo. Havíem coincidit a l'escola d'en Jaume Villà quan jo tindria cinc o sis anys i sempre tinguérem molt bona relació, per més que a vegades era perillós i et feia quedar malament. Això sí, no parava de fer bromes.

Poc després de la guerra civil treballava a la casa Damm de cerveses. Era una època que es parlava que donarien una gratificació extraordinària pel 18 de juliol.

La casa Damm va decidir anticipar el sou del juny a la vigília de Sant Joan.

En Tàpies era el primer de la cua per anar a cobrar. Portava amagada una coca de Sant Joan que havia comprat per portar a casa seva.

En sortir de cobrar li van preguntar si li havien donat quelcom més. I ell els va mostrar la coca. “Han tingut aquesta delicadesa”

El següent, en rebre el sobre va reclamar: “La coca, vol fer el favor”

El pagador no l'entenia i llavors es va armar una discussió si és que alguns tenien dret a coca i d'altres no.

El meu avi, de petit i de més gran, va passar moltes temporades a El Masnou. Allí tenia molts amics, entre ells Joan Tàpies, de qui ens explicava moltes històries. Deia que era un noi molt divertit, que sempre estava fent bromes i que, a vegades, fins i tot els feia passar vergonya. En el treball explico alguna de les seves anècdotes però n'hi ha moltes més.

¿QUÉ PASA?

“Però, sens dubte, una de les peces més característiques en l’entramat de la premsa integrista el constitueix el setmanari “¿Qué passa?”. Dirigida per Joaquín Pérez Madrigal del Partit Radical Socialista, i editada a Madrid, aquesta publicació veu la llum l’1 de maig de 1941. La portada d’aquest primer número, com anys després ho serà la de Fuerza Nueva, no deixa lloc al dubte en relació als seus propòsits i l’estil de les seves formulacions. En la seva primera pàgina apareix el dibuix d’un falangista (“Revolució”), un militar (“Espanya”) i un carlista (“Tradicció”), armats i fent guàrdia a les portes d’una fortalesa i, al fons, quatre personatges que avancen sinuosament, portant la simbologia comunista. Un d’ells, que aparenta ser jueu, porta amb ell unes saques de diners, com a al·legoria del suposat finançament de la revolució comunista pel “capitalisme jueu”. Les seves vint-i-cuatro pàgines constitueixen una barreja empobridora de tints falangistes i carlins, carregades d’un discurs pronazi i una constant anglofòbia, juntament amb constants referències antijuanistes. El gener de 1964 “¿Qué Passa?” va iniciar la seva segona època amb el sorprenent subtítol de “Semanario independiente aunque se asombre la gente”, amb algunes intermitències continuarà publicant fins a juliol de 1981. En aquesta segona etapa la seva component tradicionalista s’accentua, desplaçant els trets falangistes i aproximant-se al carlisme. Els seus textos se centren en la defensa de la monarquia tradicional, en la crítica acerada de l’evolució del clergat espanyol i en el tema de la “subversió”. En les seves pàgines s’inclouen articles i fragments de conferències i mitings de Blas Piñar, i articles de Julián Gil de Sagredo. D’altra banda, la revista va ser el principal punt de suport de la denominada Associació de Creuats Voluntaris. Creada el 1969, el seu objectiu principal consistia en convertir-se en el grup coordinador dels sempre desunits grups carlistes.”

No pasará nada que no lo mande Franco

En temps del general Franco va sortir un primer i únic exemplar d’una revista que es deia “Que pasa?”. Volia ser una revista humorística. A la portada se’ls va ocórrer posar amb lletres grans “No pasará nada que no lo mande Franco”. Immediatament, va ser suprimida per la censura.

Aquesta frase “No pasará nada que no lo mande Franco” era una resposta que el meu avi deia sovint quan algú preguntava “Què passa?”. Això donava peu a tornar a repetir la història. Encara ara, a la família, molts ho continuen dient.

π

3.14159265358979323846264338327950288419716939937510582097494459230781640628620899862803482534211706798214808651328230664709384460955058223172535940812848111745028410270193852110555964462294895493038196442881097566593344612847564823378678316527120190914564856692346034861045432664821339360726024914127372458700660631558817488152092096282925409171536436789259036001133053054882046652138414695194151160943305727036575959195309218611738193261179310511854807446237996274956735188575272489122793818301194912983367336244065664308602139494623952247371907021798609437027705392171762931767523846748184676694051320005681271452635608277857713427577896091736371787214684409012249534301465495853710507922796892589235420199561121290219608640344181598136297747713099605187072113499999983729780499510597317328160963185950244594553469083026425223082533446850352619311881710100031378387528865875332083814206171776691473035982534904287554687311595628638823537875937519577818577805321712268066130019278766111959092164201989380952572010654858632788659361533818279682303019520353018529689957736225994138912497217752834791315155748572424541506959508295331168617278558890750983817546374649393192550604009277016711390098488240128583616035637076601047101819429555961989467678374494482553797747268471040475346462080466842590694912933136770289891521047521620569660240580381501935112533824300355876402474964732639141992726042699227967823547816...

020

de Ingenieros Industriales de Madrid. Ocuparia aquestes càtedres fins a la seva mort. Va treballar al costat del seu mestre, Julio Rey Pastor en l'elaboració de textos per al Batxillerat. Des de l'any 2000, cada 12 de maig, la Federación Española de Sociedades de Profesores de Matemáticas celebra el Dia escolar de les matemàtiques, coincidint amb la data del seu naixement.

notes corresponents als 31 primers dígit del número Pi

PERE PUIG I ADAM (Barcelona 1900 - Madrid 1960)

Va cursar els seus estudis de Batxillerat a Barcelona. Enginyer industrial, doctor en matemàtiques i acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Ciències Exactes, Físiques i Naturals. Es considerava deixeble d'Antonio Torroja i Miret i d'Esteve Terradas i Illa. La seva obra Curso de geometria métrica (1947) va ser una de les elementals en l'ensenyament d'enginyeria a l'Estat Espanyol a la segona meitat del segle XX. El 1926 va obtenir la càtedra de matemàtiques de l'Institut San Isidro de Madrid on hi va tenir com a alumnes, entre altres, Joan de Borbó i els seus fills Joan Carles, després rei, i Alfons de Borbó-Dues Sicílies. Ocuparia aquesta càtedra fins a la seva mort. També va ser professor a l'Escuela

Patí de la Universitat Central de Barcelona _ 1950

Façana principal de la Universitat Central de Barcelona, 1920

El número Pi cantat

Això procedeix del Professor Puig Adam, que jo havia conegut durant la guerra civil a l'Institut Escola. Ell explicava que es podia establir una correspondència entre l'escala musical i els nombres dígit, do-1, re-2, mi-3, fa-4, sol-5, la-6, si-7, do'-8, re'-9 (el zero no surt). Les onze primeres xifres de π (3,14159265359) donen una combinació musical relativament fàcil de recordar, sobretot perquè l'inici 3,14159 és prou conegut i permet recordar la melodia. Jo ho vaig estendre als 30 primers, 3,141592653589793238462643383279, però és necessari fer una distribució determinada de la duració de les notes perquè la cosa soni una mica bé; calen uns certs coneixements musicals per recordar-ho. Quan m'examinava de Geometria i Trigonometria a la Universitat amb el senyor Dou, que coneixia de l'Institut Escola, ens van posar el tema del càlcul de π pel mètode dels isoperímetres. Jo vaig posar els 30 decimals de π al final del tema. El senyor Dou, després de corregir-lo, va reclamar la meva presència perquè li expliqués d'on ho havia tret i jo ho vaig fer. Ell em va dir que sort que em coneixia perquè qualsevol altre hauria pensat que portava una "xuleta". Més endavant, quan ja era professor, l'espectacle de cantar el número π era un dels meus números preferits i tenia prou èxit entre els alumnes.

El meu avi va ser un bon estudiant, li agradaven molt les matemàtiques. Més endavant va estudiar ciències exactes i va ser catedràtic de matemàtiques. L'any 1941, quan succeí l'anècdota ell estava estudiant a la Universitat Central de Barcelona.

La carreterera de Montgat, 1941

Camioneta amb bolquet, 1940

LES CONDICIONS DE VIDA A LA POSTGUERRA

La reglamentació de l'economia espanyola en la postguerra com a conseqüència de l'autarquia franquista va donar lloc al control del mercat per part de l'Estat. Els productors agrícoles estaven obligats a lliurar la producció a un preu de taxa i l'administració era l'encarregada de vendre els productes a un preu també regulat. El resultat d'aquesta combinació de factors va ser la manca d'abastaments i el racionament dels productes de primera necessitat. El transport de matèries primeres estava totalment regulat i era la guàrdia civil l'encarregada de mantenir aquest control a les carreteres i a les entrades i sortides de les grans ciutats.

imatge gràfica d'un article de broma

Patrulla de la guàrdia civil, 1940

El puro de petard

En Tàpies estava casat amb la noia de la carboneria de can Cantina. El seu cunyat anava amb una furgoneta per repartir el carbó.

En el temps de la postguerra cap vehicle comercial podia portar passatgers. La vigilància de carreteres la feien policies dels grisos.

Un dia en Tàpies va trobar al seu cunyat a Barcelona i li va demanar que el portés al Masnou. Ell en principi s'hi negava però finalment el va prendre esperant que no el paressin els controls.

Els van parar a Montgat.

El cunyat intentava convèncer a l'agent dient que era un familiar no pas un viatger, però no ho acceptava. Llavors en Tàpies va treure un puro que portava a la butxaca i el va oferir a l'agent. Aquest el va agafar i els va deixar marxar.

Al cap d'una estona en Tàpies va dir al seu cunyat que el que havia donat a l'agent era un puro de petard.

El cunyat va trigar més d'un any de passar per Montgat.

Missa de campanya en memòria dels màrtirs caïdos _ Castell de Montjuïc. _ Pérez de Rozas. (AFB)

Commemoración del Día de los Caídos

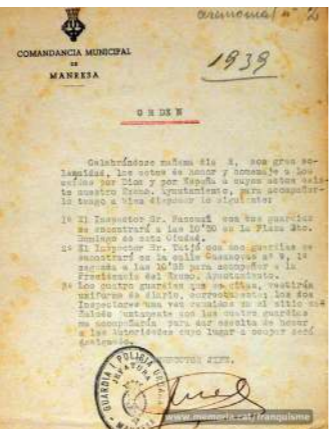
En el recinto del Cementerio tuvo lugar el pasado domingo el acto de conmemoración del Día de los Caídos, organizado por la Jefatura Local del Movimiento. A las diez y media, hora anunciada, por el Rdo. P. Jaime Codina, claritano, fué celebrada la Santa Misa en un altar improvisado delante el austero monumento levantado en la parte central de la Necrópolis.

Este acto, que imprimió caracteres profundos de religiosidad y emoción, fué presidido por el señor alcalde y jefe local de F. E. T. y de las J. O. N. S., don Juan Prat Pons; el ilustre juez de Primera Instancia, don José Manuel Vázquez Sanz; el comisario del Cuerpo General de Policía, don Teodoro Esteban Navalón; el capitán don Francisco Sánchez Guiso, en representación del comandante militar de la Plaza, y el señor don Luis Martínez Palomares, juez municipal. Seguían en sitio de preferencia la Corporación Municipal, jerarquías del Movimiento, Frente de Juventudes, Sección Femenina, Sindicatos, Cruz Roja, Instituto, colegios nacionales y particulares y estamentos económicos y sociales. Asimismo estaban presentes varios de los familiares de los difuntos caídos por Dios y por España.

Terminado el santo sacrificio, por el propio Rdo. celebrante fué rezado un rosario en sufragio de nuestros hermanos inmolados durante la barbarie roja. La Agrupación Municipal de Música, dirigida por el maestro Damián Rius, ejecutó sentimentales composiciones de Schumann y Chopin y los tres himnos, uno de ellos el «Cara el sol», que fué coreado por la multitud, pronunciando las aclamaciones rituales el camarada jefe, Juan Prat Pons, que cuidó previamente de la lectura de la Oración a los Caídos, seguida con fervor y en voz baja por los concurrentes, a los cuales se les facilitó una copia de la misma.

Se puso fin a esta ceremonia de emocionado dolor con el homenaje a nuestros gloriosos mártires, depositando cada una de las representaciones presentes sendas coronas de laurel y de flores naturales al pie del monumento, que quedó materialmente cubierto, reñijándose con este proceder, con este recuerdo, el testimonio del más sentido respeto para los que dieron su sangre en defensa de los nobles ideales de Religión y de Patria.

Any 1953: crònica dels actes del "Día de los Caídos". (Arxiu Municipal de Manresa)

1/11/39 Instruccions de la comandància municipal de la Guàrdia i Policia Urbana de com s'han de desenvolupar els actes d'honor i d'homenatge als "caïdos". (Arxiu Municipal de Manresa).

EL DIA DE LOS CAIDOS

La dictadura franquista, un cop acabada la guerra, va fer ostentació de la seva victòria en totes les celebracions públiques de les seves commemoracions. En aquests actes propagandístics, la població civil era obligada, d'una manera o altra, a participar-hi: des de la "paga doble" del 18 de juliol, certament benvinguda en uns temps de penúria, fins als tocs de les sirenes de fàbriques i comerços, tot passant per desfilades, himnes, misses i tota mena de litúrgies glorificadores de la figura del dictador.

Tot plegat, en el decurs de commemoracions oficials com ara la del dia del "Alzamiento (18 de juliol), el Día de la Victoria (1 d'abril), dia del Caudillo (1 d'octubre), o el dia de los Caídos (20 de novembre), que es celebrava l'aniversari de la mort de José Antonio Primo de Rivera (20/11/1936). Posteriorment Franco també moriria un 20 de novembre.

Viva Franco Arriba España!

En Tàpies, només acabada la guerra, treballava en una empresa de Barcelona. Un dia el cap de l'empresa va dir a un treballador que preparés una feina que s'havia de resoldre l'endemà. Ell li va contestar que l'endemà era festa perquè era el "Dia de los Caidos". Ho acabava de llegir al diari. L'empresari va fer manifestacions de desgrat, queixant-se que no ho anunciessin amb més temps i va afegir que ja estava fins al capdamunt de tantes festes i tanta falange.

Passada una hora va sonar el telèfon demanant per ell. Eren de la Falange Española, que els havia arribat que havia fet manifestacions públiques contra el règim legalment constituït. Ell ho va negar però quan va sentir que repetien cada una de les seves paraules, va assegurar que en tot cas ho havia dit en un rampell, sense pensar-ho. Els de la Falange van assegurar que, en realitat, ja tenien referències que ell era addicte al règim però que havia d'anar amb compte de fer aquest tipus de manifestacions davant el personal. Ell va prometre tenir-ho present. Els de la Falange li van demanar que, perquè el personal ho sabés, digués en veu ben alta "Viva Franco, Arriba España!". Primer es resistia però finalment accedí i cridà les consignes, amb el telèfon a la mà, mentre els operaris l'observaven sorpresos.

El del telèfon era en Tàpies que havia sortit un moment a prendre un cafè i trucava des del bar veí. Al cap d'un temps es va saber i, naturalment, en Tàpies no va fer carrera a l'empresa.

Altar a los Caídos, Universitat de Barcelona _ Día de los Caídos. Pérez de Rozas. 22/11/1943 (AFB)

Ofrena floral «Caídos por Dios y por España» _ Catedral de Barcelona, Pérez de Rozas. 20 de novembre de 1939 (AFB)

Baixador Ocata, 1946 _ foto E. Torres

EL TREN BARCELONA - MATARÓ

La primera línia de ferrocarril de la península Ibèrica va ser la de Barcelona a Mataró que es va construir el 1848. La línia, encara avui en ús, comptava amb una longitud de 29,1 km i unia les poblacions de Barcelona i Mataró travessant Sant Adrià de Besòs,

Badalona, Montgat, El Masnou, Premià de Mar i Vilassar de Mar. Ocata era (i és) un baixador del Masnou.

Quan el 19 de novembre de 1837 s'inaugurava el ferrocarril a Cuba, en l'acte d'inauguració estava present el català Miquel Biada, un empresari oriünd de Mataró.

En 1840 Biada torna a la seva terra i

comença a desenvolupar i impulsar el projecte del ferrocarril entre Barcelona i Mataró, destinat al transport de mercaderies i viatgers.

Quan va arribar a Catalunya el seu projecte no va ser rebut amb gaire interès veient-se obligat a recórrer a l'estranger per obtenir el finançament necessari. A Londres es reuní amb un

comerciant amic seu, Josep Maria Roca. i ell mateix va invertir tota la seva fortuna. Es funda la Companyia dels Camins de Ferro de Barcelona a Mataró i l'any 1836, comencen els treballs amb la compra dels terrenys necessaris per estendre les vies. Es va contractar a la Mackenzie and Brassey Co. per a l'execució del projecte. Es van comprar quatre locomotores

Interior tren, anys 40-50

Túnel de Montgat, 1946

a Anglaterra a l'empresa Jonnes and Potts i 62 carruatges (2 de luxe, 30 de primera i els altres 30 de segona classe) a l'empresa Wrigth i 30 vagons, 18 per a tercera classe, 12 per a mercaderies i dues per a transports especials. Les estacions van ser construïdes per empreses espanyoles. Formava part de la línia el túnel de Montgat, el primer túnel ferroviari de la península que creuava el turó del mateix nom.

El 28 d'octubre de 1848 s'inaugura el ferrocarril amb la seva sortida oficial de l'estació de Barcelona i l'arribada a Mataró de la locomotora Mataró. El viatge d'anada va durar 55 minuts i el de tornada, exempt de tant acte cerimonial, es va realitzar en 35 minuts. El ferrocarril va ser un èxit total i va contribuir a facilitar el creixement i la prosperitat del Maresme.

Lamentablement Biada no va poder veure complert el seu somni, ja que morí uns mesos abans.

Un que li agradava viatjar sota el seient

Els que preniem el tren de les vuit i deu a Ocata quasi tots érem gent que anàvem a treballar a Barcelona. Havíem de procurar no perdre'l perquè no és com ara que passen cada deu minuts, el següent tardava quasi una hora.

Un dia, un corria cap a l'estació quan el tren ja arribava. En Tàpies estava comprant el bitllet, l'altre el va cridar a distància perquè comprés un per ell. Va semblar que assentia amb el cap.

Pujà corrent al tren i s'apropà al compartiment on era en Tàpies.

Li va demanar el bitllet i en Tàpies li va dir que ho sentia molt però que no l'havia entès.

Entre tots els del compartiment el vam convèncer que es posés sota el banc, que el tapàriem amb els abrics.

Va passar el revisor i en Tàpies li va donar dos bitllets. El revisor va preguntar:

- I aquest bitllet de qui és?

- D'un que li agrada viatjar sota el seient.

La barca Rosalia a la platja de El Masnou , 1950, aproximadament

Imatges de la platja de Vilassar _ 1951 i 1939, respectivament

JOSEP ALMERA PLANAS

Els Almera van ser una nissaga de mestres d'aixa que van treballar a Vilassar, juntament amb els Segarra o els Pujol. Jaume Almera treballà a Vilassar de 1841 a 1858. L'últim mestre d'aixa de Vilassar va ser Josep Almera Planas, ja en ple segle XX.

Durant els segles XIX i principis del XX hi havia drassanes a molts pobles del Maresme: El Masnou, Vilassar de Mar, Mataró, ...

La construcció d'un vaixell era en aquell temps una activitat que involucrava moltes persones i que requeria gran quantitat de fusta, fins al punt que es deia a vegades que calia un bosc sencer per la construcció d'un vaixell. Com a activitat econòmica era productiva i tenia com a escenari les drassanes situades a les platges. Tot i que a vegades les instal·lacions eren molt senzilles, poc sofisticades, és cert també que eren molt eficaços i que treballaven amb tècniques tradicionals, transmeses de generació en generació.

El primer viatge de la barca

Per la malaltia que jo tenia a la pell em van recomanar de prendre el sol i jo vaig pensar de comprar-me una petita barca.

L'any 1946 la vaig encarregar al constructor Almera, de Vilassar de Mar. Em va costar 500 pessetes i li posàrem de nom el nom de la meva mare, Rosalia. Era un bot de rem de quinze pams, petit, però molt ben construït. Tota de fusta, podia portar quatre rem, encara que en els dos de popa s'havia de remar a la cia. Va ser inscrita en la llista tercera, que és la dels professionals,

La vam anar a buscar a Vilassar el meu germà Esteve i un company del Grup escolar Milà i Fontanals, Ramon Ruiz, que ens va assegurar que sabia remar. Ens vam trobar tots tres al costat de la barca abans d'entrar al mar. El constructor Almera deia que el temps no era bo per la sortida i més amb la nostra inexperiència. En canvi en Reixach, "el Largo", pescador de Vilassar, va dir: "Res home res, temps d'estiu".

Teníem tantes ganes de provar-la que vam decidir sortir. En Ramon se situà dins amb els dos rem. Quan van passar les dues primeres onades vam empènyer la barca però, en Ramon, en lloc de remar ciava. La gent cridava "rema, rema!" però la barca va quedar aturada i una onada la va omplir d'aigua. Així i tot vam sortir i amb la sàssola anàvem traient l'aigua. En Ramon i el meu germà es van marejar de seguida i a mi em va tocar remar fins a El Masnou (diuen que el que rema normalment no es mareja). El Llevant que bufava va ajudar molt a anar més ràpid.

A El Masnou ens esperava una munió de gent, entre ells en Pere Oliveres, i no vam tenir cap problema per sortir. A la tarda, com havia amainat el temps, sortírem a donar una volta.

Moltes de les anècdotes viscudes a El Masnou tenien com a protagonista la barca. Ell la feia servir d'esbarjo però també sortia a pescar amb els seus amics. En una habitació de la casa d'El Masnou encara guardem els rem.

Baixador Ocata, 1940 _ foto E. Torres

bitllets Barcelona-Ocata, 1945

Un revisor de tren que no hi veia

Els revisors de tren de la línia Barcelona - Mataró eren majoritàriament persones grans o amb defectes físics. Era una línia tranquil·la.

Els viatgers del Masnou, sobretot el jovent, feien mans i mànegues per estalviar bitllets o per esquivar els revisors. Coneixien el revisor que anava a cada tren. No era convenient, per exemple, agafar el tren de la 13:10, on anava un que en deien "l'Alférez". En canvi "el padrí" no hi veia.

Jo portava el bitllet de tornada al migdia. En Guillem Villà em va dir que el salvés perquè ell havia de tornar a la tarda a Barcelona.

-I com ho faig?

-Com revisa el padrí li dónes qualsevol bitllet encara que sigui vell o estigui revisat. Hauries de tenir molt mala sort que en voler-lo foradar, enganxi precisament el forat. Si passa, llavors tu li dius que t'has equivocat i li dónes el bo.

-No en porto cap d'altre.

En Guillem en va collir un que hi havia a terra, de la línia de Vilanova, passat, foradat i brut d'oli.

-Aquest mateix serveix- va dir.

El padrí li va fer un segon forat.

THE MARK OF ZORRO (1940)

“El signo del Zorro” (The Mark of Zorro) va ser una pel·lícula dirigida per Rouben Mamoulian l'any 1940 i interpretada per Tyrone Power, Linda Damell i Basil Rathbone en els papers principals. La pel·lícula es va estrenar a Espanya el 23 d'octubre de 1944 però no va arribar a

Barcelona fins a l'any 1946. La història narra les aventures de Don Diego Vega (Tyrone Power) que es disfressa com el Zorro per fer de justicier davant el maltracte que rep la gent per part del Governador Quintero. Acaba sent un proscrit emmascarat que es converteix en el defensor dels oprimits.

Combat entre Don Diego de la Vega (Tyrone Power) i el Capità Esteban Pasquale (Basil Rathbone)

<p>10 BARCELONA DIA VILA - DANYE Des. dia 6, a las 19:30 L DE LA GLORIA</p>	<p>LLAVES del REINO DIRECTOR JOHN M. STAHL Martes a las 11. Tarde, a las 2:15. Domingo, a las 12:30, tarde, a las 15:15. Intermittente.</p>	<p>Fantasio MARTES, ESTRENO La original y dulce novela de una recién casada que no quería ser mayor de edad. Cecilia ASPONA MIGUEL YOUNG CLAUDE BLANCHET</p>	<p>BIEN CONTINUA. actualidad mundial Inmunda como el Fingal La familia real irónica pierde el Duque de la Victoria La gira mundial de MANOLETE en BARCELONA - Traslado directo de ALICANTE. Viernes, 11. Escuela 109 - VILLAGALA, 11.</p>
<p>OMEA HOY TARDE DIA DE LA RISA RITA TORBELLINO NOCHES RITA TORBELLINO GRAN RISA</p>	<p>BOLERO RODOLFO LOS DIAS En la gran pantalla ESTHER CASADO ANNY-ESTHER MARY GOYA y presentación de la revista semanal JULIA MOLINA HARRY SHAMPSON SERAFIMOV Y MORATO</p>	<p>¡UN FILM FUERTE, INTENSO, QUE SOBRECORRE POR SU REALISMO! ASTORIA A TALAINTA HOY, MARTES, A LAS CINCO</p>	<p>COMPRO CINE en Barcelona - Traslado directo de ALICANTE. Viernes, 11. Escuela 109 - VILLAGALA, 11.</p>
<p>s Arenas 1 DE VERANO DOMINGO, 30 las, a las 10:45 INICIO DIA Radio Fines presenta adicional programa Joe Wall Disney los mundiales best-sellers Joe Louis de la noche por R. O. BOYD DEL IONAL ESTRENO LOUIS Y CONN HOY, MARTES</p>	<p>TOROS MONUMENTAL Hoy domingo, tarde, a las 6:30 REPETICION DEL FERIAJERO DEL TORO RAUL OCHOA ROVIRA GRAN CORRIDA DE TOROS 4 toros del equipo de TORO, 4 ... DEL MARTES</p>	<p>PROXIMO ESTRENO ALLEGRA JUVENILES BELLEZAS, conflictos... SENTIMENTALES, TRAVESIAS DIABOLICAS, Una gran película que FOLIOFONO presentará en... en INTERNO PARA SEÑORITAS</p>	<p>CINE PRINCESA A PARTIR DEL 1. DE JULIO De lunes a jueves: EL SIGNO DEL ZORRO EL LAGO DE MIS ENSUEÑOS HOY, Viernes día de EN CORAZON EN PELIGRO Y GRAN CINCO HERMANOS. Presentación de los films de mayor éxito, combinados en dos episodios, por la semana y a FOLIOFONO POPULARES De viernes a domingo: VINERON LAS LLUVIAS LOS TRES MOSQUETEROS</p>
			<p>PALACIO DEL CINEMA A PARTIR DEL Repeticion de los films de mayor éxito.</p>

Pag.13 de la VANGUARDIA ESPAÑOLA del diumenge 30 de juny de 1946

Programa de mà original de la pel·lícula

Els estudiants i l'esgrima

Pels anys quaranta-set o quaranta-vuit es va decidir que tots els estudiants universitaris havien de fer esport. Es podia escollir esport. Per aquells dies es projectava la pel·lícula de Tyrone Power, “El Signo del Zorro”. La massiva sol·licitud de l'esgrima va fer impossible posar en pràctica aquest esport. No recordo si cap dels altres esports es va arribar a iniciar. La cosa va desaparèixer al cap de poc temps.

Carnet d'excombatent de la "División Azul" de José Fábregas Colomer

"DIVISIÓN AZUL"

Nom donat a la Divisió Espanola de Voluntarios que lluità al front soviètic al costat dels alemanys des de l'octubre del 1941 a l'octubre del 1943.

El nom prové de la camisa blava que portaven en llur enrolament els combatents falangistes. Englobada dins la Wehrmacht, aquesta divisió (la 250 ID) constava de 18000 homes. Era formada per quatre regiments sota el comandament dels coronels Pimentel, Vierna, Martínez Esparta (infanteria) i Badillo (artilleria). El cap de la unitat era el general Agustín Muñoz Grandes, substituït més tard pel general Emilio Esteban Infantes. Lluità al front de Novgorod i al setge de Leningrad. Els combatents espanyols al front soviètic foren, en conjunt, uns 40000, i hi hagué 4000 baixes. Quan la unitat fou repatriada, restaren al front uns dos milers de voluntaris, que combateren fins al març del 1944.

MEDAILLE WINTERSCHLACHT IM OSTEN

La medalla de la campanya d'hivern de l'est 1941-1942, es va instituir per premiar a aquells que havien participat en la primera campanya d'hivern a Rússia. Aquesta medalla va ser dissenyada per SS-Unterscharführer Ernst Kraus i podia concedir-se a personal militar, així com als civils que haguessin treballat per l'exèrcit. La medalla va ser produïda en metall o zinc. La medalla té una forma rodona amb un diàmetre de 36 mm.

A la part superior de la medalla es visualitza una granada de mà sota un casc alemany d'acer. La imatge en l'anvers mostra una àguila nacional, a les urpes sosté una esvàstica i darrere d'aquesta una branca amb fulles de lloren. Hi ha un text en el revers de la medalla: WINTERSCHLACHT IM OSTEN 1941-1942. La medalla està suspesa per una cinta de color vermell, al centre té una banda negra, que està flanquejada per dues petites de color blanc. El significat d'aquesta cinta era que el color vermell representa el vessament de sang, el blanc per la neu i el negre per als que havien caigut.

VICENTE TRUEBA PÉREZ

(Torrelavega 1905 - Riotuerto 1986)

Va ser un ciclista espanyol durant els anys 1930. Rebia el renom de "La Pulga de Torrelavega", sobrenom atorgat per Henri Desgrange, director del diari L'Auto i organitzador del Tour de França.

La seva especialitat eren les etapes de muntanya. Va ser el primer Rei de la Muntanya del Tour, el 1933. Va entrar en primer lloc en nombrosos ports de muntanya de renom en la carrera francesa, com Aspin, Tourmalet, Aubisque... Va participar a títol individual, sense equip i sense cap tipus de suport econòmic. Aquell any Trueba va ser un dels quatre únics corredors que van aconseguir finalitzar totes les etapes. Va participar cinc vegades més al Tour de França.

El 1933 va ser el primer espanyol a completar un Giro d'Itàlia fins a l'arribada. Va participar al costat dels seus germans Fermín i Manuel en la primera edició de la Volta a Espanya. El 2005, amb motiu del seu centenari, va rebre la medalla del Tour a títol pòstum.

Imatge del ciclista escalant en el Tour de França de 1933. Foto: cyclingart.blogspot

Medalla de la Campanya d'hivern de l'est 1941/42

Una medalla per salvar una cassola

En Fàbregas era aproximadament de la meua edat. Al Masnou li dèiem Trueba per la seva afició a la bicicleta. Vicente Trueba era un ciclista molt famós en aquells temps.

Jo no sé si va participar o no a la guerra civil però sé que se'n va anar a la Divisió Azul i va combatre en el front rus. Va tornar lluint una creu de ferro alemanya. Es deia que li fou concedida perquè, en ple bombardeig de l'artilleria russa, va sortir del refugi per anar a la cuina a salvar la cassola del ranxo. El que fa tenir gana!

El meu avi amb el seu gos Tas, 1948

Qué preciosidad!

És el que van dir unes noies en veure el meu gos Tas quan jo el passejava pel Passeig de Gràcia. Jo vaig respondre: “Y el perro que les parece?”

Tas era un pastor alemany que havien regalat al meu germà Esteve quan feia el servei militar a Puigcerdà. Això seria als anys cinquanta. Un comandant espanyol tenia una parella de gossos, que li havien regalat els soldats alemanys a la frontera, al final de la Guerra Mundial.

El va portar a Masnou i vam intentar que el tingués la senyora Benita que estava de portera a la fàbrica dels Malet. Però la cosa va anar malament i el vam tenir nosaltres al pis del carrer de les Sitges. El gos era de l'Esteve però, com es va casar ben aviat, me'n vaig cuidar jo fins que va morir d'un tifus de Stuttgart, quan tenia sis o set anys.

Quan teníem el Tas els gossos pastors alemanys eren gairebé desconeguts a Barcelona, i per tant ell cridava molt l'atenció.

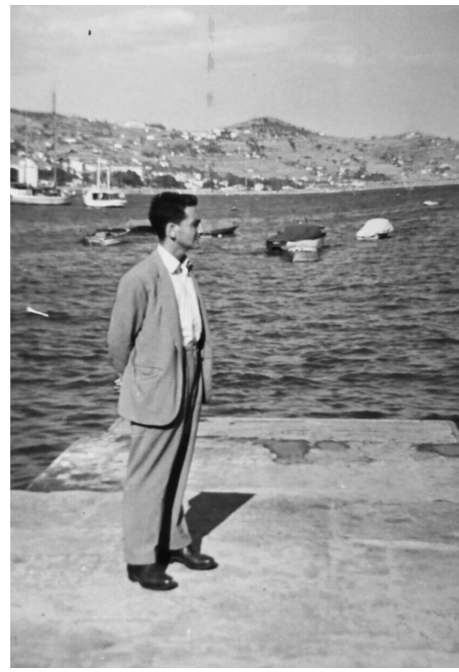
Tots els caps de setmana jo anava a Masnou amb el Tas, i a Masnou era molt famós.

Tant, que a vegades quan algú parlava dels Anglada, sempre es referien a nosaltres com “els que tenen aquell gos”.

El gos Tas era un pastor alemany que va tenir entre els anys quaranta i cinquanta. Molt més endavant, l'any 2005 va tenir una gossa de raça whippet i també li va posar de nom Tas. La Tas encara viu.

El meu avi (el del mig) amb part de la tripulació del Condesito, 1954

El meu avi al port de San Remo, Itàlia, 1954

CONDESITO

La naviliera Condeminas es va fundar en 1945 per establir una línia regular de càrrega entre Espanya, França, Itàlia, Portugal i Nord d'Àfrica. Per a això es van comprar el 1946 els vapors Castilla del Oro i La Guardia, que van ser rebatejats Condestable i Condecorado. Eren dos vells vapors de petit tonatge que van deixar de ser rendibles en aquestes línies, per la qual cosa van ser venuts en 1955 i 1957

En 1948 va augmentar la flota amb la compra dels vapors bessons de 488 TPM Cachamuiña i Marujin, construïts en 1945 per Astano. Van ser rebatejats com Condesado i Condesito respectivament. El Condesito feia la línia entre Espanya i França i Itàlia, amb aturades als ports de Tarragona, Barcelona, Sant Feliu de Guixols, Palamós, Marsella, Niça, Sant Remo i Gènova

Tenia una eslora de 43,85 metres una mànega de 8,0 metres. Pesava 488 TM i tenia una potència de 375C.V.

El Condestable va ser desballestat en 1969 i el Condesito venut en 1973 a Filiberto Lorenzo d'Honor per al tràfic interinsular canari amb Sidi fni. Es va enfonsar a la costa canària aquest mateix any.

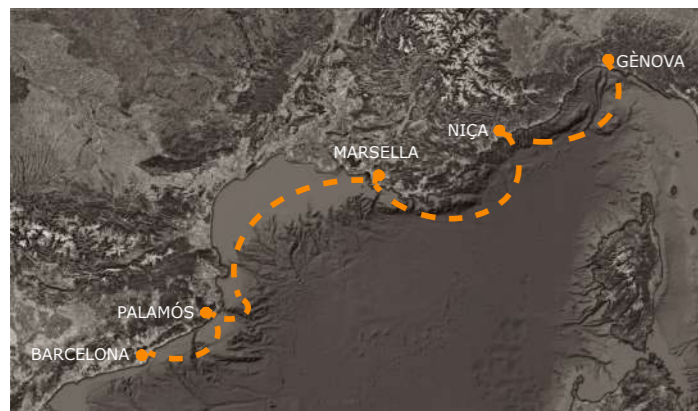
Austràlia, terra d'oportunitats

Durant els anys 50 vaig fer diversos viatges a Itàlia en els vaixells de la Companyia Condeminas. Vaig tenir el contacte mitjançant Paco Condeminas que era fill del propietari d'aquesta naviliera, a més de company a l'Escola de Nàutica de Barcelona. Eren viatges de plaer encara que jo constava com a engreixador de la sala de màquines. Jo anava embarcat a un dels bucs de la companyia, el Condesito, i fèiem la ruta Barcelona-Gènova amb aturades diversos ports del litoral: Palamós, Marsella, Niça, ...

Estant atracats al port de Marsella van pujar uns gendarmes amb dos delinqüents de nacionalitat espanyola. En aquella època els vaixells tenien l'obligació de transportar els presoners fins al seu país d'origen si així se'ls requeria. El capità va insistir molt que el vaixell no tenia les condicions per l'encàrrec, que érem un buc mercant i no teníem on allotjar-los però no hi va haver manera.

Estàvem tots a la coberta i al nostre costat estava atracat un mercant amb bandera australiana. El capità va començar a parlar en veu ben alta: Quin país Austràlia!, terra d'oportunitats; jo, si fos jove, allà que hi anava, ...

Al vespre, quan salpàrem, els delinqüents ja no hi eren.

Trajecte del buc Condesito quan viatjava el meu avi

La Vanguardia 08/08/1950

El vaixell Condesito, 1954

La barca Rosalia

Imatges dels anys 40 i 50 de les platges del Masnou

Animals, no correu tant!

Era el temps en què jo tenia la barca Rosalia, amb la que sempre sortia a pescar amb en Palemon. Aquella tarda m'havia dit que no podria venir a pescar perquè s'havia compromès amb en Josep Mirapeix.

El cas és que els estiujants havien organitzat una cursa de natació on s'havia d'anar des dels banys de Sant Pere, que estaven a l'altura de l'estació d'Ocata, fins als banys de Masnou, a l'estació de Masnou i tornada. Gairebé dos quilòmetres. En Josep Mirapeix ni tan sols es banyava perquè treballava al taller mecànic del seu pare. Es va inscriure a la cursa. Havia demanat a en Palemon si el podia remolcar durant la travessa. Jo em vaig oferir a fer-ho amb la barca. Vam posar una cordeta per sota la barca, d'escàlem d'un cantó a l'altre, i per sota lligàrem una cordeta d'uns quinze metres amb un petit suro a l'altre extrem. En Mirapeix havia de recollir el suro i lligar-lo al cinturó. Així es va acordar. Els nedadors, una quinzena, estaven preparats. Tots estaven negres de prendre el sol i nedar menys en Mirapeix que estava blanc com un glop de llet. Tots amb eslips moderns amb l'excepció d'ell, que portava un banyador de l'any de la pera amb cinturó. Tant en Palemon com jo estàvem segurs que ens enganxarien però el que es tractava era de fer gresca. Hi havia dues embarcacions de motor per controlar. Nosaltres només fórem advertits que no molestéssim els nedadors amb la nostra barca. Tot va anar com vam preveure. En Palemon i jo remàvem amb quatre remes i en Mirapeix planejava sobre l'aigua tot cridant: "Animals, no correu tant!" No cal dir que arribàrem a la meta molt abans que els altres. Però en Josep, fent veure que tenia rampa, es va deixar passar per dos. El tercer lloc obtenia dues ampolles de xampany. Els dos primers tenien copa, i a en Mirapeix li va semblar massa fort prendre la copa als que s'havien esforçat nedant els dos quilòmetres. En veritat no fou al port de Masnou. En aquell temps encara no existia.

El meu avi tenia una casa a El Masnou (de fet encara la tenim) i, com està molt a prop de Barcelona, passava molts dies i moltes temporades llargues allà. Tenia una barca de remes i sovint sortia a pescar amb els seus amics.

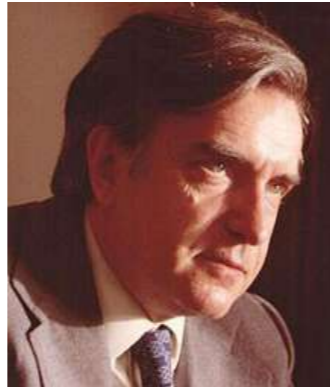

ESPARADRAP GALENO

L'esparadrap Galeno el fabricava els laboratoris Martínez Llera a Barcelona. Era el producte més venut de la casa. Els germans Pere i Jaume es van fer càrrec de l'empresa als anys 50. Un dels germans, en Pere, va morir d'un

accident automobilístic i l'altre germà, en Jaume va seguir amb l'empresa familiar. En Jaume és el pare de Pedro Martínez de la Rosa, conegut pilot de cotxes. L'empresa continua, avui en dia, fabricant l'esparadrap Galeno.

ANTON CAÑELLAS I BALCELLS
(Barcelona, 1923 - Sant Cugat del Vallès, 2006)

Fill d'una important família de joiers catalans era el quart de cinc germans. Va ser un advocat, joier, editor i polític català.

Va començar la seva activitat política el 1947 a Unió Democràtica de Catalunya, de la qual va arribar a ser secretari general.

El 1976 participà com a representant de la democràcia cristiana espanyola en la comissió negociadora de la reforma política durant el govern d'Adolfo Suárez. Fou membre de la Comissió dels Vint que redactà l'avantprojecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979.

Va ser escollit diputat per les llistes de CC-UCD al Congrés dels Diputats en les eleccions de 1979, i el 1980 va encapçalar la llista de Centristes de Catalunya-UCD al Parlament de Catalunya.

Va abandonar la política activa el 1980 i fou Síndic de Greuges de Catalunya entre els anys 1993 i 2004.

El fill d'en Galeno

Els dos germans Martínez, fills del fabricant de l'esparadrap Galeno, posseïen cadascun un automòbil esportiu de la marca Alfa Romeo. Eren els anys 50, una època en què eren molt pocs els que tenien cotxe.

A la baixada de les Minaires, avui anomenada Verge de Montserrat, al costat de la nostra casa del carrer Fontanills, hi vivien dues noies joves, que eren bastant visitades pels Martínez. Ells deixaven el cotxe a la baixada i, a tota pastilla, sortien fent marxa enrere fins al carrer Fontanills on jugava la canalla del veïnat. En aquell temps el trànsit de cotxes era limitadíssim.

Un dels veïns era el joier Cañellas, germà d'Anton Cañellas que ha estat el síndic de greuges fins fa poc temps.

Un dia un dels germans Martínez va fer la maniobra explicada. El senyor Canyelles es posà davant i amb veu enèrgica li va dir:

- Si tornes a fer aquesta maniobra a tanta velocitat, et donaré un raig de bufetades que ni el teu pare tindrà prou esparadrap per embenar-te.

La recomanació va ser força eficaç.

El meu avi i el seu pare, 1950

Josep Anglada Prior, pare del meu avi.

L'amic de l'avi que ja era mort

El meu pare era gran quan encara treballava, sempre anava distret i pensant en les seves coses.

Un home gran, mal vestit, el va aturar tot dient:

- Que no em coneixes? Sóc en Joanet.
- Quin Joanet?, el de Sant Vicenç?
- El mateix.
- Si fa tres anys que és mort.

Aquí s'acabà la conversa.

"BUSQUE, CORRA Y LLEGUE USTED PRIMERO"

Va ser un programa de Radio España de Barcelona que es va emetre en els anys 50. El premi el guanyava el concursant que arribava primer a l'emissora amb allò que el locutor demanava. Un concurs en el qual s'inspirà la pel·lícula 'Historias de la radio', de José Luis Sáenz d'Heredia, amb Bobby Deglané. El concurs el conduïa Joaquín Soler Serrano.

JOAQUÍN SOLER SERRANO (Múrcia 1919 – Barcelona, 2010)

Va ser locutor de ràdio i periodista especialment popular durant les dècades de 1950 a 1980.

Inicià la seva activitat professional en Ràdio Nacional d'Espanya de Barcelona en 1939. Més endavant, passaria a Ràdio Espanya de Barcelona, EAJ 15. En aquesta etapa es va consagrar com a locutor de ràdio, amb programes històrics com "Lo mejor del mundo", "Blanco y negro", "La samba, icarambal", "Feria de canciones", "Peseta por palabra", o "Busque, corra y llegue usted primero" En 1956 es traslladà a Venezuela, on va estar dos anys treballant en Televisa. En tornar va treballar a la Cadena Ser. Va obtenir el Premi Nacional de Radiodifusió (1961) i diversos Premis Ondas

RADIO ASSOCIACIÓ DE CATALUNYA

El 14 de novembre de 1924, s'inaugurà oficialment l'emissora RÀDIO BARCELONA EAJ 1 amb un discurs de l'alcalde de Barcelona, baró de Viver, la primera locució retransmesa per ràdio. L'emissora estava situada al carrer València 200, de Barcelona i, en aquells moments, a la ciutat hi havia 60.000 radiooients.

Al 1933 es va decidir canviar el nom pel de Ràdio Associació de Catalunya i s'inauguraren uns nous estudis a la Rambla número 126. Aquesta nova emissora tenia una cobertura d'entre 80 i 100 quilòmetres. S'associà, també, amb altres emissores de Lleida, Tarragona i Girora.

Durant la guerra civil es va convertir en la ràdio que emetia les proclames des del front o per al front, avisos de bombardeig, missatges tranquil·litzadors o mobilitzadors.

Finalment, el 26 de gener de 1939 és ocupada per les forces franquistes, i es converteix en Cooperativa Radio España. A partir d'aleshores, i durant tota la dictadura, la llengua catalana es va silenciar i era obligatori connectar amb els informatius de Radio Nacional de España (RNE).

L'agost de 1941, la cooperativa es transformà en Societat Anònima i passà a dir-se Radio España Barcelona.

Ja al 1980, es constitueix novament com a Ràdio Associació de Catalunya fins el dia d'avui que continua emetent amb els noms de RAC 1 i RAC 105.

La Rambla, 1950 aproximadament

Hotel Colón a la plaça Catalunya

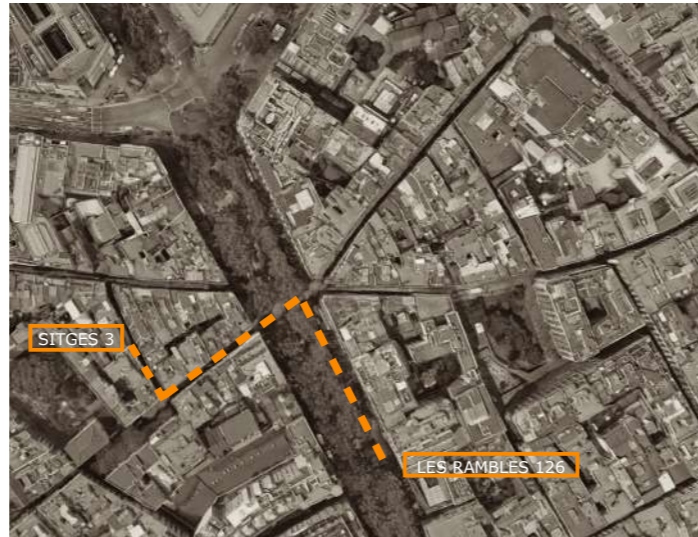
Un mantón de Manila

5 targetas de Visita

Plaça d'Espanya, Roma.

Màquina de cosir Singer, model 206; la primera màquina en Zig-Zag _ 1952

El concurs radiofònic de la Carmen Rosales

"Busque, corra y llegue usted primero" era el nom d'un programa de Radio España (nom que les autoritats nacionals havien posat a Ràdio Associació de Catalunya).

Estava patrocinat per les màquines de cosir Singer. A les vuit del vespre, des de l'emissora, anomenaven un objecte (un lloro dissecat, una targeta postal amb un motiu concret, etc.) i els oients l'havien de portar a l'emissora. Els premis pels tres primers eren tres-cents, dos-cents i cent punts per aconseguir la màquina Singer.

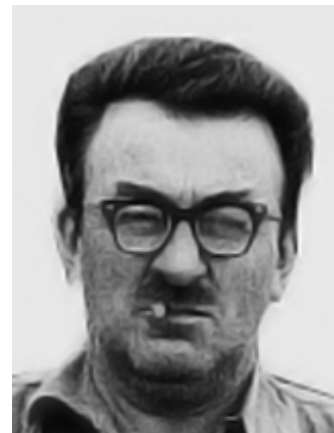
Un dia teníem la ràdio posada i van demanar una postal del desaparegut hotel Colón de la plaça Catalunya. El meu pare va obrir un calaix i ens va mostrar una. La Carmen Rosales Molina, que des de molt jove ja treballava amb nosaltres i era com una més de la família, va dir "démela" i va sortir corrent cap a l'emissora. Va arribar primera. La ràdio estava a la Rambla, una mica més avall del carrer Canuda i nosaltres vivíem al carrer Sitges. De casa a l'emissora uns cent cinquanta metres. De fet l'únic problema era travessar la Rambla.

La Carmen es va aficionar al concurs i, com casa nostra era un veritable magatzem de coses rares, molt sovint teníem l'objecte demanat. Recordo "un mantón de Manila" i "cinc targetes de visita on el titular es digués Isidre".

Una vegada no li acceptaren una targeta de la plaça d'Espanya de Roma, on es veia la font de la plaça, les escales i l'església de la Trinità dei Monte. Tot i que es veia clarament que era la plaça d'Espanya al dors de la postal posava Trinità dei Monte.

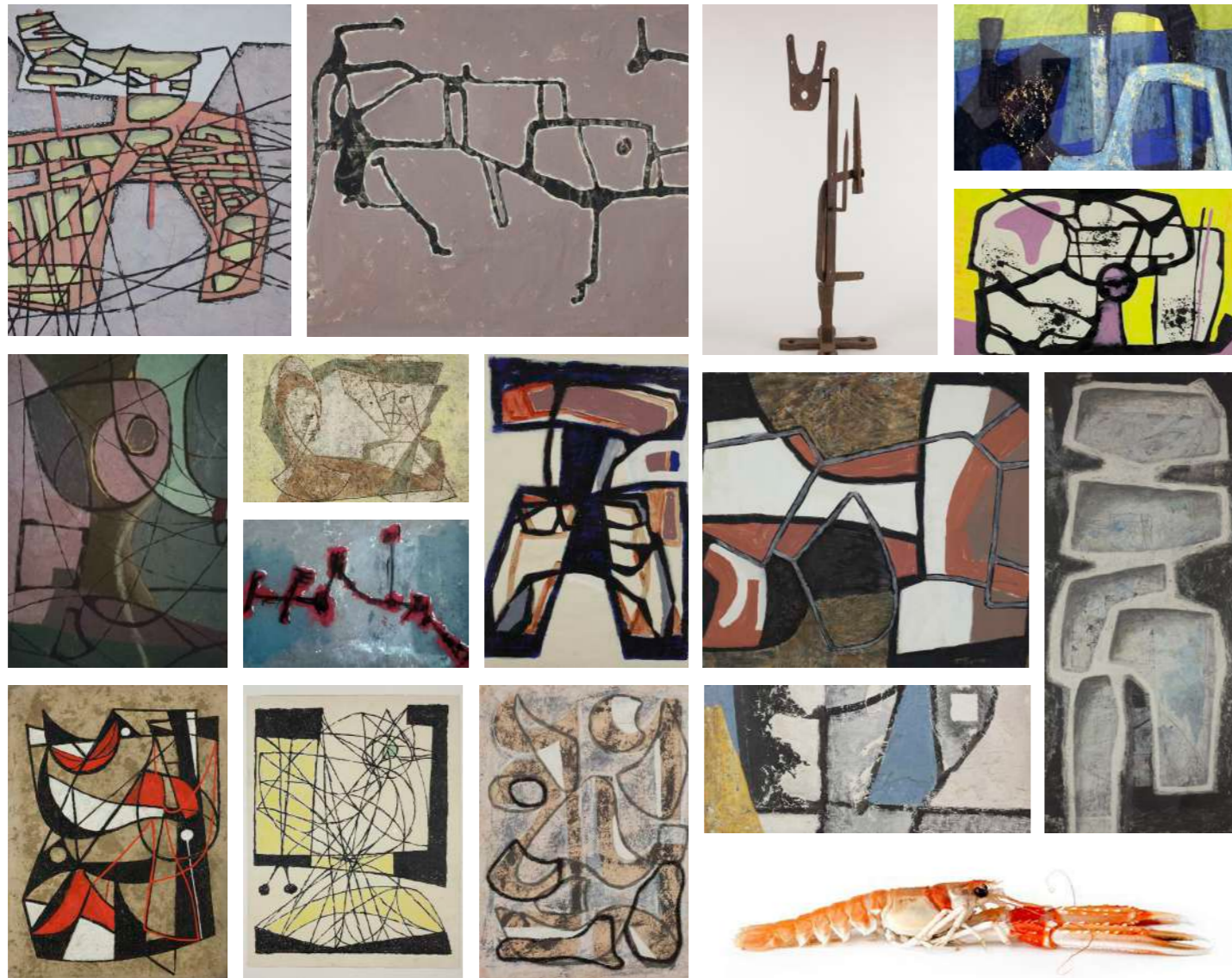
Carmen sortia com un coet pel carrer Bonsuccés. El guardià urbà que hi havia a la Rambla era sempre el mateix i, com ja la coneixia, quan la veia aparèixer, aturava el trànsit (ben bé de pel·lícula italiana).

Carmen, finalment, va aconseguir la màquina de cosir.

JAUME SANS ARIAS
(Sitges 1914 - Barcelona 1987)

Nascut a Sitges (Barcelona), Jaume Sans va residir amb la seva família a Cuba fins als onze anys. De tornada a Barcelona, va entrar en contacte amb la revista "L'Amic de les Arts". Al voltant de L'Amic s'agrupaven artistes com Salvador Dalí, el crític d'art Sebastià Gasch o els literats Josep Vicenç Foix i Lluís Montanyà. Durant 1932 i 1933 Jaume Sans va assistir a l'Escola d'Arts i Oficis i en ella va rebre la profunda influència d'Àngel Ferrant, professor del centre i escultor. El 1935 va mostrar la seva obra escultòrica al costat de Ramon Marinel. Io i Eudald Serra a les Galeries d'Art Catalònia de Barcelona, una exposició d'estil surrealista que va resultar clau en l'evolució de l'escultura catalana. En aquesta època Jaume Sans comença també a pintar, amb una predilecció per les formes orgàniques. La seva obra va formar part de l'Exposició Logicofobista de 1936, la mostra surrealista més important realitzada a Espanya en aquells anys. La Guerra Civil va interrompre les seves activitats artístiques, que a partir de llavors van ser esporàdiques. Va enfocar la seva creació en el disseny de mobiliari, amb resultats com el llum Peu de Saló o la Peana Molina.

Unes potes d'escamarlà al nas

Això em fou explicat per en Jaume Sans.

Simplement es tracta que un pare de família es posà al nas unes potes d'escamarlà i, després de la broma, no se les podia treure del nas perquè les antenes tenen unes punxes que es claven en voler retirar-les. Van decidir anar a un dispensari mèdic perquè les traguessin.

En el taxi el pare s'havia de tapar amb un mocador per no fer riure.

En Jaume Sans era una mica més gran que el meu avi. Era pintor i dissenyador i van fer molts viatges junts, sobretot per Catalunya. El meu avi ens explicava les històries que li passaven amb ell però també les que li explicava el Jaume.

Pag.1 de la VANGUARDIA ESPAÑOLA. dijous 19 de juliol de 1951

18 DE JULIOL

El "Alzamiento Nacional" és el nom amb el qual els revoltats contra el govern de la Segona República Espanyola i, posteriorment, el govern franquista van denominar al cop d'Estat que es va produir entre el 17 i el 18 de juliol de 1936 i el fracàs parcial va conduir a la guerra Civil Espanyola.

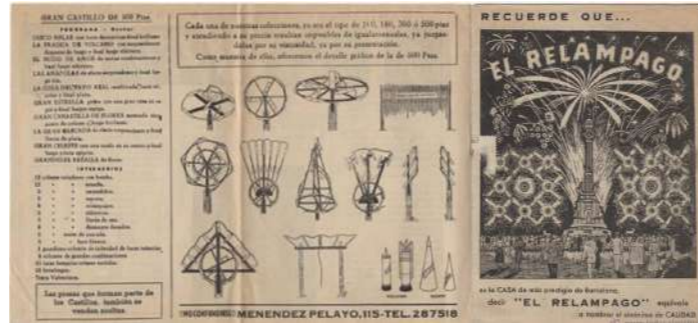
Durant tot el període del Franquisme, l'així anomenat "Glorioso Alzamiento Nacional" va ser un dels temes favorits de la historiografia, la propaganda i la iconografia governamentals.

"El Alzamiento" del 18 de juliol era considerat com el moment fundacional del règim i l'inici del Moviment Nacional. Se li donava tal importància a la data com a fita fundacional del règim que eren freqüents en discursos, declaracions i articles les referències a l'esperit del 18 de juliol com a sinònim del nucli més profund i important de la ideologia franquista.

Tot i que el pronunciament va començar el 17 de juliol al Protectorat Espanyol al Marroc, va ser l'endemà, 18 de juliol, quan es va estendre a la resta del territori nacional. Per això el dia designat per a la commemoració anual de l'Alçament Nacional era el 18 de juliol. El 18 de juliol va ser declarat festa nacional i va seguir sent durant tota la dictadura i fins a l'any 1977.

Se celebrava amb nombrosos actes commemoratius i festius a tot el país i els treballadors rebien aquest dia una de les pagues extra a què tenien dret i que era coneguda com a "paga del 18 de julio". Les activitats eren nombroses i variades i incloïen recepcions oficials en els Governos Civils de cada una de les províncies espanyoles. Eren freqüents les misses (encara que mai va ser una festa de precepte religiós) a les quals acudien les autoritats, desfilades militars, bandes de música, programació especial en ràdio i televisió.

El dia 20 de febrer de 1943 es va ordenar que el 18 de juliol de cada any se celebrés pel part del Front de Joventuts, i a tot Espanya, el "Dia del Valor".

Tríptic publicitari de la fàbrica de petards i focs artificials EL RELAMPAGO de Barcelona

Plaça Catalunya anys 40-50. © IEFC Fotografia

El coet de la Gran Via

En Pablo Hernández Gil, bastant més jove que jo, va ser alumne particular meu una bona temporada. Normalment venia ell a casa però excepcionalment anava jo a casa seva, a la Gran Via, a l'altura del carrer Viladomat. El seu pare m'ho va demanar perquè deia que, si sortia de casa, ja no tornava fins a l'hora de dinar.

Era molt bon noi i divertit però gens bon estudiant.

El 18 de juliol, aniversari del final de la guerra civil, es feia un festival a la plaça de Catalunya que acabava amb un castell de focs artificials. Passejant amb un amic seu pel lloc on havia estat instal·lat el castell van trobar un coet enorme que havia estat rebutjat perquè tenia la canya trencada. Ells el van recollir.

L'endemà pujaren al terrat de casa seva amb el coet, el van col·locar a la barana i el van disparar en direcció a la Gran Via. El coet va travessar el carrer i es va ficar dins una casa del davant que, com era estiu, tenia el balcó obert. A l'instant van sortir al balcó tres o quatre dels ocupants de la casa i immediatament se sentí una explosió.

En Pau i el seu veí van estar molt neguitosos durant uns dies. La Guàrdia Urbana indagava pel barri per saber d'on dimonis havia sortit el coet. Mai es va saber.

En aquests anys el meu avi ja era professor de l'Escola Nàutica i de la Universitat i, per treure's uns diners extres feia classes particulars, sobretot als alumnes de primer de la Facultat de Ciències que estudiaven exactes o arquitectura. Ell no era gaire més gran i entre ells va fer alguns bons amics.

Piscina de l'Esclera a la Barceloneta

Les proves de natació a l'Escola Nàutica

Fa molt temps, quan jo era professor ajudant a l'Escola Nàutica, els alumnes havien de saber nadar.

No sé per quin motiu jo vaig estar amb els professors en una de les proves de natació en una piscina de la Barceloneta.

Un dels alumnes, que ja havia suspès en dues ocasions, va provar de travessar la piscina baixant fins el fons i intentant caminar pel terra; gairebé s'ofega. En Cervera, un professor de l'Escola, va dir: "valor no li falta".

Un altre es va llençar a l'aigua i es posà a fer el mort. Em sembla que no hi havia un temps màxim per creuar la piscina i devia pensar que, en algun moment, arribaria a l'altra banda.

Crec que més endavant, en una altra convocatòria, van aprovar.

FRANCISCO CONDEMINAS MASCARÓ
(Barcelona 1890 - Barcelona 1959)

Fou un Doctor en Filosofia i Lletres, Llicenciat en Dret i Ciències Socials, Perit i Professor Mercantil. Vinculat familiarment als negocis marítims, l'any 1913, amb els seus germans Manel i Josep Maria, es va fer càrrec de l'empresa familiar Hijos de M. Condeminas, empresa de consignataris. El 1928 van fundar la Compañía Española de Turismo i el 1930 van inaugurar una línia aèria (amb hidroavions) entre Barcelona i Gènova. El 1939 Francesc i Josep Maria es dediquen també al ram de l'estiba, i es fan amb una concessió del Servicio Nacional del Trigo i amb un altre de correus. El 1945 posen en marxa una línia regular de càrrega, el 1950 una Divisió de Passatge. Finalment l'any 1954 funden els Tallers Nautilus al port de Barcelona.

En el vessant cultural, fou director del Museu Naval de l'Institut Nàutic de la Mediterrània. L'1 de novembre de 1936 va prendre possessió com a director del Museu Marítim de Catalunya, però va dimitir el 5 de juliol de 1937, essent substituït per Fernando Arraz Casaus. Va tornar al museu el novembre de 1939, fent-se càrrec de la direcció de forma provisional i amb caràcter voluntari, si bé després va tornar a ser oficialment el director i va guiar el vaixell al bon port de la inauguració oficial el 18 de gener del 1941. En portaria el timó fins a la seva mort l'any 1959. Fou vicedirector de l'Escola Oficial de Nàutica.

Rebé diferents condecoracions: Creu del Mèrit Naval de 1a Classe, Encomienda d'Alfonso X El Savi, de Sant Raimon de Penyafort, i altres condecoracions espanyoles i estrangeres.

Publicà diferents llibres: La marina històrica. Evolución del buque a través del tiempo (1920), La Marina Española. Compendio Histórico (1923), La Marina Militar Española. Compendio Histórico (1930), etc.

Director de l'Escola Nàutica de Barcelona entre els anys 1939 i 1958.

Imatge de la Processó de Corpus al seu pas pel carrer del Portal de Santa Madrona arribant a la cantonada amb Migdia. A la dreta la façana de Caserna de les Drassanes. © Josep Brangulí Soler

Auca. Aleluya Procesi3n de Corpus n378. Litografia de Hijos de Paluzie

Imatge del campanar de l'església de Santa Madrona.

037

El bombardino de la processó de Corpus

El Sr. Paco Condeminas, essent director de l'Escola, em va comunicar que em donava la seva representació com a cordonista del pendó de la processó de Corpus de la Parròquia de Santa Madrona, que tenia com a pendonista l'Almirall. El que no em va dir és que l'Almirall havia delegat la representació a un oficial de poca categoria, i llavors ell no volia portar el cordó. En fi, finalment es va organitzar la processó que recorria els carrers del voltant de les Drassanes. En aquell temps tots carrers estrets i tronats; era el nucli dur del Barri xino.

Davant del pendó hi anava una banda de música on no podia faltar un monumental bombardino. Aquest instrument musical va centrar l'interès dels veïns del barri que es dedicaven a llençar boles de paper i serpentines a dintre de l'instrument. El pacient músic, a més de rebre quantitat de boles, havia de girar de tant en tant l'instrument per buidar la paperassa.

El camí Ral, El Masnou, anys 40, aprox. _ fotografia: arxiu Carles Orta

Riera d'Alella, El Masnou, anys 40, aprox. _ fotografia: arxiu Carles Orta

Palemón Anglès (el que està al darrere)

Seat 600 _ model de 1958

En Palemón persegueix lladres

Els serenos del Masnou, després de la guerra, eren tres o quatre. El que més feien, encara que no molt, era d'”a-dorno”. En principi havien de vetllar a la nit.

El del nostre sector era l'Amat. Si algun dia anàvem al cine a la nit, se'l veia sempre a la sortida del local. Després no se'l veia més.

En Quirze voltava pel Camí Ral, pels voltants de l'Ajuntament. Més que sereno devia ser ajudant de l'alguatzil. Un dia en Palemón passava pel Camí Ral amb el seu 600. En Quirze el va aturar i li va dir que havien de perseguir uns lladres que acabaven d'atracar una caixa. Fugien amb un cotxe de molta cilindrada. En Quirze i en Palemón els seguien a poca distància per la carretera d'Alella. En Quirze disparava per la finestra com a les pel·lícules de l'Oest. En arribar a la pujada de la Font de la Creu van desaparèixer.

En Palemón sospitava que el va aturar a ell perquè així no s'hi hauria d'enfrontar. Amb un 600 era impossible agafar-los!

Faig constar que del nom de Quirze no n'estic gens segur. Fa 40 anys.

En Palemón Anglès era del Masnou i era molt amic del meu avi: sortien per Masnou, anaven junts a pescar amb la barca i també van fer uns quants viatges per Catalunya amb la moto del Palemón.

Imatge del camp d'esports del "Iberia S.C.", a Torrero 1923. Fons: Arxiu Gayarre.

Partit de futbol al Camp de Torrero als anys 50. Fons: Autor desconegut.

EL CAMP DE TORRERO

El 7 d'octubre de 1923 va tenir lloc la inauguració del Camp de Torrero amb un partit entre l'Iberia S.C. i Osasuna. La seva construcció es va deure a un entusiasta grup de socis de l'Iberia Sport Club, els qui van aconseguir transformar el que llavors era una muntanya, en un camp de joc. Gran i accessible. Modern i funcional. L'aforament de l'estadi era de 15.000 persones, sent 4.932 d'elles assegudes.

El Iberia S.C. va disputar els seus partits al Camp de Torrero entre 1923 i 1932, any en què es va fusionar amb el Reial Saragossa que va jugar en Torrero fins a l'any 1957, any en el qual es va construir La Romareda.

El primer partit oficial que el Reial Saragossa va disputar al Camp de Torrero va ser el 20 de març de 1932.

L'últim partit oficial disputat al Camp de Torrero va ser el 28 d'abril de 1957, en eliminatòria de Copa d'Espanya, el Reial Saragossa davant de la Reial Societat.

EULOGIO RAMIRO MARTÍNEZ (Asunción, Paraguai 1935 - Barcelona, 1984)

Va ser un futbolista paraguaià dels anys 50' i 60', de gran habilitat i olfacte goleador. Jugava com a davanter va destacar al Club Llibertat i al FC Barcelona. En el club Llibertat de Paraguai, va sobresortir pel seu joc i pels seus èxits. A Barcelona va jugar com a davanter durant sis temporades, va ser el màxim goleador del conjunt barcelonista durant tres temporades, en les de 1956-57, 1957-58 i 1959-60, convertint així 168 gols en 225 partits. Va marcar el primer gol de la història del Camp Nou. Amb el conjunt blaugrana va aconseguir dues Lligues, dues Copes d'Espanya i dues Copes de Fires.

Va abandonar el FC Barcelona el 1962.

Josep Maria Uriach Balarí

Montserrat Sans Arias

El meu avi i Montserrat Sans

Amb els Uriach a un Zaragoza-Barça

Els meus amics Josep Maria Uriach Balarí i Montserrat Sans Arias anaven, algunes vegades, a veure jugar el Barça fora de Barcelona. Jo els vaig acompanyar una vegada a Madrid i una altra a Zaragoza. Seiem darrere d'una porteria a l'antic camp de Torrero i estàvem rodejats de fanàtics del Zaragoza. El Zaragoza dominava el partit i la cridòria era extraordinària. En tot això un jugador del Barça, Eulogio Martínez, que era sud-americà, va fer una gran jugada i el seu xut passà rasant el pal. Nosaltres tres vam aplaudir tímidament. Un home, darrere meu, em donà un cop a l'esquena tot dient "A aplaudir a su casa". Jo em vaig girar protestant del fet. Al meu costat hi havia una àvia amb el seu nét. Ella era catalana, però vivia a Zaragoza. Estava espantada. Em va dir: "No els hi digui res perquè s'exciten". Els mateixos zaragozans del seu costat van sortir en defensa meva "Oye, no te pases. Somos brutos pero tu te excedes". Encara sort que el Barça va perdre.

Crònica del partit publicada al "Mundo Deportivo" el 19 de novembre de 1956.

FC BARCELONA - 1956-57 - Ramallets, Olivella, Biosca, Segarra, Gensana y Vergés; Claudio (auxiliar), Basora, Villaverde, Eulogio Martínez, Kubala, Tejada y Àngel Mur sr.

Celebració nadalenca polonesa, 1920

La família Weschenfelder fent boles de Nadal, 1920

Josep Anglada en un assaig musical. 1954

BOMBKA

El "Bombka" és un ornament per l'arbre nadalenc. Es fa generalment de vidre prim. Les boles són sovint pintades a mà i platejades des de dins. Els seus orígens es remunten a 1847. Les primeres boles de Nadal es van fer a Lauscha, Alemanya per Hans Greiner. Segons la llegenda, va començar la creació dels ous de vidre bufat per decorar l'arbre de Nadal,

perquè no podia permetre la decoració típica que eren nous, pomes o dolços. Els primers arbres de Nadal van aparèixer a Polònia al segle XIX. Les boles estaven fetes de vidre bufat i inicialment imitaven les nous i altres fruites, però de vegades el disseny s'enriquia amb ornaments de Nadal a la forma dels objectes quotidians, per exemple: les sabates,

paraigües, instruments musicals o mascotes i pallasos. Polònia és un magnat en la fabricació de boles de vidre artesanals. Gairebé tota la producció s'exporta, principalment als EUA, però també al Japó, Canadà, Gran Bretanya, Escandinàvia, Austràlia, Nova Zelanda i Sud-àfrica.

La bola de Cracòvia

Els pares d'Anuixa Rodon Klemensiewicz muntaven un meravellós arbre de Nadal a casa seva d'acord a la tradició polonesa, nacionalitat de la mare. Hi havia penjats a l'arbre multitud d'objectes, destacant unes boles de vidre, pintades amb dibuixos de diversos colors, algunes quasi medievals. L'Anuixa Rodon cantava amb nosaltres i vam ser convidats a anar a casa seva a cantar nades i prendre un bon berenar.

La cosa anava perfectament, fins que la Dina Bofill, una altra de les companyes, va voler fer una àgil passada per sota l'arbre i d'un cop de cap va trencar una bola. Era de Cracòvia.

La tarda ja no va ser el mateix.

Al meu avi li agradava molt la música, sobre tot el jazz. Sabia tocar el piano i havia cantat en un cor que es deia Al·leluia amb els que havia fet algun concert i, fins i tot, un enregistrament d'un disc a Lausanne, Suïssa.

MARIANO NAVARRO ARANDA
(Jadraque 1917 - Muel 1988)

Va ser un Catedràtic de Geografia i Història amb una llarga trajectòria docent i directiva. Va iniciar els seus estudis universitaris de Filosofia i Lletres el 1934 a Saragossa. En aquesta època era un membre molt actiu de les "Juventudes de Acción Católica". La militància religiosa va passar a ser també política al formar part de "Acción Popular Agraria Aragonesa", un partit de la dreta catòlica. Durant la guerra civil es va incorporar com a voluntari a l'exèrcit nacional i va arribar a ser presoner de camps de concentració republicans. En acabar la guerra completa els seus estudis i inicia la seva activitat com a professor a Calatayud. L'any 1949 obté càtedra de Geografia i Història de l'Institut "Ibáñez Martín" de Terol. Va estar fins a l'any 1960 i va col·laborar en la instal·lació del nou edifici de l'Institut, projectat per l'arquitecte Antonio Rubio en 1941 i construït entre 1947 i 1950 dins d'un historicisme neomodèr. L'any 1955 va ser anomenat director de l'Institut de Terol i va estar al càrrec fins a l'any 1959. Va ser membre actiu del "Instituto de Estudios Turolenses" publicant molts articles i estudis. Va obtenir per concurs de trasllat la càtedra de Geografia i Història de l'Institut "Goya" de Saragossa l'any 1960. I allí va desenvolupar la seva activitat docent i directiva fins a l'any 1970. A partir d'aquest any i fins al 1977 va ser inspector d'ensenyament a Barcelona i entre els anys 1977 i 1985 de Saragossa.

A l'esquerra Mariano Navarro. Inauguració de l'Institut "Ibáñez Martín" de Terol. 21 de maig de 1950.

BEDRICH SMETANA
(Litomyšl 1824 - Praga 1884)

Va ser un compositor pioner en el desenvolupament d'un estil musical que va quedar íntimament lligat al nacionalisme txec.

ROGER ROGER
(Rouen 1911 - Deauville 1995)

Compositor i director francès. Un oblidat geni de la música d'ambient, començant per músiques de documentals i seguint amb bandes sonores de pel·lícules.

Louis Armstrong, Newport Jazz Festival, 1955. © Herman Leonard

LOUIS DANIEL ARMSTRONG
(Nova Orleans 1901 - Nova York 1971)

També conegut com a Satchmo, va ser un trompetista i cantant nord-americà de jazz. Es tracta d'una de les figures més carismàtiques i innovadores de la història del jazz i, probablement, el seu músic més popular. Gràcies a les seves habilitats musicals i a la seva brillant personalitat, va transformar el jazz des de la seva condició inicial de música de ball, en una forma d'art popular. Encara que en l'arrencada de la seva carrera va fonamentar la seva fama sobretot com cornetista i trompetista, més endavant seria la seva condició de vocalista la qual li consagraria com una figura internacionalment reconeguda i d'enorme influència per al cant jazzístic.

El disc de Louis Armstrong a Teruel

Al principi de l'estada a l'Institut de Teruel el Director, Mariano Navarro Aranda, en veure que tenia certs coneixements musicals, em va dir que si trobava algun disc interessant el comprés per l'Institut. A la sala de professors del centre hi havia poquíssims discs. Em penso que es limitava a un parell de discs petits d'un director francès Roger Roger, molt poc interessants, i un del músic xec Smetana, "Moldavia, mi patria". Jo vaig portar un disc petit de Louis Armstrong, que és el que més sonava a la sala de professors. La majoria passaven poc temps a la Sala de professors, perquè eren gent de Teruel i tots tenien altra feina. Però un petit grup, capitanejats pel professor de dibuix Angel Novella estaven horroritzats amb el disc de Louis Armstrong. Un dia va aparèixer el disc ratllat amb alguna eina dura. No es va saber qui havia estat, però tots ho suposàvem. Don Mariano em va encarregar que comprés un altre igual. Tot el curs que jo vaig estar a Teruel va ser la música més escoltada en la sala de professors.

El setembre de 1959 el meu avi va aprovar unes oposicions a catedràtic de matemàtiques. Li van donar la plaça a l'Institut de Teruel i primer no s'hi volia quedar però, va conèixer la meua àvia, i va decidir estar-s'hi tot el curs. L'octubre de 1960 es van casar i van anar a viure a Barcelona. El jazz era una de les seves passions, i especialment Louis Armstrong. Ell explicava que va tenir la sort de poder assistir al concert que el músic va fer a Barcelona l'any 1955 i que aquesta va ser una de les experiències més importants de la seva vida.

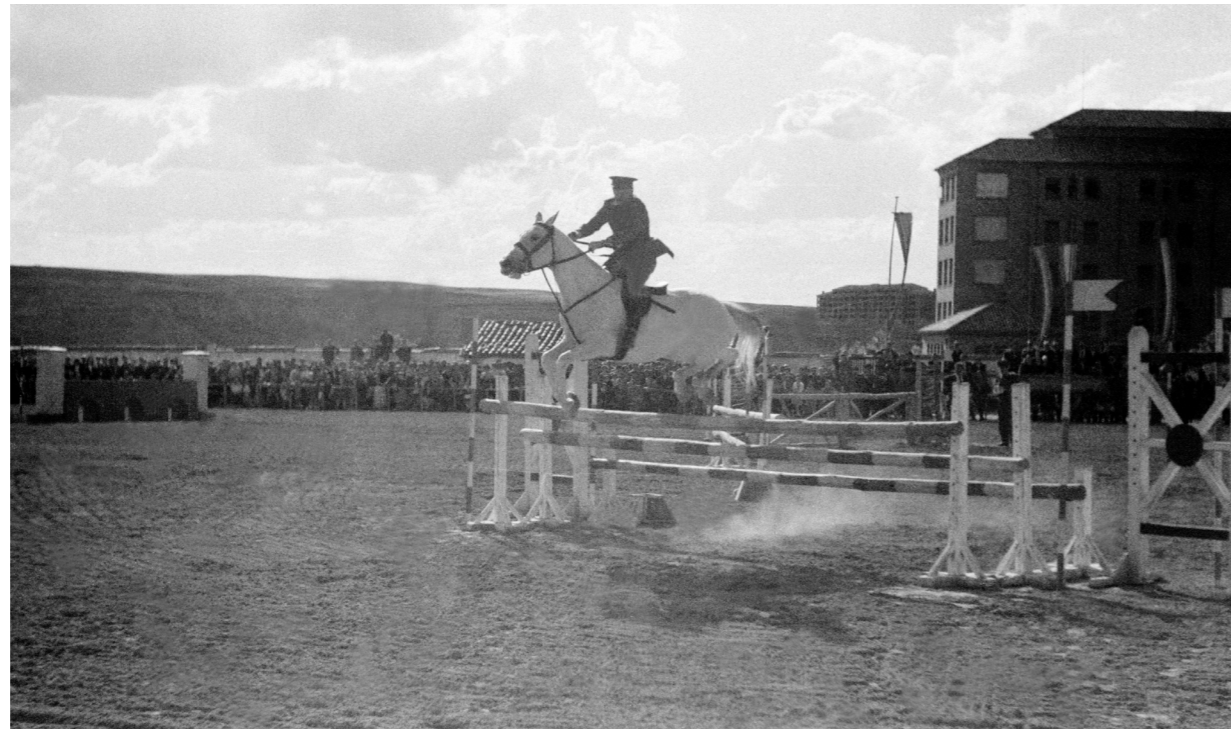
Teruel, un dia de pluja

Eloisa Guajardo Arenas dins el 600, 1959

El meu avi i la meva àvia amb el 600, 1959

Una competició de salts a Teruel, 1959

Targeta de visita de l'Hotel Oriente, 1959

El Capitán Lobo

Era el curs en què vaig viure a Teruel (1959-60). A la ciutat s'havia organitzat un concurs hípic. Jo havia vist els prospectes que ho anunciaven perquè en ells havien posat una nota que deia "Los ordenanzas tendrán que procurarse la paja para su sustento", i la cosa havia circulat per la població. Vam sortir al migdia de l'Institut amb l'Eloïsa i havíem d'anar a l'hotel Oriente on m'hi hostatjava. Ella es quedà dins del 600 i jo vaig entrar un moment a l'hotel a recollir quelcom. Plovia a bots i barrals. A la marquesina de l'Hotel es resguardaven un capità i un soldat, amb una considerable maleta. Jo vaig sentir que l'oficial li deia al soldat:

-Coge la maleta y marcha hacia la estación. Cuando la lluvia afloje en una carrera llegaré ahí

-No sería mejor que pidiera un taxi?

-Tu haz lo que te digo

Jo vaig pujar al 600, i als 20 metres de l'hotel em vaig aturar al costat del soldat carregat amb la maleta, caminant sota la pluja.

-Suba que le llevo a la estación

Em va dir que estava a Teruel i l'havien posat com assistent del capità. El capità Lobo ho va veure i va venir corrent cap a nosaltres.

-Me puede llevar a mí?

-No hay sitio en el coche

-Que baje el soldado y ya llevaré la maleta

Vaig estar temptat de dir que no tenia temps per perdre, però vaig pensar que el fet podria repercutir negativament al soldat. El capità Lobo va haver de carregar la maleta a l'estació, sota la pluja.

Com sempre, tot Teruel se'n va assabentar. A la barberia, em van preguntar:

-Se mojó mucho el capitán Lobo y su maleta?

COXAL

Os pla, de forma irregular i amb diferents concavitats, i que juntament amb uns altres forma la pelvis.

Esquelet fòssil d'un Tyrannosaurus Rex exposat a la UC Berkeley's Valley Life Sciences Building

Un hueso de la cabeza

Simplement és que en un dels exàmens de grau a Teruel, en el pràctic vam posar un os humà, el coxal, que era molt gran. Es preguntava quin os era. Un alumne va contestar "Un hueso de la cabeza". En tot cas seria de dinosaure.

El meu avi es va dedicar tota la vida a l'ensenyament. Havia estudiat matemàtiques i va estar a diferents instituts de batxillerat, a l'escola de Nàutica, a la Universitat de Barcelona i a algun altre centre. Li agradava donar classes i moltes vegades ens explicava històries dels alumnes. Potser també els explicava històries a ells.

Institut Ibañez Martín, 1960, aproximadament

INSTITUTO IBÁÑEZ MARTÍN

En 1900 s'inaugurà l'Institut General i Tècnic de Terol, en un edifici de 1876 situat en ple centre de Terol, a la plaça de la Catedral. El maig de 1950 s'inaugurà el nou edifici al carrer Víctor Pruneda, 1 amb el nom d'Institut José Ibañez Martín. Aquest va ser un ministre d'Educació de Franco nascut a Terol el 1896. El nou edifici era molt més gran i disposava de moltes instal·lacions, gimnàs, patis i una zona que es convertiria en Museu de Ciències Naturals on mostrar tots els

fons de que disposava l'Institut. L'Institut era de nois i noies però estaven en aules separades i feien horaris diferenciats. Fins els primers anys de la democràcia no va esdevenir mixte. En 2006 es canvia el nom pel de Valle del Túria, nom que perdura fins al dia d'avui. Entre els alumnes cèlebres destaquen noms com l'escriptor Ramón J. Sender, el metge, historiador i assagista Pedro Laín Entralgo, el director de cinema i escriptor Edgar Neville, l'humorista

gràfic Mingote, els polítics Juan Alberto Belloch i Federico Trillo, el periodista Federico Jiménez Losantos i el cantautor Joaquín Carbonell.

JUAN ALBERTO BELLOCH JULBE
(Mora de Rubielos, Teruel 1950)

Va ser Vocal del Consell General del Poder Judicial, Ministre de Justícia i Interior, alcalde, Senador i Diputat. Fill del jutge José María Belloch Puig i de Marita Julbe va estudiar el batxillerat a l'Institut de Teruel i posteriorment dret a la universitat de Barcelona. Va estar destinat a La Gomera, Alcoi, Berga i Vic. L'any 1980 es traslladà al País Basc. Allà va fundar el 1984 l'Associació Pro Drets Humans del País Basc i va ser nomenat portaveu del col·lectiu progressista de magistrats Jutges per a la Democràcia. També va ser fundador de l'Associació de Magistrats Europeus per a la Democràcia i les Llibertats.

L'any 1993, Felipe González el va nomenar ministre de justícia i el 1994 d'interior. Durant aquella època els mitjans de comunicació li va posar el sobrenom de "superministre". L'any 1999 va ser escollit diputat i més endavant senador pel PSOE. Posteriorment, l'any 2008 es va presentar a les eleccions a l'alcaldia de Saragossa on va ser alcalde durant 3 legislatures (2003-2015) Actualment treballa com a jutge de l'Audiència Provincial de Saragossa, després d'haver-se donat de baixa del PSOE.

L'avaluació d'en Belloch

El curs acadèmic 1959-60 vaig estar de catedràtic a l'institut de Teruel. Al centre estava de professora Marita Julbe, casada amb el jutge Jose Mº Belloch. Els seus dos fills estudiaven a l'institut.

Un d'ells, Juan Alberto, que ha estat biministre amb el govern socialista, feia tercer de batxillerat. El llatí d'aquest curs el donava Enrique Gómez García, noi força intel·ligent però molt estrofolari. L'alumne Belloch li feia la vida impossible i l'Enrique el va expulsar de la classe per tot el curs. El càstig era excessiu i el vam convèncer perquè el readmetés. Ho acceptà amb la condició que l'examinés el catedràtic de llatí Francisco Barquero. Ell i l'Enrique estaven molt enemistats. Les matemàtiques d'aquell curs les donava Manolo Gómez Zapatero "el ruso". A la junta de qualificació Manolo em va demanar que el representés per si ell arribava tard. Jo només havia de llegir les notes d'un llistat. Tot anava com una rosa fins que vam arribar a Belloch. Enrique va dir que la nota la posava Barquero i se'l va cridar perquè no hi era present. Va entrar a la sala i va dir: "Sobresaliente con matrícula de honor"

Enrique va intervenir: "Si no sabe la primera declinación"

"Esta es mi nota", insistí Barquero

Va arribar el torn de cantar la nota de matemàtiques i jo vaig dir: "Tres"

El del meu costat, que veia la llista, va dir: "Pero si aquí pone cinco"

Jo vaig dir: "Yo tengo que dar la nota y es tres"

En aquell moment va arribar Manolo (el titular de matemàtiques) i jo em vaig retirar, no sense abans comentar-li el canvi que havia fet, i que estigués pendent per si es reconsiderava la nota de llatí. Quan van sortir en Manolo em va dir que finalment de llatí li havien posat un cinc.

"Y de matemáticas?", vaig preguntar

"Le he dejado el tres".

SEAT 600
 El SEAT 600 és un automòbil de turisme del segment A produït pel fabricant espanyol SEAT entre els anys 1957 i 1973. Es va construir sota llicència de la Fiat sobre l'original Fiat 600 dissenyat per l'italià Dante Giacosa. Probablement va ser un dels cotxes més emblemàtics i estimats de tota la producció de SEAT, ja que va ser el seu primer cotxe per a la majoria d'espanyols. Aquest model va ser comprat principalment per la classe mitjana espanyola, que no podia accedir a vehicles de majors prestacions. El 1957 es va posar a la venda a Espanya pel preu de 390 € (65.000 pessetes de l'època). El primer exemplar va sortir de la factoria de la Zona Franca de Barcelona el 27 de juny de 1957. Del 600 es van fabricar diverses versions, conegudes com a Normal, D, E i L Especial sense comptar versions com la comercial, la descapotable, la Formichetta, etc. El 3 d'agost de 1973 va finalitzar la producció del SEAT 600. Els treballadors de SEAT van acomiadar l'últim 600 amb una pancarta que posava: "Vas néixer príncep i mors rei". Fins a 1973 es van fabricar 799.419 unitats a la factoria de la Zona Franca de Barcelona.

SEAT 850
 El SEAT 850 és un automòbil del segment B produït pel fabricant espanyol SEAT. Conjugava un preu assequible amb una major habitabilitat que el seu antecessor, el SEAT 600s. La fabricació no va començar fins a 1966, any en què el nou automòbil es va presentar al públic al Saló de l'Automòbil de Barcelona. A Espanya, aquest vehicle va aconseguir una àmplia popularitat, convertint-se en el primer automòbil del qual van gaudir moltes de les famílies espanyoles de classe mitjana de l'època. En ciutat, es comportava amb agilitat gràcies a la seva bona maniobrabilitat, tot i que a la carretera patia de certa manca d'estabilitat. En total, es van fabricar 662.832 unitats del SEAT 850. La producció va finalitzar en 1974, desenvolupant múltiples versions durant els seus vuit anys al mercat.

Canviar un 600 per un 850

El senyor Adell estava empleat a la casa on jo tenia assegurat el cotxe (un 600) des de feia temps. Teníem una certa amistat. Un dia em va dir que s'havia canviat de cotxe, un 600 per un 850. Estava molt satisfet del canvi, perquè el 850 era molt més còmode i sobretot molt ample!

CARLES FAGES DE CLIMENT
(Figueres 1902 - Figueres 1968)

Poeta, dramaturg i prosista. Fill de dues notables nissagues empordaneses, va repartir la seva vida entre l'Empordà, Barcelona i el Penedès. Fages de Climent és un dels representants més significatius de la segona generació del Noucentisme. La influència noucentista i la geografia física i humana de l'Empordà impregna la seva obra. Amb una gran formació clàssica i un ampli coneixement de la lírica popular, cultivà sobretot la poesia, que féu servir també en les seves obres teatrals de recreació històrica i inspirades en llegendes catalanes i franceses. Ningú com ell ha estat capaç d'utilitzar les fonts clàssiques i les tradicionals amb igual mestratge i així podem trobar entre els

seus escrits des del cultisme refinat fins al terme més popular.

De molt jove inicia una fecunda activitat literària, centrada principalment en la poesia. Destaquen *Les bruixes de Llers* (1924) amb il·lustracions de Salvador Dalí, *Tamariu i roses* (1925), *Sonets a Maria Clara* (1938), *Poema dels Tres Reis* (1950), *Balada del sabater d'Ordís* (1954), la seva obra més representativa, *Sonets*. Primer i segon llibre (1979) i *Somni del Cap de Creus* (2003). A banda d'aquesta línia més clàssica, i com a bon empordanès, mai va deixar de banda una certa murrieria que el va dur a aportacions poètiques com els *Epigrames* (2002) o *Zoo* (2013), un bestiar amb dibuixos de Miquel Capalleras. Home de múltiples interessos, va cultivar també el teatre, on va optar per la

recreació de motius populars -*El bruel* (1928), *El jutge està malalt* (1935) i *La dama d'Aragó* (1955)- o pel divertiment sobre el caràcter empordanès que desenvolupà a *Empòrion*, la de les tres muralles (2012). La seva inadequació permanent al moment polític -va ser conservador quan tocava ser progressista i massa agosarat quan no era recomanable sortir dels paràmetres establerts- li va donar una certa aparença d'estar sempre fora de lloc. Aquest tret de caràcter l'ha mantingut, malauradament, en un mig oblit que l'ha apartat de les antologies habituals de la història oficial de la literatura.

EPIGRAMA

L'epigrama és una composició poètica breu que expressa un sol pensament principal festiu o satíric de manera enginyosa. Fages defineix l'epigrama a partir d'una reflexió d'un pagès de Castelló: "Un pagerol ho ha encertat://l'epigrama ve a ser com/un vers que agrada a tothom/excepte a l'interessat". Aquestes composicions satíriques, iròniques, amb un regust picant, entronquen amb tota una tradició clàssica i van ser tremendament populars a l'Empordà, a l'època i a l'entorn del poeta. Carles Fages va ser un dels autors catalans més destacats en aquestes composicions.

MIQUEL GALOBARDES VILA

Fou professor de grec a l'institut Ramon Muntaner de Figueres i, posteriorment, a l'institut de Múrcia. En el seu "Segon recull d'epigrames" Carles Fages, escriu un altre epigrama referent al professor Galobardes diferent del que recordava el meu avi, i diu així: "En Galobardes se'n va: amic Miquel us demano que ensenyeu al murciano el grec nom de l'Empordà."

Ensenya vi als matins i ven grec a les tardes

El professor Galobardes donava classes de grec a l'Institut de Figueres. Per compensar els escassos ingressos del professorat, als matins feia de corredor dels vins d'en Mateu i a les tardes feia classes particulars de grec. Sembla que de vi en venia poc. El poeta Fages de Climent li va dedicar els següents versos:

"El Professor Galobardes
ensenyava vi als matins
i ven grec a les tardes"

El setembre de 1960 el meu avi es va incorporar a l'Institut de Figueres com a catedràtic de matemàtiques. Allà va conèixer el professor Galobardes que, pel que deien els altres companys, no era un gran professor i feia les classes bastant malament. Com, a més a més, es dedicava a vendre vi i sembla que no en sabia gaire, la poesia li esqueia perfectament.

El meu avi només va estar-se a l'institut de Figueres fins a finals del 1960.

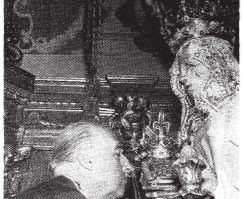
EL PUEBLO BARCELONÉS CONTINUA TESTIMONIANDO AL CAUDILLO SU MAS SINCERA ADHESION

En la Guineeta pueden alojarse también 11.250 personas

Francisco Franco, en un momento de su visita a Barcelona, se dirige al templo de la Guineeta, que tiene una extensión de 11 hectáreas y un recinto de viviendas en áreas de 2.300 y 2.800 metros cuadrados...

SS. EE. GANARON AYER EL JUBILEO MERCEDARIO

ENTRADA EN LA BASILICA, BAJO PALIO

El día de hoy, el día del Jubileo, se celebra en la Basílica de Nuestra Señora de la Merced, en Barcelona, el jubileo mercenario...

El peligro de San Martín albareros

45.000 habitantes

El peligro de San Martín albareros, que habitan en el barrio de San Martín, es de unos 45.000 habitantes...

El doctor Juan José de la Cruz, jefe de la Unidad de San Martín, ha informado de que el barrio de San Martín...

LA CEREMONIA JUBILAR

Seguidamente tiene comienzo la ceremonia jubilar, que se celebra en la Basílica de Nuestra Señora de la Merced...

El doctor Juan José de la Cruz, jefe de la Unidad de San Martín, ha informado de que el barrio de San Martín...

El doctor Juan José de la Cruz, jefe de la Unidad de San Martín, ha informado de que el barrio de San Martín...

Table with 2 columns: VACACIONES and Destino. Lists various vacation spots and their prices.

Meliá advertisement featuring a cartoon illustration of a man with a briefcase and a woman, with the Meliá logo and contact information.

EL PROYECTO DEL NUEVO TRONO PARA LA VIRGEN

Le fue mostrado al Caudillo en la sacristía la imagen de la Virgen de la Merced, que se va a colocar en un nuevo trono...

CELEBRE SU VERBENA EN «PIM - POLLO» advertisement for a bar.

INSTITUT JOAN D'AUSTRIA

En els anys 60, la Verneda començava a créixer i Barcelona s'allargava cap al riu Besòs. Els camps de cultiu extensos i verds que nodrien a la ciutat anaven desapareixent...

Façana de l'institut en l'actualitat

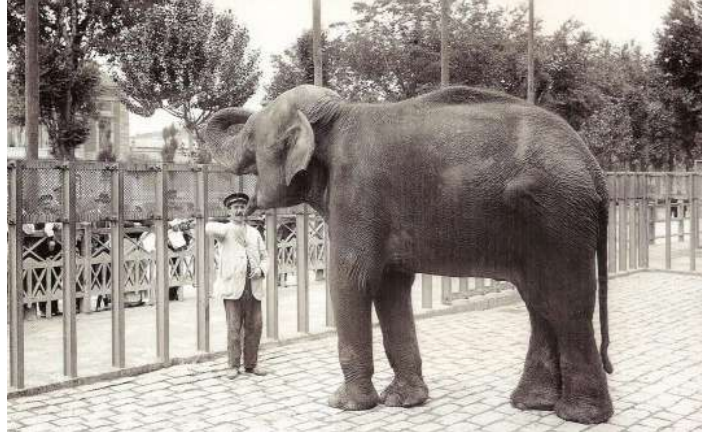

Situació de l'institut dins el barri de la Verneda

Franco visita el Joan d'Àustria

Crec que fou el 62 que es van inaugurar els Instituts "Juan de Austria" i "Isabel de Aragón". Al Joan d'Àustria, solament es va començar fent els quatre primers cursos del batxillerat vigent. Com el curs s'inicià el novembre la majoria de professors, als quals se'ls havia concedit el trasllat al Joan d'Àustria i a la Isabel d'Aragó, havien d'acabar el curs als centres de procedència...

047

1963 - LA NOVA FAUNA AFRICANA ES FA REALITAT

Iniciada l'any 1962, s'acaba la construcció de l'espectacular instal·lació anomenada Gran Fauna Africana. Amb una superfície de quasi 8.000 m² i formada per una sèrie de plataformes en forma de penínsules totalment rodejades d'aigua, acull una gran representació d'espècies característiques de la sabana africana: elefants, búfals, hipopòtams, rinoceronts, zebres, girafes, kudúes, nyus i diverses espècies d'aus. L'observació del conjunt, que es fa al mateix nivell o des d'una passarel·la elevada que rodeja tot el seu perímetre, resulta innovadora perquè produeix en el visitant la impressió que no existeix una separació entre les diferents instal·lacions.

Pàg.31 de la VANGUARDIA ESPAÑOLA del diumenge 19 de setembre de 1963

La meva àvia i la filla gran (d'esquenes) al zoo _ 1966

JOSEP MARIA FOLCH I TORRES (Barcelona 1880 - Barcelona 1950)

Josep Maria Folch i Torres va ser un novel·lista, narrador i autor teatral en llengua catalana.

Va escriure en diverses revistes i va dirigir L'Atlàntida, el Cu-Cut i La Tralla. Detingut i processat per la publicació d'un número commemoratiu de la independència de Cuba, amb la Llei de Jurisdiccions es va revisar el procés i va haver de fugir a l'exili a França (1905-1908). Des de 1909 va dirigir la revista il·lustrada infantil En Patufet.

El 1968, amb la recuperació de Patufet, el seu fill Ramon Folch i Camarasa va imitar l'estil de les Pàgines viscudes sota el títol d'Històries possibles.

EN PATUFET

En Patufet fou una revista infantil il·lustrada, escrita en català, publicada a Barcelona entre 1904 i 1938. Posteriorment, entre 1968 i 1973, fou represa amb el nom de Patufet. Va tenir una gran popularitat, fins al punt que la paraula patufet es feia servir per a designar genèricament les revistes il·lustrades infantils, actualment anomenades còmics. Ha estat el setmanari en llengua catalana amb més tirada de la història, amb 65.000 exemplars i 325.000 lectors setmanals.

Els elefants ja són aquí

Agustí Casanovas, que fou capellà durant la guerra civil (del "Tercio"), era fill de pagès, d'Arbúcies. Era catedràtic de Filosofia, i director durant més de vint anys, de l'Institut Verdaguer.

L'institut ocupava l'edifici que fou del governador de la Ciutadella on s'havia instal·lat l'Institut Escola del Parc en temps de la República. Jo, com a alumne de l'Institut del Parc, sabia que a la part alta de l'edifici, hi havia viscut l'Arquitecte Folch i Torres, germà d'en Josep Maria, escriptor molt conegut per què publicava les Pàgines Viscudes de la revista Patufet. Mossèn Casanovas s'havia acomodat a aquest habitatge.

Per veïnat tenia bona relació amb el director del Zoo, el veterinari Luera. Aquest el va convidar a la inauguració de la zona dedicada als grans mamífers africans: "la gran fauna africana". Tot havia estat pensat perquè es tingués la sensació d'estar dins de la zona dels animals però amb la seguretat que aquests no podrien sortir del seu recinte.

Mossèn Casanovas, en veure-ho, li va dir al director:

"Luera, aquests animals s'escapen"

"No, no. Ho hem estudiat profundament, i en això està la gràcia, que sembla que puguin sortir i és impossible".

A la nit Mossèn Casanovas venia d'un recés espiritual a la Catedral i es va trobar als elefants davant de l'Institut. Ell telefonà:

"Luera, els elefants ja són aquí, estan pasturant aquí davant"

Les mesures de seguretat de "La gran fauna africana" van ser modificades.

La plaça de Ibdes, 1960
_ fotos: Vicente Guajardo

La pesseta i el petardo

Els primers anys que passàvem els estius a Ibdes els actes de la Festa Major, excepte els religiosos, es feien tots a la plaça. A la plaça s'instal·laven les barraques de la fira on acudien tota mena de venedors, amb especial atenció als menuts.

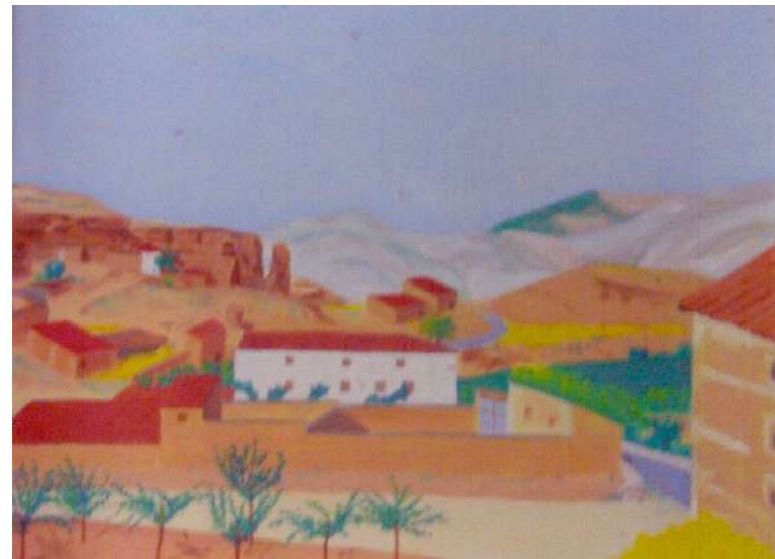
Els germans "bataneros" eren dos marrecs de quatre i sis anys, fills de la Miguela, que havia estat abandonada pel marit. El més gran es passava molt de temps mirant les casetes de la fira. Amb tota seguretat no portava ni cinc. Estava davant la caseta dels petards quan jo el vaig veure i se'm va acudir donar-li una pesseta.

Va agafar la pesseta, se la va mirar, va comprar un petard, va córrer els vint-i-cinc metres fins al frontó de la plaça i va fer explotar el petard contra la paret...

Tot en menys de deu segons ... Però quins deu segons!

Ibdes in Aragon _ André Masson, 1935

La peñarrubia _ Josep Anglada, 1966

ANDRÉ MASSON
(Balagny, Oise (França) 1896 - Paris, 1987)

Pintor, escultor, il·lustrador, dissenyador i escriptor, va viure la seva joventut a Brussel·les, on va estudiar a l'Académie des Pretendants-Arts. L'any 1912 va marxar a París i va servir a l'Exèrcit francès durant la guerra mundial on va ser greument ferit. Quan tornà a París va conèixer Gris, Derain, i més tard Miró i Breton. Va fer la seva primera exposició a la Galerie Simon, París, el 1923. Va participar, entre 1924 i 29 en el moviment surrealista.

Masson va fer una sèrie de pintures de paisatges espanyols entre 1934 i 1936, quan va viure a Catalunya, entre ells aquest d'Ibdes, un poble d'Aragó. En ell és completament reconeixible el paisatge del lloc però, com en molts dels seus quadres, hi ha sempre un element de fantasia, en aquest cas són els galls de primer terme. Amb l'esclat de la guerra es va refugiar als EUA fins al 1945 que va tornar a França, primer a la Provença i després a París.

Els seus treballs també inclouen conjunts i vestits pel teatre, il·lustracions de llibres i un bon nombre d'escultures petites. També va escriure diversos llibres, entre ells "Mythologie d'André Masson" o "Vides a Aix".

La Peñarrubia

Als 46 anys vaig fer la meua primera pintura a l'oli. Jo havia tingut força contacte amb aquesta disciplina tant al Col·legi Milà i Fontanals com a l'Institut-Escola però, sobretot, al Masnou, on era molt amic dels germans Villà Bassols: Miquel, Andreu, Marc, Guillem i Alexandre.

Quan vam començar a viure al carrer Vallmajor vaig veure els quadres d'una veïna de l'escala i li vaig dir a l'Eloisa que, probablement, jo ho podria fer millor.

Vaig triar la zona d'Ibdes, La Peñarrubia concretament, perquè evidentment és un paratge molt original, però sobretot perquè podia pintar des de la bodega del meu cunyat Lluís, cosa d'agrair en ple mes d'agost.

Uns anys més tard, vam rebre una postal del meu cunyat Vicente des de Londres. Era una pintura a l'oli amb el mateix tema exacte. Una obra del pintor André Masson, realitzada l'any 1935, quadre que es troba a la Tate Gallery de la capital britànica.

Tots els quadres que va pintar el meu avi (potser més de 40) tenen com a tema els paisatges d'Ibdes. Són pintures a l'oli, amb els contorns poc definits i donant molta importància a la representació dels colors de la terra, els cels, els camps de conreu, ... Aquests quadres estan a les cases de Barcelona i d'Ibdes.

El tio Vicente és el germà petit de la meua àvia. Vivia a Barcelona, de fet encara hi viu, i venia molt per casa dels meus avis, dinava amb ells, sortia d'excursió amb els fills, i sempre ha estat molt proper a la família.

DIA MUNDIAL DE LES TITELLES

Cada 21 de març se celebra el Dia Mundial de les Titelles. Mitjançant aquesta iniciativa de la Unió Internacional de les Titelles es promou, valora i difon l'art de fer teatre amb ninots de drap, fusta o paper; es reconeix també la tasca del titellaire que dona vida i personalitat al ninot per explicar històries, denunciar situacions, imaginar mons. Aquest art no només involucra l'ingredient escènic desenvolupat per l'habilitat del titellaire, sinó que necessita les arts plàstiques per aconseguir el seu objectiu. L'objecte o ninot es converteix en peça clau per a l'expressió i el desenvolupament de la història. Per aquests usos i objectius el teatre de titelles és un art.

Unió Internacional de les Titelles

Espectacle de "Los titiriteros de Binéfar"

Plaça Major, Calatorao _ 1950 aprox.

CALATORAO

Calatorao és un municipi espanyol de la comarca de Valdejalón, província de Saragossa (Aragó). Té un àrea de 48,02 km² amb una població de 2.895 habitants (INE 2013). Situada a 51 quilòmetres de Saragossa i a 38 km de Calataiud, Calatorao s'emplaça en la Depressió de l'Ebre, a la vall del Jalón. És d'interès l'Hospital de Peregrins, originàriament la mesquita major de la comunitat mudèjar de Calatorao al

segle XV. Als carrers de Calatorao són apreciables, encara, un bon nombre de cases dels segles XVI al XIX i interessants exemples d'arquitectura popular, com l'Arc de la Vila o la Casa Canó, a la plaça del poble. També és destacable el Castell Palau de Donya Urraca, situat a la part alta de la població, és un edifici de pedra de carreus, amb planta rectangular. És d'estil mudèjar aragonès renaixentista amb detalls gòtics i té una torrassa amb merlets del segle XIV, únic vestigi que li queda del seu caràcter defensiu.

Vista general de Calatorao

Luis Guajardo Arenas, 2006, 1995 i 1961

051

Els "titiriteros" busquen la plaça

Això és més recent. Jo i el meu cunyat Lluís ens trobàvem a Calatorao i, a un botiguer que estava a la porta del seu establiment, li vam preguntar on era la plaça.

Com a molts pobles, la plaça i l'església solen ser els llocs més interessants per visitar.

En tornar el botiguer seguia a la porta de la botiga i ens va dir:

- Ya han encontrado la plaza? Cuando les vi ya vi que eran titiriteros. Yo serviría para policía.

Al meu avi li agradava molt viatjar. Coneixia gairebé tots els pobles de Catalunya i la majoria d'Espanya. Sempre que parlava amb algú li preguntava d'on era i aprofitava per explicar alguna cosa del lloc: una vegada que hi havia estat, un restaurant on havia dinat. Jo vaig fer alguns viatges amb ell i sempre era qui dirigia, ens aturàvem a tots els pobles i, normalment, visitàvem la plaça i l'església. El tio Luis és el segon germà de la meva àvia, viu a Ibdes (Zaragoza) i amb ell també va anar a molts llocs, principalment de l'Aragó i Castella.

El cambio en chocolatinas

Em trobava a Madrid formant part d'un tribunal d'oposicions.

Era diumenge al matí i vaig decidir sortir a comprar el diari. L'extraordinari del diumenge valia llavors cent pessetes.

A l'entrada d'una casa hi havia una botigueta on, a més de premsa, venien caramels, pipes i llaminadures. Vaig pagar amb un bitllet de 2000 pessetes per no tenir altra cosa. La dependenta em va tornar un bitllet de 1000 i em va dir que la resta havia de ser amb "chocolatinas". Jo, pensant quina barra té la senyora, vaig suspendre la compra tot dient: "Que quiere que haga yo con tanto chocolate!"

Quan vaig referir el fet als companys del Tribunal em vaig assabentar que a Madrid en deien "chocolatinas" a les monedes de cent pessetes, per la semblança amb la imitació de monedes que sempre s'han fet amb xocolata.

Escultura sense nom de Joaquim Ros i Bofarull que es troba a casa dels meus avis, a Barcelona. Any 1975, aproximadament.

Joaquim Ros i Bofarull treballant una escultura en el seu estudi. © fototeca.cat

JOAQUIM ROS I BOFARULL (Barcelona, 1906 - Barcelona, 1991)

Joaquim Ros i Bofarull va néixer el 15 de desembre de 1906 a Barcelona. Des de molt petit, es va sentir atret pel dibuix i la pintura. També d'infant, anava a buscar terra d'una vinya propera a la seva casa d'Horta i feia figures amb fang. De jove ingressà a l'Escola dels Bells Oficis de la Mancomunitat, on va rebre una formació plàstica completa de la mà de grans mestres i excel·lents professors. Serra, Gargallo, Aymat, Oliveras, Solanich, Sert i Aragall entre d'altres, van introduir-lo en l'atmosfera de les diverses disciplines artístiques (forja, dibuix, escultura, pintura, etc.) en un ambient plenament noucentista. Però l'any 1924 l'adveniment de la

dictadura de Primo de Rivera comportà el tancament de l'Escola de Bells Oficis. Aquest contratemps en la seva formació va quedar compensat quan acceptà la invitació que li féu Pau Gargallo, el seu antic mestre d'escultura, de col·laborar amb ell a París, entre el 1929 i 1931. Abans de la guerra civil va exercir com a professor de dibuix a l'Institut Escola i a l'Escola Blanquerna. Als 26 anys ja participà amb èxit a les col·lectives Saló de Montjuïc i Saló de Tardor, amb èxit total de crítica. L'obra en bronze anomenada Clergues causà impacte, i passà a ser l'obra de presentació del jove autor. L'any 1941 fou inhabilitat com a professor per l'administració franquista. Durant les primeres dècades de postguerra rebé molts encàrrecs

d'imatgeria religiosa. L'obra civil i religiosa de l'escultor, escampada arreu de Catalunya, incorpora l'esperit i la sensibilitat noucentistes, heretats del que fou l'Escola dels Bells Oficis. A l'Exposició Nacional de l'any 1944 fou premiat amb la segona medalla. Entre les seves obres trobem l'Adoració dels Reis i l'Adoració dels pastors per a la façana del Naixement de la Sagrada Família (1981-1982) Marbres, bronzes i terra-cuïtes de petites dimensions amb figures quasi sempre femenines o de nens. Home modest, auster i molt discret, fou un treballador incansable, que no faltà mai al seu taller. Quinze dies abans de morir, als 84 anys, encara elaborava una figura de marbre en el seu estudi del carrer de la Mare de Déu del Coll.

El senyor Guix

Joaquim Ros i Bofarull, escultor, va ser professor de l'Institut Escola. En un dels dinars que fèiem els exalumnes i professors del centre, més de quaranta anys després, una alumna es va dirigir a ell, i li va dir senyor Guix. Jo estava present, i fent broma, li vaig dir que era quasi ofensiu que el confongués de nom, triant un material que per un escultor és tan innoble. Li podia haver dit senyor Marbre o fins i tot senyor Fang però mai Guix.

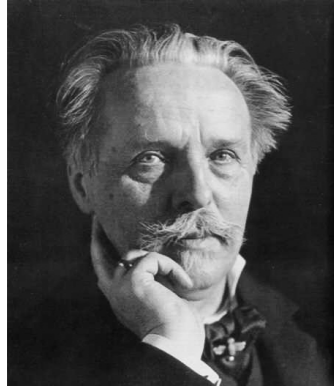
Joaquim Ros i Bofarull va ser professor del meu avi a l'Institut Escola durant els anys 1934 al 1938. Passats els anys van continuar tenint una bona relació i el meu avi l'anava a visitar, de tant en tant, al seu estudi del carrer Mare de Déu del Coll, a Barcelona. Quan el senyor Ros ja tenia l'edat per a jubilar-se es va adonar que, per culpa de tants anys sense haver cotitzat i al tipus de contracte quan havia donat classe, la jubilació que li quedava era molt baixa, El meu avi l'assessorà i el va ajudar a buscar informació, papers, ... i van aconseguir una retribució una mica més alta. Com a agraïment li va regalar una escultura, que encara està al menjador de casa dels meus avis.

La casa i el jardí de la Maria Serradell a El Masnou

Els caragols de la Serradell

La Maria Serradell i Fuster va ser durant molts anys la veïna de la casa del Masnou. Ella vivia a Fontanills 91. Era soltera i primer vivia amb la seva mare, Pilar, i quan aquesta morí, va viure sola. Tenia un jardí petit al qual dedicava hores i hores. Era ple de plantes i flors de diferents espècies i mides. Les regava i cuidava gairebé amb devoció, treia les males herbes, recollia les fulles seques i estava absolutament orgullosa del seu jardí. Una tarda d'estiu es presentà una tempesta i quan va escampar, el nostre jardí, que ni de bon tros estava tan ben cuidat com el seu, va aparèixer infestat de caragols. Nosaltres, els meus amics i els meus germans Antoni i Esteve, ens dedicàrem a plegar-los un a un i els anàvem llençant, per sobre la tàpia, al jardí de la Maria. Quan l'endemà va venir a fer una visita (passava molt sovint) ens va dir: Tinc el jardí tan bonic que tots els caragolets han vingut a veure'!

KARL MAY
(Hohenstein-^{*}Ernstthal, 1842 - Radebeul, 1912)

Novel·lista alemany, autor d'una sèrie de novel·les d'aventures molt populars. Fill d'un humil teixidor, autodidacte, les seves lectures no van passar d'unes quantes novel·les d'aventures i diversos textos geogràfics. Va estudiar per a mestre elemental en el seminari de Waldenburg. A causa d'alguns delictes i robatoris va ser condemnat diverses vegades a penes de presó.

Durant aquesta captivitat va esbossar el pla de la seva obra literària i a partir de 1874 va escriure, en un estil ingenu, però ric en imatges, penetrant i persuasiu, un total de seixanta-set volums.

Sota els noms de Kara Ben Nemsí i Old Shatterhand va narrar les seves imaginàries aventures a Orient i Amèrica del Nord, descrivint amb precisió els ambients exòtics.

Va gaudir d'una gran popularitat a Alemanya i a la resta del món i és, avui en dia, el tercer novel·lista més venut de la història, després d'Agatha Christie i J. K. Rowling. A Espanya les seves novel·les van començar a publicar-se en 1927 per l'editorial Gustavo Gili. Com altres conreadors del gènere la seva atracció és deguda en part al fet que les seves novel·les són obra de pura creació, o imaginació: May mai va sortir de la seva Alemanya natal.

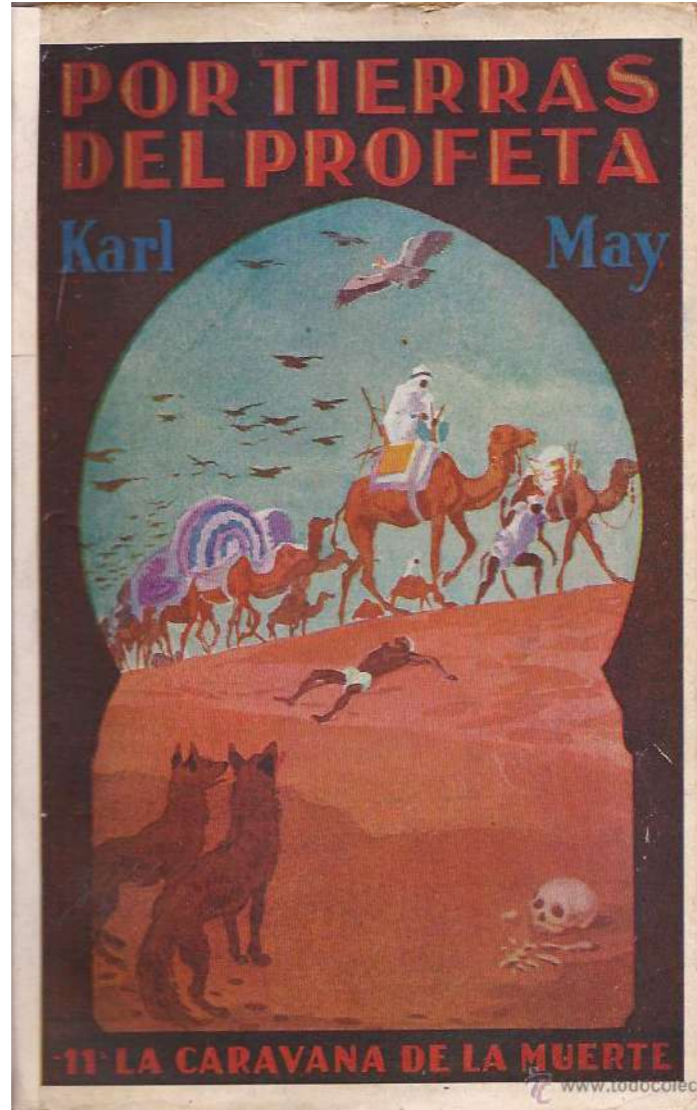

Sir David Lindsay amb robes kurdes

SIR DAVID LINDSAY

És un dels personatges de Karl May en les seves novel·les d'aventures. És membre del Travelers Club de Londres, on coneix a Sir John Raffley que li explica les seves aventures amb Kara Ben Nemsí, protagonista principal.

El personatge de Sir David Lindsay apareix en molts dels volums de les novel·les que transcorren a l'Orient (En tierras del Profeta), entre d'altres: A través del desert, A través del Kurdistan salvatge, La caravana de la muerte, De Bagdad a Estambul, etc. És en aquest darrer que Lindsay viatja a la Península Aràbiga a la recerca d'antiguitats. Sense coneixements d'altres llengües que no pas l'anglès, compta amb guies i intèrprets i se n'alegra molt quan coneix a Kara Ben Nemsí. Ell el contracta gairebé com a intèrpret i guia amb garantia d'aventura. Viatja amb ell de Bagdad a Estambul. Ell demostra ser peculiar, però valent, generós i d'amistat lleial. En el transcurs de la història, un botó d'Alep creix en el seu nas, ja llarg, i aquesta protuberància l'acompanyarà en tots els volums posteriors.

La caravana de la muerte de Karl May _ Editorial Gustavo Gili, 1928

ENRIC UMBERT DE TORRESCASANA
(Barcelona 1916 - Barcelona 1996)

Metge dermatòleg va cursar els seus estudis secundaris i superiors entre Barcelona i Madrid.

Va ser Cap del servei de Dermatologia de l'Hospital del Nen Déu, cofundador i director de l'Institut de Patologia de la Unió Mèdica Mediterrània, President de la Secció Catalana de l'Acadèmia Espanyola de Dermatologia i Vicepresident de Dermatologia de la Facultat de Medicina. Va realitzar una gran tasca en la divulgació de l'especialitat en publicacions nacionals i estrangeres, destacant els seus estudis farmacològics. Va ser fundador de l'Institut Umbert de Dermatologia situat en la clínica Corachán de Barcelona.

BOTÓ D'ALEP

També anomenada "botó d'Orient", va rebre el nom de la ciutat siriana on, entre d'altres llocs, és una malaltia endèmica. A banda d'Alep, és una afecció endèmica en molts altres països del Pròxim Orient, península aràbiga, l'Índia i de les costes mediterrànies.

Es aracteritza per l'aparició a les parts descobertes del cos, i sobretot a la cara, d'una o més pàpules vermelles, d'uns 2 o 3 cm de diàmetre, que poden augmentar de mida i ulcerar-se.

És deguda a un protozou (Leishmania tropica) inoculat generalment per la picada d'un mosquit (Phlebotomus pepatasi).

El botó d'Alep

El Doctor Enric Umbert Torrecasana era un reconegut dermatòleg. Durant bastant temps jo vaig portar el meu fill Joan a la Clínica Corachán, on ell visitava.

Sabia que jo era Professor de Matemàtiques de la Facultat i vam arribar a tenir una bona amistat.

Tot i que tenia molta feina, les nostres visites eren força més llargues del que és habitual, i a més de la malaltia per la qual anàvem, parlàvem de moltes altres coses.

Un dia em va dir que s'havia trobat amb un cas que era molt poc habitual i que li havia arribat després que el malalt havia recorregut bastants metges.

Era un home del delta de l'Ebre a qui li havia aparegut una prominència en la part exterior del nas; era una malaltia oriental molt poc freqüent. Jo li vaig dir: No serà el botó d'Alep?

Es va quedar admirat perquè es tractava certament d'aquesta malaltia.

El que ell no sabia era que jo coneixia l'existència del botó d'Alep per uns llibres que havia llegit de petit del novel·lista alemany Karl May. Eren novel·les d'aventures per adolescents i veritablement m'havien entusiasmat.

En una de les històries apareixia un pintoresc personatge anglès, Sir David Lindsay, a qui li havia sortit al nas el botó d'Alep.

El doctor Umbert em va fer posar una bata blanca per acompanyar-lo a la visita següent que era, precisament, la d'aquest cas.

L'home que volia conduir una locomotora _ el carro del senyor Villà _ l'orangutan del zoo _ el pa de figa _ el tio Manolo i el tanc _ els alumnes confirmats o no _ aquí lo que no hay son asientos _ una nevada a Teruel _ la vacuna de la mili _ sin novedad! _ els dibuixos de la pissarra que no es podien esborrar _ el concert de Louis Armstrong a Barcelona _ les voltes amb el Daihatsu per Arrecife _ el fill d'en Sales va a l'escola _ corresponsal de les cotitzacions de cotó a la borsa de Nova York _ les classes de sànscrit a la barberia _ el detectiu de la companyia d'assegurances _ l'urbano de la plaça Urquinaona _ fent motocròs amb el Morris _ el senyor Villà salva un banyista _ el carnet d'en Bonet _ el sentido común _ el que anava embarcat i no estava als llistats _ l'entrepà d'anxoves _ en Soldevila porter de futbol _ el io-io gegant _ el general Mangada _ el Tas i la Nigra comparteixen menjar _ la posada del laurel _ l'amic de l'avi a qui ajudàvem a acabar les històries _ els tovallons dels Uriach _ té mil pessetes però no me'n demanis més _ Errol Flynn visita l'Institut-Escola _ llegeixo els clàssics _ he dicho turcos, no egipcios! _ l'Antònio i la carbonera _ estamos hartos de salchichón! _ l'esclat de la segona guerra mundial _ el barber conversador _ ...si sembla un Sant Joan _ l'esperit puríssim _ yo lo que tengo, amigos, es un profundo deseo de dormir _ més tímida que la punyeta _ el torero que dormia al passadís del tren _ el boxejador de la impremta contra un polonès _ el sargo _ la màquina de fer diners _ la filla de l'Helenita Villà _ el melonero de Peñafiel _ el 600 i el gual _ alto les seques! _ poca cosa, així com l'Esteve _ yo me doy por muerto _ la mare d'un alumne que ha d'anar d'excursió _ final de festa a trets _ la visita gratuïta a la plaça de toros de Ronda _ un bidell que no està boig _ el fill d'en Girona _ ya viene el catalán! _ els barnussos de Masnou _ l'escola de pesca de la Diputació _ el benefactor trompeta _ un interrogatori a un turc-català _ passi-ho bé, senyor Llanes _ el pianista dels nassos _ l'"abono" del tren _ l'excursió amb els Villà _ els que treballen dormen _ l'escrivent que assajava la processó _ el termòmetre del Blas _ visita a un vaixell a Lanzarote _ el Villà trobador _ en Girona pobre _ la traca de la tia Maria dels Àngels _ la disfressa de pobre _ Joanet _ el tio Manolo transportista durant la guerra _ yo no soy de la banda! _ toca qui toca _ el burro Bolis _ es crema l'assilo! _ aguanta Manuel! _ el qui li van donar una medalla i se la va vendre _ ... per uns senyors com vostès _ l'espia japonès _ l'escorta policial per un cas de necessitat _ l'Antònio i l'escombra _ vostè el que necessita és una arma _ el premi Fergusson _ el joier que duia una pistola _ el senyor Emilio _ els Frati Menori Coventuale d'Assís _ ...

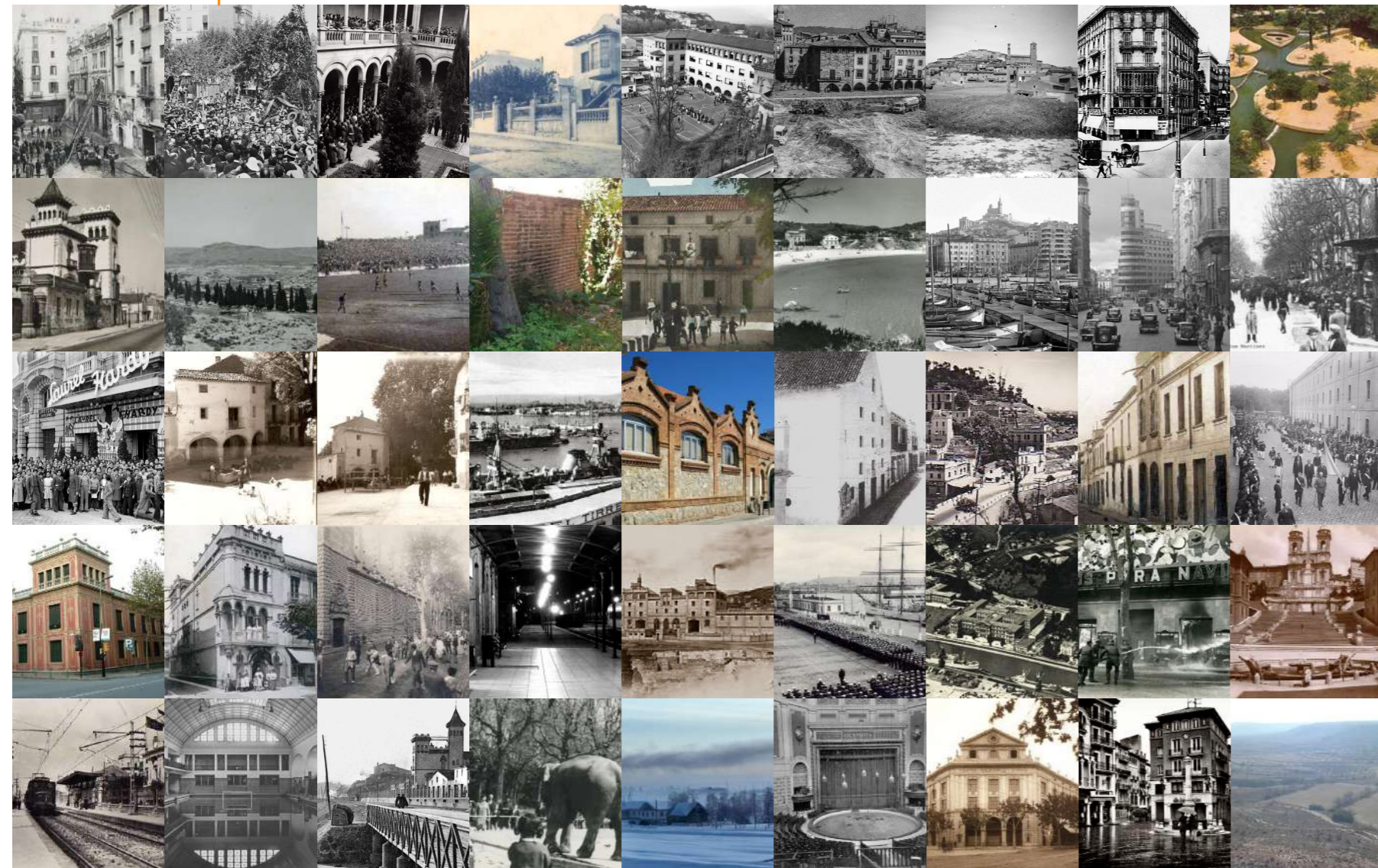

índex onomàstic Les persones

Adell	042	Fuster, Pilar	054	Power, Tyrone	026
"Alfèrez", l' (revisor)	025	Galobardes Vila, Miquel	046	Puig Adam, Pere	020
Almera (mestre d'aixa)	024	Girón de Velasco, José Antonio	043	Quimet (agricultor)	006
Amat (sereno)	038	Gómez García, Enrique	044	Quirze (sereno)	038
Anglada Prior, Josep	032, 033	Gómez Zapatero, Manolo	044	Reixach "el largo"	024
Anglada Fernández, Antoni	054	Guàrdia i Vial, Francesc	004, 050	Rodon Klemensiewicz, Anuixa	040
Anglada Fernández, Esteve	024, 012, 028, 054	Guajardo Arenas, Eloisa	042, 050	Roger, Roger	041
Anglada Guajardo, Joan	055	Guajardo Arenas, Luis	051, 050	Ros i Bofarull, Joaquim	053
Anglès i Sala, Palemón	030, 038	Guajardo Arenas, Vicente	050	Rosales Molina, Carmen	033
Armstrong, Louis	041	Hernández Gil, Pablo	035	Ruiz, Ramon	024
Arrom Company, Joan	007	Herrera, Juan de	017	Sagaró, Soledad	006
Barquero Lomba, Francisco	044	Imperio, Pastora	014	Sales Vallès, Francesc	047
Bataneros (germans)	049	Joanet (de Sant Vicenç)	032	Salvat Virgili, Pere	015, 012
Belloch, Jose Maria	044	Julbe, Marita	044	Sánchez Ciruelo, Pedro	017
Belloch Julbe, Juan Alberto	044	Lindsay, Sir David	055	Sans Arias, Jaume	034
Benita, (senyora)	028	Líster Forján, Enrique	008	Sans Arias, Montserrat	039
Bofill, Dina	040	Lobo (Capità)	042	Segarra (professor)	047
Boluda Serrano, Joaquim	008	Luera Carbó, Roman	027	Sensat i Sanjuan, Jaume	005
Cañellas i Balcells, Anton	031	Marcó Pijoan, Antoni	008, 009	Serradell i Fuster, Maria	054
Caracol, Manolo	014	Martínez (germans)	031	Serrat i Bonastre, Josep	001
Casanovas, Agustí	048	Martínez, Eulogio Ramiro	039	Smetana, Bedrich	041
Casany Redostra, Heribert	001	Masses Mussoles, Francesc	015	Soteras Mauri, Josep	004
Castejón Bernabé, Carmelo	014	Masson, André	050	Tàpies, Joan	018, 023, 021, 022
Cervera (professor)	036	May, Karl	055	Tas	028
Ciruelo, Dr (matemàtic)	017	Miguela	049	Trueba, Vicente	027
Cisquet (tiet)	015	Mirapeix, Josep	030	Umbert Torrecasana, Enric	055
Condeminas Mascaró, Francisco	037, 029	Mundeta	006	Uriach Balari, Josep Maria	039
Correa Veglison, Antonio	017	Navarro Aranda, Mariano	041	Urquiza Mantecón, Julio	014
Domènech i Farré, Eduard	004	Negrín López, Juan	007	Vilà, (família)	006
Domènech Planas, Joan	004	Novella, Angel	041	Vilà Bassols, Alejandro	002, 050
Dou, senyor	020	Oliveres, Pere	024	Vilà Bassols, Andreu	002, 050
Fàbregas Colomer, Josep	027	Padri, el (revisor)	025	Vilà Bassols, Guillem	002, 050, 025
Fages de Climent, Carles	046	Palma Changuaceda, Antonio	047	Vilà Bassols, Miquel	002, 050
Fernández Félez, Rosalia	024	Paracha (Camarada)	015	Vilà Bassols, Marc	050
Folch i Torres, Josep Maria	048	Pérez Agudo, Eduardo	017	Vilà, Jaume	018
Folch i Torres, Joaquim	048	Planas, Pepita	004	Vilà Marquès, Joan	002, 006
Franco Bahamonde, Francisco	016, 019, 047	Polo, Sebastià	010	Vilà Marquès, Pere	002

índex de topònims Els llocs

Agramunt	003	Barcelona, Institut Verdaguer	048	Masnou, el, Casa Sensat-Pagès	005
Alella, carretera	038	Barcelona, Parc de la Ciutadella	048	Masnou, el, Baixada dels Minaires	031
Alep	055	Barcelona, Zoo	048	Masnou, el, Verge de Montserrat	031
Alloza	002	Barcelona, Drassanes	037	Masnou, el, Fàbrica dels Malet	028
Arbúcies	048	Barcelona, Gran Via	035	Masnou, el, Pujada de la Font de la Creu	038
Austràlia	029	Barcelona, Carrer Viladomat	035	Masnou, el, Baixador d'Ocata	023, 030
Barcelona, Teatre Circ Olimpia	017	Barcelona, Parròquia de Betlem	003	Masnou, el, Carrer Fontanills	004, 031, 054
Barcelona, Cine Fémina	016	Barcelona, Parròquia de Santa Madrona	037	Masnou, el, platja	005
Barcelona, Fàbrica Elizalde	006	Barcelona, Magatzems El Siglo	003	Masnou, el	002, 006, 021, 025
Barcelona, Fàbrica Damm	018	Barcelona	010, 015, 021, 022	Mataró	025
Barcelona, Diagonal	010	Bilbao, Camp de concentració de Deusto	011, 012, 015,	Montgat	021
Barcelona, Monument a Rafael Casanova	001	Bilbao, Estació	011	Niça	029
Barcelona, Centre de la Falange	015	Bogotà	002	Omells de Na Gaia, els, Església	008
Barcelona, Barri Xino	037	Calatorao	051	Palamós	029
Barcelona, Institut Joan d'Àustria	047	Carmona	047	Pla d'Urgell	009
Barcelona, Institut Isabel d'Aragó	047	Cracòvia	040	Puigcerdà	028
Barcelona, Piscina de la Barceloneta	036	Espluga de Francolí, l'	001	Roma, Plaça d'Espanya	033
Barcelona, Plaça Catalunya	033, 035	Ferrol, Nuestra Señora de los Dolores	013	Roma, Trinità dei Monte	033
Barcelona, Les Rambles	003, 033	Figueres, Institut Ramon Muntaner	046	Rússia, Front	027
Barcelona, Ronda de Sant Pere	001	Gènova	029	Sabadell	007
Barcelona, Ronda de Sant Antoni	017	Huelva	047	San Fernando, Teatro de Las Cortes	014
Barcelona, Carrer Canuda	033	Ibdes, Plaza Mayor	049	San Lorenzo de El Escorial	017
Barcelona, Carrer Sitges	003, 028, 033	Ibdes, la Peñarrubia	050	Sant Vicenç dels Horts	032
Barcelona, Carrer Bonsuccés	033	Ibdes, la bodega	050	Teià	006
Barcelona, Plaça Bonsuccés	003	Itàlia	029	Teruel	042, 043
Barcelona, Carrer Xuclà	003	Les Garrigues	010	Teruel, Estació	042
Barcelona, Carrer Bergara	015	Londres, Tate Gallery	050	Teruel, Hotel Oriente	042
Barcelona, Carrer Sant Pau	015	Madrid	039, 052	Teruel, Instituto José Ibáñez Martín	041, 044
Barcelona, Clínica Corachán	055	Mallorca	006	Urgell, l'	008
Barcelona, Passeig de Gràcia	028	Marsella, Port	029	Vic, Camp d'aviació	007
Barcelona, Carrer Vallmajor	050	Masnou, el, Camí Ral	005, 006, 038	Vilanova de Sau	007
Barcelona, Barceloneta	008	Masnou, el, Ajuntament	038	Vilassar de mar	005, 024
Barcelona, Col·legi Milà i Fontanals	050	Masnou, el, Fàbrica Ca N'Humet	004	Zaragoza, Hospital	011
Barcelona, Escola Nàutica	029, 036, 037	Masnou, el, Banyes de Sant Pere	030	Zaragoza, antic camp de Torrero	039
Barcelona, Institut-Escola	048, 050, 053	Masnou, el, Estació de tren	030		

conclusions Un petit recull

He llegit, he escoltat, he escrit i he reescrit mil vegades les mateixes històries. Jo ja sabia que passaria això, però era ben bé el que jo volia. Tornar a recuperar les mateixes paraules, els mateixos llocs i les mateixes persones. Treballar dins aquell món que ens explicava l'avi i donar-li, ara, una nova forma.

I fent aquesta feina he tornat a imaginar-me els mateixos episodis però també he descobert moltes coses que desconeixia: coses de Josep Anglada però també esdeveniments que van succeir al món, fets jo que ignorava.

Ha estat una feina llarga, laboriosa, a vegades una mica esgotadora ... Tenia moltes informacions i en formats molt diversos: escrits, gravacions de vídeo, relats d'altres persones, records meus, ... I de tot això volia fer-ne una sola cosa. Eren detalls petits, alguns fets poc importants, però també grans històries i a vegades dubtava si amb tantes coses i tan diverses podria construir una unitat.

Tenia menys d'un any de temps i una muntanya de feina. Però també tenia molta informació i moltes ganes d'endregar-la i mostrar-la. Des del principi sabia una mica el que volia: volia explicar a tothom algunes de les anècdotes que m'explicava el meu avi. De fet el títol del treball ja el tenia clar des dels inicis: "Animals, no correu tant!" Era una de les històries que més m'agradaven, potser la que més. A partir d'aquí ho construiria tot.

A poc a poc vaig anar afegint-ne més, vaig buscar vídeos familiars, vaig recuperar escrits del meu avi, vaig parlar mil vegades amb la meva àvia i amb la família, vaig visitar alguns dels llocs on ell havia estat, ... I, amb l'ajuda de l'Ester Ferrando, vaig anar donant forma al projecte. Crec que el resultat final és bastant semblant al que m'imaginava al principi: un petit recull de moltes històries que mostren, en conjunt, la vida del meu avi, Josep Anglada Fernández.

Reescrivint el que deia ell:

Jo ja sé que totes les coses que explicava el meu avi les he repetit a d'altres. Però mai podria pensar que foren tantes. Sóc conscient de la molta importància de molts dels fets ressenyats, que verdaderament són molt interessants malgrat no haver-los viscut. M'ha emocionat recordar-les en aquest treball. El que sento és no poder posar-les al corrent totes elles i que el meu avi no ho hagi pogut veure.

Moltes gràcies,

Anna

Reus, 22 desembre 2017

fonts d'informació Llibres i més

AMAT I TEIXIDÓ, Jordi. *Retalls de la Guerra Civil al Maresme (1936-1939)*. Canet de Mar: Ed. Els 2 Pins, 2014. 006

MIR, Conxita, GARRÓS PÁEZ, Aida, RAMON I MOLINS, Gabriel. *Vestigis, memòries i símbols a les comarques de Lleida: 1931-2014*. Editorial Fonoll, 2014. 008

RUBIÓ SOBREPÈRE, Josep. *La Guerra Civil a les Garrigues. De la revolució a l'ocupació franquista (1936-1939)*. Pagès Editors, 2012. 008

PERNAU, Josep. *Diario de la caída de Cataluña, Barcelona*. Ediciones B, 1989. 010

TORT, Joan. *La resistència de les Garrigues*. El Punt Avui. 29 desembre 2013 (article) 010

DIVERSOS AUTORS. *Cabal de petjades: VII Trobada d'Estudiosos de les Garrigues. Vinaixa, 24 d'octubre de 2009*. Editorial Fonoll, 25 oct. 2010 010

ADIOLA ARIZTIMUÑO, Ascensión. *Cárceles y campos de concentración en Bizcaia (1937-1940)*. Txertoa, Donostia. 012

AGIRREAZKUENAGA, Joseba y URQUIJO, Mikel. *Senderos de la memoria. Relación de espacios vinculados a la memoria de la guerra civil. Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco*. Vitoria-Gasteiz, 2015. 012

ROMEU I FIGUERES, Josep. *Quadern de memòries*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Biblioteca Serra d'Or, 2003. p.51 017

RODRÍGUEZ JIMÉNEZ, José Luis. *Reaccionarios y golpistas*. La extrema derecha en España: del tardofranquismo a la consolidación de la democracia (1967-1982). Biblioteca de Historia. p.232 019

MEDIR I HUERTA, Rosa Maria i SAPENA I AZNAR, Carles. *Palamós. Quaderns de la revista de Girona*. Diputació de Girona, 1988. 029

ANSÓN NAVARRO, Arturo. *Mariano Navarro Aranda (1917-1988), Catedrático de Geografía e Historia, y su trayectoria docente y directiva en los institutos de Calatayud, Teruel y "Goya" de Zaragoza*. 041

LÓPEZ GÓMEZ, José Manuel, *La arquitectura oficial en Teruel durante la era franquista (1940-1960)*, Teruel, Ed. Instituto de Estudios Turolense, 1988 041

FAGES DE CLIMENT, Carles. *Segon recull d'epigrames*. Edició i notes de Joan Ferrerós. Editorial Brau, 2015. 046

GUANYABENS CALVET, Nicolau. *L'escultor Joaquim Ros i Bofarull*. Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró, núm42 (gener de 1992), p.35-45 053

MAY, Karl. *La caravana de la muerte*. Editorial Gustavo Gili, 1928. 055

ANGLADA PRIOR, Josep. *Gramática, ejercicios y diccionario de Esperanto*. La Renaixença, Barcelona, 1927. biografia

ANGLADA PRIOR, Josep. *El sistema fiscal y la condición de las clases trabajadoras*. Academia de Cien-

cias Morales y Políticas. Madrid, 1959.

Institut-Escola. Edició facsímil del Butlletí de l'Institut-Escola amb motiu del 45 aniversari de la seva fundació. Gràfics Tordera. Barcelona, 1979.

CARDÚS, Maria. *Josep Estalella i l'Institut-Escola, de la ciència a la pedagogia*. Serveis de cultura de la Generalitat. Barcelona, 1980.

Llibre de les flors. Edició facsímil amb motiu del 50 aniversari del llibre editat el 1936 a l'Institut-Escola. Editorial Teide. Barcelona, 1982.

Cicle de conferències organitzat per l'associació d'amics de l'Institut-Escola. Commemoració del 50 aniversari de l'Institut-Escola. (1932-1939). Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1982.

Ballets populars catalans. Institut-Escola. Generalitat de Catalunya, 1937.

001 <https://www.todocoleccion.net/arte-escultura/heribert-casany-busto-joven-terracota-fdo-x27323030>
<https://books.google.es/books?id=gXvW7Hi554MC&jpg>
<https://www.todocoleccion.net/postales-arte-postal-joan-miro-retrato-heriberto-casany-chofer-1918-sin-circular-x53749720>
<http://www.setdart.com/subasta/popup/escultura/pid=350825707.html> <http://arxiuhistoric.bcn.cat/onzesetembre/1914/leruccio-del-monument-a-rafael-casanova>
<http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0062166.xml>

002 http://www.gentdelmasnou.cat/pdf/gm_08_2007.pdf
http://www.civtat.cat/villa_miquel.html
<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2003/08/31/pagina-28/33947182.html?search=andreu%20villà%20bassols>
<http://www.lamemoriadelsdibuixants.cat/2017/05/villa-bassols-andreu/>
<https://es.artprice.com/artista/154144/guillem-villa-bassols>

003 <http://barceloflia.blogspot.com.es/2010/11/blog-post.html>
<http://pagines.uab.cat/recercaixa.artenperill/content/barcelona-església-de-betlem>
<http://pagines.uab.cat/recercaixa.artenperill/content/barcelona-església-de-betlem-1>
<http://www.descobrir.cat/ca/agenda/la-historia-del-torrod-agramunt-158077.php>

004 <http://patrimonicultural.diba.cat/#>
<http://blogs.descobrir.cat/modernismedinsiforadecatalunya/etiqueta/lluis-domenech-i-montaner/>
<http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0031375.xml>
<https://delmodernismo.wordpress.com/2015/09/14/la-casa-thomas-mallorca-291-293/>
<http://historiamasnou.blogspot.com.es/2017/09/postals-masnou-amadeu-mauri.html>
<https://www.arquitectes.cat/es/content/nueva-catalogación-en-la-base-de-datos-“arquitectura”-josep-soteras-mauri>

005 <http://totbarcelona.blogspot.com.es/2014/07/la-elizalde.html>
<http://lacruelguerra.blogspot.com.es/2014/05/barcelona-bombardeada-desde-el-mar.html>
http://www.ara.cat/cultura/falsos-topics-guerra-aeria_0854914569.html
<https://sites.google.com/site/feiximealscarrersdelmasnou/bombardeigs-italians-al-masnou>

006 [<fabrica-elizalde.html>
<http://fundacionelizalde.org>
<http://refugiosantiaeriosdebarcelona.blogspot.com.es/2016/06/el-refugio-antiaereo-de-la-fabrica.html>
<https://www.lacruelguerra.com/articulos/se-cumplen-71-anos-del-primer-bombardeo-aereo-barcelona-la-guerra-civil/>
\[https://en.wikipedia.org/wiki/File:Barcelona_bombing_\\(1938\\).jpg\]\(https://en.wikipedia.org/wiki/File:Barcelona_bombing_\(1938\).jpg\)](http://orgullosademiciudad.blogspot.com.es/2014/07/la-</p></div><div data-bbox=)

007 <http://dreammaster6.blogspot.com.es/p/vestigios-de-la-guerra-civil.html>
http://www.errepublik.org/AERODROMOS_REPUBLICANOS.htm
<http://www.balenya.cat/index.php?tipus=5&info=956&menu=312&cat=http://leandroaviacion.blogspot.com.es/2014/05/1940-nuevas-imagenes-del-caza.html>
<https://historiayguerra.net/2015/11/28/caza-polikarpov-i-15-gaviotachato/>
<https://www.biografiasyvidas.com/biografia/n/negrin.htm>
<http://www.fundacionjuannegrin.com>
<http://www.brigadasinternacionales.uclm.es>
https://ca.wikipedia.org/wiki/Brigades_Internacionals
http://www.iwm.org.uk/collections/search?query=&items_per_page=10&f%5B0%5D=makerString%3AE1kan%20Ver&page=1

008 [https://es.wikipedia.org/wiki/45.ª_División_\(Ejército_Popular_de_la_República\)](https://es.wikipedia.org/wiki/45.ª_División_(Ejército_Popular_de_la_República))
<http://www.fotolog.com/historiadora1985/12866027/>
<http://www.espaisdememoria.udl.cat/?q=taxonomy/term/49>
http://www.verdudigital.net/ramonboledacases/historia/document_historia/omells.pdf
<http://www.eurasia1945.com/armas/aire/messerschmitt-bf-109/>
<https://senderosdelahistoria.wordpress.com/2007/07/13/enrique-lister/>
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=52820181>

009 https://books.google.es/booksd=HLkwc1M1_MC&pg=PA51&lpg=PA51&dq=Antoni+Marcó+Pijoan&source=bl&ots=94H88BweGQ&sig=Q271YoM64wS_DtwORAVG1NePeg&hl=es&sa=X&ved=0ahUKE

010 <https://ca.wikipedia.org/wiki/Bersaglieri>
<https://www.wdl.org/es/item/17280/>
<http://www.forosegundaguerra.com/viewtopic.php?t=14465>
<http://www.elpuntavui.cat/article/2-societat/5-societat/703778-la-resistencia-de-les-garrigues.html>
https://ca.wikipedia.org/wiki/Ofensiva_de_Catalunya

013 <http://historiadelaFamiliaarrando.blogspot.com.es/2013/11/vida-de-vicente-arrandocutanda-el.html>
<http://www.armada.mde.es/ArmadaPortal/page/Portal/>

ArmadaEspañola/buques_infanteria/prefLang_es/02_infanteria-marina-fuerzas-proteccion-fupro--01_tercior-norte-ternor-fupro
[https://es.wikipedia.org/wiki/Infanter%C3%ADa_de_Marina_\(Espana\)](https://es.wikipedia.org/wiki/Infanter%C3%ADa_de_Marina_(Espana))
<https://www.youtube.com/watch?v=qnobv2Nh5f0>

014 <http://revistas.uca.es/index.php/periferica/article/viewFile/3271/3073>
https://www.biografiasyvidas.com/biografia/o/ortega_juarez.htm
<https://www.biografiasyvidas.com/biografia/i/imperio.htm>
https://es.wikipedia.org/wiki/Real_Teatro_de_las_Cortes

015 <http://www.bcn.cat/bcnpostguerra/exposiciovirtual/ca/5.3-organitzacions-de-la-dictadura.html>
<https://ca.wikipedia.org/wiki/Pinçanàs>
<https://ca.wikipedia.org/wiki/Impertinents>

016 <http://barceloflia.blogspot.com.es/2012/11/cine-femina-diputacio-passeig-de-gracia.html>

017 <https://www.youtube.com/watch?v=tfhK4MVpu3I>
https://es.wikipedia.org/wiki/Mat%C3%ADas_Montero
<http://www.generalisimofranco.com/caidos/varios/montero>
<https://seuoficial.wordpress.com/2015/02/09/homenaje-a-matias-montero/>
<http://barceloflia.blogspot.com.es/2010/11/teatro-circo-olympia-1924-1947.html>
<http://www.historiadobarcelona.org/teatre-circ-olympia/>
<https://lhospitaletdellobregat.wordpress.com/category/3-tematica/transports-i-infraestructures/tramvia/>

018 <http://www.bcd.es/es/page.asp?id=456&ui=3993>
<https://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/2117/77260/DPA31%20Dani%20G%20Escudero.pdf>
<https://blogs.20minutos.es/yaestaellistoquetodolosabe/cual-es-el-origen-de-la-paga-extra/>
<http://www.abc.es/20120716/archivo/abci-paga-extra-franco-201207132031.html>

020 [file:///As%C3%AD%20suena%20e1%20número%20n%20\(pi%20en%20forma%20de%20música.webarchive](file:///As%C3%AD%20suena%20e1%20número%20n%20(pi%20en%20forma%20de%20música.webarchive)

021 <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/06/29/les-condicions-de-vida-a-l'espanya-franquista-de-la-postguerra/>
<http://www.bcn.cat/bcnpostguerra/exposiciovirtual/ca/2.6-transport.html>
<http://www.bcn.cat/bcnpostguerra/exposiciovirtual/ca/6.3-miseria.html>

022 <http://www.memoria.cat/franquisme/>

<http://www.bcn.cat/bcnpostguerra/es/>

023 <http://monempresarial.com/es/2015/10/30/primer-ferrocarril-barcelona-mataro-1848/>
http://ferropedia.es/wiki/Ferrocarril_de_Barcelona_a_Mataró._Por_PedroMix
https://ca.wikipedia.org/wiki/Història_del_ferrocarril_a_Catalunya
<https://elferrocarrildeluismi.wordpress.com/los-ferrocarriles-catalanes/>

024 <http://www.xtec.cat/~ltrullen/projecte/drassanes.htm>
https://ca.wikipedia.org/wiki/Arenys_de_Mar

026 <https://www.youtube.com/watch?v=nB8tiSMcWRE>
<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1946/06/30/pagina-13/33102587/pdf.html?search=e1%20signo%20del%20zorro>
<http://barceloflia.blogspot.com.es/search?q=cine+princesa>

027 <http://randoneur.blogspot.com.es/2014/08/32-el-mejor-escalador-de-nuestra.html>
<http://cyclingart.blogspot.com.es/search/label/Tour%20de%20France>
<http://www.cyclingarchives.com/coureurfiche.php?coureurid=7902#album>
https://ca.wikipedia.org/wiki/Creu_de_Ferro
<http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0227821.xml>
<http://militariamania.blogspot.com.es/2010/12/carnet-de-excombatiente-de-la-division.html>
<http://www.mve2gm.es/paises/bando-del-eje/division-azul/>
<http://www.wehrmacht-info.com/ostmedaille.html>
<http://www.bcn.cat/bcnpostguerra/exposiciovirtual/es/4.5-la-division-azul.html>

029 https://ca.wikipedia.org/wiki/Francesc_Condeminas_Mascaró
<http://www.buques.org/Navieras/Condal/Condeminas.pdf>
<http://www.puentedemando.com/el-placido-sueno-del-buque-condesito/>

031 <http://www.historiademedicamento.es/index.php/es/component/phocagallery/28-apositos/detail/996-fcr9447>
<http://www.elmundo.es/suplementos/magazine/2006/330/1137767771.html>
<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1981/08/29/pagina-13/32894985/pdf.html?search=Anton%20Cañellas%20%20i%20Balcells>

033 https://es.wikipedia.org/wiki/Ràdio_Associació_de_Catalunya
<http://radioassociacio.cat/historia/>
<http://www.ae-ic.org/malaga2010/upload/ok/153.pdf>
http://cadenaser.com/programa/2017/10/27/entre_

tiempos/1509128921_731839.html
https://es.wikipedia.org/wiki/Joaqu%C3%ADn_Soler_Serrano
<http://www.singer.es/historia/19512000.html>
<http://www.lasmaquinasdecoser.com/singer/>

034 <http://www.santacole.com/es/disenador/jaume-sans>

035 <http://www.lavanguardia.com/hemeroteca>
<http://barceloflia.blogspot.com.es/postguerra-en-barcelona>
https://es.wikipedia.org/wiki/Alzamiento_Nacional

037 <http://naucher.blogspot.com.es/2013/10/los-directores-de-la-facultad-de.html>
<http://barceloflia.blogspot.com.es/2013/10/carrer-del-portal-de-santa-madrona.html>
<http://duranconstruccions.com/proyectos/iwatch/>
<https://mtvo-bcn.blogspot.com.es/2011/02/barcelona-y-sigue-sin-reparar-la.html>
<http://www.labarcelonadeantes.com/santa-madrona.html>
<http://barcelonasketchcrawl.blogspot.com.es/2011/01/30-sketchcrawl-poble-sec-bcn.html>
<http://barceloflia.blogspot.com.es/2013/09/campanar-original-de-lesglesia-de-santa.html>
<http://ameva.barcelona.cat/barcelonablog/es/insolito/el-corpus-una-celebracion-muy-barcelonesa>

039 <http://museozaragocista.blogspot.com.es/2017/05/campo-de-torrero.html>
<http://www.diarioraragones.com/deportes/pisandoarea/60084-90-anos-del-campo-de-torrero.html>
<https://www.flickr.com/photos/zaragozaantigua/15958380546/in/photostream/>
<http://adioszaragoza.blogspot.com.es>
<http://www.heraldo.es/especiales/iberia-sport-club-zaragoza/>
<https://equiposdefutbol2.blogspot.com.es/p/zaragoza.html>
<http://www.cihefe.es/cuadernosdefutbol/2013/01/eulogio-martinez-una-estrella-con-mal-fario/>
<http://www.bdfutbol.com/es/p/p.php?id=5087>
https://es.wikipedia.org/wiki/Eulogio_Mart%C3%ADnez
<http://www.uriach.com/historia/>

040 http://www.silesia.agro.pl/doc/ZSR_Kroszonki_opolskie_05.pdf
<https://lamusdworski.wordpress.com/2016/03/13/pisanki/>
<https://www.youtube.com/watch?v=usXiIziewEI>

041 <https://www.louisarmstronghouse.org>
<http://turolense.blogspot.com.es/2014/06/fotos-teruel-1990.html>
<https://www.youtube.com/watch?v=KAHb8v1PaKc>
<http://rogerrroger.fr>

043 https://es.wikipedia.org/wiki/Hueso_coxal

044 <http://www.iesvegadelturia.es>
http://cienciasnaturales.iesvegadelturia.es/?page_id=37
https://es.wikipedia.org/wiki/Juan_Alberto_Belloch
<http://www.mcnbiografias.com/app-bio/do/show?key=belloch-julbe-juan-alberto>

045 <http://seat600.info>

046 <http://fagesdecliment.com/inici/>
<https://ca.wikipedia.org/wiki/Epigrama>
https://www.escriptors.cat/autors/fagesdeclimentc/pagina.php?id_sec=3997

047 http://www.insinfanta.cat/continguts_c/centre-6/historia-del-centre-61.html
<http://www.elperiodico.com/es/distritos/20121010/un-instituto-que-nacio-para-la-inmigracion-2222545>
https://ca.wikipedia.org/wiki/Francesc_Adel·l_i_Ferré

048 <http://www.zoobarcelona.cat/es/node/198>
https://es.wikipedia.org/wiki/Josep_Maria_Folch
https://ca.wikipedia.org/wiki/En_Patufet
[http://hemeroteca.lavanguardia.com/search.html? q=i+nauguraci3n+de+la+gran+fauna+africana+zoo+barcelona&bd=01&bm=01&by=1963&ed=31&em=12&ey=1965&keywords=&checkbox_ome=true&edition=&exclude=&x=53&y14&excludeAds=true&sortBy=&o rder="](http://hemeroteca.lavanguardia.com/search.html? q=i+nauguraci3n+de+la+gran+fauna+africana+zoo+barcelona&bd=01&bm=01&by=1963&ed=31&em=12&ey=1965&keywords=&checkbox_ome=true&edition=&exclude=&x=53&y14&excludeAds=true&sortBy=&o rder=)

050 <http://www.tate.org.uk/art/artists/andre-masson-1590>

051 <https://www.unima.org>
<http://www.heraldo.es/multimedia/imagenes/aragon/fotos-antiguas-heraldo/>
<http://calatorao.es/municipio/historia/>
<https://es.wikipedia.org/wiki/Calatorao>

053 <http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0056791.xml>
https://ca.wikipedia.org/wiki/Joaquim_Ros_i_Bofarull
<http://www.bnc.cat/Fons-i-col·leccions/Cerca-Fons-i-col·leccions/Ros-i-Bofarull-Joaquim>

055 <http://www.karl-may-museum.de/web/start.php>
<https://issuu.com/ggili/docs/gg110>
<https://ggili.com/nosotros>
<http://mbliotecapersonal.blogspot.com.es/2015/07/karl-may-1842-1912.html>
<http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0164562.xml>
<http://www.idernumbert.com/dr-umbert-de-torrecasana/>
http://karl-may-wiki.de/index.php/Sir_David_Lindsay

Vull donar les gràcies

a l'Ester Ferrando Casas, perquè m'ha orientat, m'ha ajudat, i m'ha dedicat un temps que era seu

a la meva àvia Eloisa Guajardo Arenas, el Joan gran, l'Eloisa, la Pilar, la Rosalia i el Pau, el Josep, el Lluís, el tio Vicente i tota la família Anglada perquè han buscat llibres, fotos, documents, ... m'han tornat a explicar moltes històries, han recordat dades, noms, llocs, ... i són part del treball

i al meu avi

Reus, 22 desembre 2017

Josep Anglada